

Demokracia nahlas

Stanislav Šuchter

Január 2020

Úvod

Tiež sa vám akosi nepozdáva demokracia v ktorej žijeme? Slovenská spoločnosť sa od roku 1989 hlási medzi demokratické krajiny, ale medzi obyvateľmi sa z roka na rok rozširuje počet ľudí, ktorí majú stále nepríjemnejší pocit, že s tou našou demokraciou nie je niečo v poriadku. Napriek tomu, že sa uskutočnilo už množstvo slobodných parlamentných volieb, a pri nich došlo k viacerým výmenám vládnych politických garnitúr, tak postupom času sa v ľuďoch vytráca viera v to, že sľubovaný najvyšší nástroj demokracie, teda súboj politických strán vo všeľudových voľbách, im bude schopný skutočne zabezpečiť riadenie spoločnosti podľa väčšinovej vôle ľudu.

Hoci na politickej scéne sa vytvárali nové a nové strany, hoci sa strany predbiehali v sľuboch na úžasné „zmeny“, na nevídanú politickú slušnosť, na nekompromisný boj s korupciou, na báječný rast životnej úrovne, tak často už pár dní po voľbách sa voliči nestačili diviť ako rýchlo politici „vbehli“ do starých vyjazdených koľají, a hodili za hlavu nielen predvolebné sľuby, ale aj starosť o záujmy bežných ľudí.

Nespokojní občania sa vytrvalo pokúšajú hľadať východisko z tohto bludného politického kruhu, pričom úplne prirodzene sa kritická pozornosť sústreďovala na politické strany a na mechanizmy volieb, ktoré sú úplne prirodzene vnímané ako „najviditeľnejšie“ a najsilnejšie atribúty demokracie. Tí, čo už rezignovali na možnosť dosiahnutia zlepšenia cez súboj politických strán vo voľbách, sa vrhajú na presadzovanie nástroja tzv. „priamej demokracie“ t.j. použitia všeľudových hlasovaní ku všetkým problémom spoločnosti. A dokonca najväčší pesimisti sa už začali pohrávať aj s myšlienkou zavedenia

systému tzv. „osvieteného diktátora“, ktorý by mal šmahom ruky vyriešiť terajšie neduhy demokracie.

Ja sám som sa týmito témami zaoberal už od prvých československých slobodných volieb, a aj moje úvahy a návrhy riešení sa dlho týkali hlavne pravidiel volieb. Ale postupne som si začal uvedomovať, že problémy našej demokracie majú podstatne hlbšie korene, siahajúce až do základného zákona republiky, teda samotnej Ústavy SR. Hoci o našej Ústave sa učí na školách, píše a hovorí v médiách, tak podstatné ustanovenia Ústavy akosi unikajú pozornosti, strácajú sa v informačnom šume. Stačí však skutočne sa tomu venovať, vlastnoručne si otvoriť vytlacenu útlú knižočku Ústava SR, sústredene si analyzovať znenie jednotlivých jej ustanovení, a človek si hneď uvedomí množstvo dôležitých nezrovnalostí medzi tým, čo je skutočne uvedené v Ústave, a tým, čo sa v skutočnosti robí, alebo ako sa o tom píše a hovorí. Konfrontácia našej politickej reality s našou vlastnou Ústavou mi odhalila problémy našej demokracie v plnej šírke a plnej nahote, a ako to už býva v praxi, keď sú odhalené zdroje problémov, tak potom už nie je zložité nájsť aj návrhy riešení, ktoré by riešili ťaživé problémy.

Hoci frustrácia ľudí má vplyv na rast nepokojnosti a z toho vyplývajúce výzvy na rôzne „revolučné“ riešenia súčasnej situácie, tak bude veľmi dôležité, aby sa zmena systému riadenia spoločnosti zaviedla nie „revolučne“, ale úplne demokraticky. Demokratickosť a akceptovateľnosť zmien môže byť dosiahnutá iba konaním v rámci súčasnej platnej Ústavy a legislatívy, teda v podstate tak, že s návrhom týchto zmien (ako s jasným volebným programom) musia ísť do parlamentných volieb kandidujúce politické strany alebo hnutia. A až v parlamentných voľbách sa hodnoverne ukáže, či navrhované zmeny majú dostatočnú podporu v spoločnosti, cez počet odovzdaných hlasovacích lístkov voličov. Lebo čím väčšia podpora bude voličmi prejavovaná tak tým lepšie, tým väčší mandát budú mať poslanci pre vykonanie navrhovaných zmien v rámci parlamentných rokovaní.

Ale keďže nevyhnutne bude potrebné tie zmeny „ukotviť“ aj v Ústave SR, tak dobrou podmienkou realizácie návrhu nového systému demokracie je získanie takej veľkej voličskej podpory, aby strana

(alebo strany) sľubujúce zmenu získali v parlamente až ústavnú väčšinu.

No a o tomto všetkom som sa pokúsil napísať nasledovné kapitoly, aby som ukázal, že sa dajú presne popísať príčiny súčasných problémov demokracie, že na základe toho sa dá navrhnúť nový systém demokracie, v ktorom sa odhalené problémy eliminujú. A tiež že existuje cesta ako tento nový systém zaviesť do života úplne demokratickou cestou. A že stačí k tomu len taká úplná „maličkosť“, teda aby sa s novým systémom drvivou väčšinou stotožnili voliči a dali svoj hlas vo voľbách nositeľom týchto zmien...

Život v ilúziách

*Najväčším nepriateľom vedomosti nie je nevedomosť,
ale ilúzia vedomosti.*

Stephen Hawking

Táto hlboká myšlienka geniálneho astrofyzika našej doby hovorí o veľkej nebezpečnosti takeého stavu, keď namiesto dosiahnutia skutočnej vedomosti sú ľudia uspokojení tým, že im vyhovuje iba ilúzia vedomosti. Teda nahovárajú si že vedia, pričom ale v skutočnosti ostávajú nevedomí, a svojou ilúziou vedomosti robia obrovské škody.

Logiku tohto výroku je však možné aplikovať aj v rôznych ďalších oblastiach života spoločnosti, napr. analogicky môžeme pozorovať, ako ilúzia kultúrnosti rozleptáva kultúrnosť národa, ako ilúzia kvality nahrádza skutočnú kvalitu, a v neposlednom rade aj ako ilúzia demokracie viac-menej nenápadne vytláča ten najžiadanejší prvok riadenia spoločnosti, a to skutočnú demokraciu.

V poslednom období je možné sledovať v médiách, ale hlavne na rôznych internetových stránkach a v diskusiách pod článkami, že občania sú čoraz viac nespokojní s tým, ako je naša spoločnosť organizovaná a riadená. Síce im je médiami hlavného prúdu a politikmi

neustále zdôrazňované že máme predsa najvyššiu formu riadenia spoločnosti, demokraciu, a teda ako keby už „nebolo kam ďalej ísť“. Ale občania, uvedomujúc si svoje každodenné problémy, začínajú tušiť že „niečo nie je v poriadku“. Mnohí si aj kladú otázky typu „V čom to je?“, „Čo sa robí zle?“, „Čo treba zmeniť?“, ale nie sú schopní v aktuálnom politickom systéme nájsť principiálne príčiny.

Väčšinou dosiaľ dospeli ku konštatovaniu že síce „treba zmenu“, pričom ale pod zmenou sa doteraz myslela len výmena aktuálnych politikov za novších, v rámci najbližších parlamentných volieb. Ale už opakovane takáto zmena zvolených politikov končíeva len ďalším kolom rozčarovania voličov, lebo zanedlho po voľbách už zvolení politici zabúdajú na predvolebné sľuby a svoje volebné programy, a novozvolení „zapálení“ bojovníci proti korupcii sa veľmi rýchlo zabehajú v kolieskach korupcie a klientelizmu. Voličovi potom ostáva len zase roky čakať, prizerať sa, a potom v ďalších voľbách si zase vyberať jednu z pestrého panoptika prekrikujúcich sa strán, a znovu len dúfať...

Pri sledovaní mediálnych prekáračiek zástupcov jednotlivých strán volič už má neodbytný dojem, že prakticky všetci politici sú rovnakí, že je úplne jedno kto vyhrá vo voľbách. Už je verejným tajomstvom, že zvolení poslanci nezastupujú záujmy voličov, ale záujmy tajuplných finančných skupín v pozadí, ktoré im financovali nákladnú predvolebnú kampaň. Po voľbách sú potom voliči už mimo záujmu poslancov, nanajvýš s blížiacimi sa ďalšími voľbami začnú politici znovu svoje predvolebné „tančeky“ na naklonenie si voličov, aby tí im znovu vhodili do urny „tie správne“ hlasovacie lístky... a takto dokolečka...

Sklamaní a nahnevaní voliči sa v zúfalej nádeji na zlepšenie odvracajú od skompromitovaných vládnuccich strán, skúšajú voliť novovznikajúce „nezašpinené“ strany, aby ale po pár mesiacoch znovu zisťujú že si polepšili možno tak „z dažďa pod odkvap“. Dá sa ironicky povedať, že priamo v praxi sa potvrdzuje známy bonmot komentujúci volebné divadielka: „*Keby voľby mohli niečo zmeniť, tak by ich už dávno boli zakázali!*“.

Záver z mojich analýz problémov systému demokracie naznačujú, že problém vôbec nie je v striedajúcich sa politikoch, ale v chybných

základoch celého tohto systému, teda v samotnej Ústave SR a súvisiacich zákonoch (pochopiteľne najmä zákonoch volebných). V podstate ide o nasledovné tri zásadné „chyby“ v našom demokratickom systéme:

- 1. stranický princíp vo voľbách,**
- 2. previazanosť zákonodarnej a výkonnej časti moci,**
- 3. izolovanosť jednotlivých poslaneckých úrovní.**

V ďalších úvahách bližšie vysvetlím v čom spočívajú tieto heslovite uvedené chyby, poukázaním na konkrétne paragrafy. Začneme Ústavou SR, ktorá je známa ako **Ústavný zákon č. 460/1992 Zb.**

Pozn.: V rámci webovej stránky www.DemokraciaNahlas.sk sú vám na podstránke „Podklady“ bez hľadania k dispozícii aktuálne znenia zákonov (v tomto dokumente spomínaných), aj s farebným zvýraznením citovaných ustanovení. Sú to súbory vo formáte PDF, stiahnuté z verejne prístupného servera www.zakonypreludi.sk.

1. Stranický princíp vo voľbách

Paradoxne sú politické strany spomenuté v Ústave SR len v dvoch odsekoch **článku 29**. Jeden z nich (odsek 2) hovorí, že:

(2) Občania majú právo zakladať politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich“,

čo je jasné a netreba k tomu komentár, ale následne (v odseku 4) sa hovorí, že:

(4) Politické strany a politické hnutia, ako aj spolky, spoločnosti alebo iné združenia sú oddelené od štátu.

A keď si teraz pripomenieme, ako po každých voľbách víťazné politické strany personálne „vyčistia“ štátne inštitúcie a dosadia si tam svojich členov alebo sympatizantov, na miesta od ministrov, cez riaditeľov, pomaly až po upratovačky a vrátnikov, tak sa úplne vážne pýtam: Ako je vlastne plnený tento jeden z dôležitých bodov ústavy

o oddelenosti politických strán od štátu? Že by len tých strán čo nemajú záujem o moc alebo sa vo voľbách k moci nedostali?

Nasledujúci **článok 30** Ústavy SR síce (v bode 4) hovorí, že:

(4) Občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

Ale z volebnej praxe vieme, že občan nemá šancu byť zvolený bez toho, aby o jeho umiestnení na volebnej kandidátskej listine strany rozhodol nejaký stranický orgán! A pritom v Ústave SR som nenašiel zakotvené ani minimálne demokratické pravidlá činnosti politických strán!

Máme síce **Zákon o politických stranách a politických hnutiach (zákon č. 85/2005 Z.z.)**, ktorý sa v podstate zaoberá podmienkami vzniku strán, ich registrácie a ďalších administratívnych resp. finančných záležitostí strán, ale na fungovanie politických strán sa v zákone kladie iba jedno stručné pravidlo uvedené hneď na začiatku zákona (§2):

(1) Strana nesmie svojimi stanovami, svojím programom alebo činnosťou porušovať Ústavu SR, ústavné zákony, zákony a medzinárodné zmluvy.

Takže v podstate demokratickosť vnútrostraníckeho života je viac-menej ponechaná na vlastnej tvorivosti straníckych funkcionárov, ako si ju popíšu v stanovách strany. Potom neprekvapuje, keď často samotní členovia strany sú znechutení, ako sa ich najvyšší funkcionári strany „bijú“ o najvyššie funkcie, používaním metód veľmi vzdialených najzákladnejším zásadám demokracie. A pritom práve politické strany by v demokratickom systéme mali byť tými mohutnými štruktúrami, kde formou vecných diskusií a demokratických hlasovaní, vnútrostraníckym postupom od širokej členskej základne až po predsedu, by sa vytvárala „politická kultúra“ strany, a tá sa potom prenášala do celej spoločnosti!

Čím väčšia strana, s väčšou členskou základňou, tým lepšie by sa mala v jej politike premietat' široká vôľa jej členov (pri dôslednej aplikácii vnútrostraníckych demokratických mechanizmov!), ale v súčasnosti

mnohé politické strany (dokonca aj tie čo si hovoria akože „celošťátne“!) majú tak malé počty členov, že pomaly mávajú problém naplniť kandidátsku listinu strany do volieb vlastnými členmi, a v médiách sa o nich úsmevne hovorí ako o „výťahových stranách“ (lebo vraj na uskutočnenie stranického zjazdu všetkých členov im postačí miestnosť s veľkosťou zhruba väčšieho výťahu)! Ako sa potom môže v takýchto stranách vytvárať jej „politika“ od členskej základne až po predsedu resp. po poslancov? Prax potom potvrdzuje, že tvorba politiky strany je záležitosťou iba niekoľkých priateľov okolo predsedu strany, a často iba samotného predsedu, čiže je silne „oslobodená“ od demokratického prerastania názorov zdola.

Občania rokmi fungovania „súťaže politických strán o moc“ už zistili, že stranický princíp fungovania volieb spôsobuje v riadení spoločnosti viac komplikácií ako pozitív, a tak sa obzerajú po alternatíve, ktorá by im umožnila jednak vyberať si svojich zástupcov z dobre známych jednotlivcov, osobností, a tiež mať po celé volebné obdobie možnosť svojho poslanca ovplyvňovať resp. v prípade nespokojnosti s jeho prácou ho aj odvolať.

Takže vidíme prvý vážny dôvod na zmenu, teda poďme si ho podrobnejšie analyzovať.

Nedostatky súčasných volieb

Napísalo sa už množstvo článkov a blogov o tom, čo by sa malo zmeniť, aby demokracia bola skutočne tým čo toto slovo znamená, aby teda poskytovala členom spoločnosti kvalitný nástroj na riadenie spoločnosti (teda samej seba!) podľa ich predstáv a požiadaviek.

Úplne prirodzene je najviac diskutovanou práve otázka volieb, lebo je to „najviditeľnejší“ nástroj demokracie (podľa „vládcu“ - ľudu vlastne prakticky jediný!). Slobodné voľby sú vždy najviac zdôrazňované pri „zavádzaní“ demokracie všade vo svete, pod ľúbivým heslom „Slobodné voľby zabezpečia demokraciu!“. Áno, pokiaľ si spoločnosť (v gréčtine „demos“) chce sama vládnuť (v gréčtine „kratos“), tak najdôležitejšou úlohou je, aby si občania spomedzi svojich radov vyhládali najschopnejších zástupcov, ktorí budú predstavovať

a uplatňovať vôľu ľudu. A na to je potrebný nejaký dohodnutý systém výberu, pre ktorý sa používa pomenovanie „voľby“.

Voľby na Slovensku síce už takmer 30 rokov máme tzv. „demokratické“, ale stále viac prevláda medzi ľuďmi pocit že stále „to nie je ono“. Raz za 4 roky sa vyhlási „volebná kampaň“ (už samotné slovo „kampaň“ vo vzťahu k demokracii vnímam ako hrozné!), keď sa zmobilizujú politické strany, aby bezbrehým sľubovaním a propagandou za obrovské peniaze zbalamutili voličov do stavu, že potom voliči dajú vo voľbách čo najviac hlasov práve ich strane. Po praktických skúsenostiach vieme, že pri takmer absentujúcich resp. minimálnych pravidlách vyrovnanej spravodlivej politickej súťaže sú médiá a reklamné agentúry schopné (za primeraný balík peňazí a zainteresovanosti) vyrobiť takmer z hociktorej kandidujúcej strany alebo kandidáta budúceho víťaza volieb. Ústava nekladie na politické strany žiadne podmienky ohľadom ich vnútorných demokratických štruktúr a pravidiel, takže prakticky hocijaká skupina niekoľkých dohodnutých ľudí, bez väzieb na širokú členskú základňu, bez záväzných pravidiel vytvárania svojich politických krokov od vôle ľudu, je schopná uchopiť moc, a štyri roky si prakticky robiť s krajinou čo sa jej zapáči.

Paradoxne naše volebné zákony sú len „obyčajnými“ zákonmi, ktoré môže parlament kedykoľvek meniť jednoduchou väčšinou prítomných poslancov, čo považujem za veľký nedostatok našej súčasnej demokracie. Podľa môjho názoru **musia byť volebné zákony v spoločnosti tými najdôležitejšími, ktoré musia byť (aspoň v podstatných hlavných rysoch) ústrednou časťou samotnej Ústavy!** Lebo keď sa v súčasnosti nejaká strana „vhodne pokrivenými“ volebnými zákonmi dostane k dostatočnej moci, tak si môže svojvoľne urobiť z ústavy trhací kalendár, a to plne v zmysle „demokracie“...

K spravodlivosti pravidiel súčasných volebných zákonov by sa dala napísať samostatná kniha, ale vzhľadom k tomu, že v ďalších kapitolách už navrhujem nové riešenie demokratického systému riadenia spoločnosti, aj s novým systémom volieb, tak tu v tej súvislosti spomeniem len tie najväčšie prehrešky, ktoré sa dejú počas volieb.

Manipulácia volieb

Ako ukazuje história, aj veľmi nedávna, tak moc, ktorá sa dá získať vo voľbách, je natoľko lákavá, že pokušenie bojovať o ňu aj nečistými prostriedkami je enormné (a enormne výnosné!). Preto je aj enormne dôležité, aby volebný zákon všetkým možnostiam deformácie volieb účinne predchádzal, a pritom jeho pravidlá zabezpečovali spravodlivú súťaž o hlasy voličov.

O obvineniach z manipulácie volieb v rôznych krajinách sa väčšinou dozvedáme z médií hneď po zverejnení výsledkov hlasovania, najmä vtedy, keď nevyhrajú „tí správni“. Ale píše sa o tom tak útržkovite a nejasne, že občan nemá ani šajnu o tom, ako vôbec obviňovaní manipuláciu uskutočnili. Považujem to za neseriózne a tendenčné, lebo každá odhalená manipulácia by mala byť nielen ponaučením pre voličov, ale opatrenia proti opakovaniu odhalenej manipulácii by mali byť neodkladne zabudované do volebných zákonov všetkých demokratických krajín sveta.

Manipulácia volieb je väčšinou zahalená závojom tajomstva, a bežný občan si pod ňou najskôr asi predstaví maskovaných lupičov, ktorí sa v nočných hodinách vlamujú do volebných miestností, a vymieňajú hlasovacie lístky vo volebných urnách. Skutočnosť je však úplne opačná, najväčšie manipulácie sa dejú na otvorenej scéne, verejne, bez masiek, a pritom drvivá väčšina voličov ani netuší, že sú svedkami, alebo dokonca obeťami manipulácie volieb.

Zjednodušene je možné povedať, že podstatné „moderné“ manipulácie volieb sa uskutočňujú už dávno pred otvorením volebných miestností, a nemanipuluje sa hlasovacími lístkami, ale priamo voličmi. Metódy manipulácie sú natoľko prepracované a rafinované, že obrovské množstvo voličov sa stáva poslušnými bábkami ovládanými neviditeľnými psychologickými nitkami. Že sa pokusy o manipuláciu dejú, je z hľadiska zápasu o moc pochopiteľné, ale úplne nepochopiteľný a zarážajúci je fakt, že mnohé manipulácie sú umožnené „deravým“ volebným zákonom, ktorý (ako uvediem v ďalšom) máme **dokonca až protiústavný...**

Pokusy o volebné manipulácie prebiehajú dennodenne a dlhodobo priamo pre našimi očami, preto považujem za veľmi dôležité, aby voliči poznali metódy manipulácie, aby sa vedeli účinne manipulácii brániť.

Veľmi frekventovanou manipuláciou sú mediálne šírené predvolebné vyhlásenia typu „**Nie je koho voliť!**“. Naoko nevinné vyhlásenie nezorientovaných jedincov, neutrálne kritizujúce celé politické spektrum, ale v podtextoch a kontextoch sa nepriamo podsúvalo občanom, že to je dôvod nezúčastniť sa na voľbách. Voličom sa podsúvala myšlienka, že neúčast'ou na voľbách „vytrestajú“ všetkých „zlých“ politikov, a tým pádom „bude lepšie“...

Matematika volieb s pomerným systémom však „nepustí“, a tým mudrlantom, čo „demokraticky“ podsúvajú občanom ignorovanie volieb, ide jednoznačne o to, že pri celkovej nižšej účasti voličov sa zlepšia volebné výsledky pre „ich“ stranu, ak správne namotivujú svojich sympatizantov. Ak totiž odradia čo najviac „cudzích“ voličov od hlasovania, tak s účasťou svojich skalných voličov získajú pomerne väčší počet poslancov v parlamente. Je to teda snaha o deformáciu demokracie, o odstavovanie voličov od rozhodovania.

Treba si túto zákonitosť uvedomiť, a v žiadnom prípade sa nedať odradiť od účasti na voľbách, aj keď sa o to vytrvalo všemožne usilujú rôznymi zdanlivo nevinnými nenápadnými mediálnymi správami. Napríklad dopredu avizujú rôzne scenáre, že sa „očakáva nízka účasť“, že pri peknom počasí „občania pôjdu na záhradky“ alebo do prírody, že pri zlom počasí „nebudú mať chuť“ ísť von, že veľká časť voličov je „nerozhodnutá“, a podobné „rady“...

Ďalšia výzva „**Rozhodnite sa správne!**“ má dokonca dvojitý manipulatívny charakter. V prvom pláne núti voliča aby si svoju voľbu „porovnával“ s nejakou akože „správnu“ voľbou. No tá „správna“ voľba pochopiteľne nie je otvorene definovaná, ale kontextové masírovanie podvedomia voličov jednoznačne naznačuje, že „správne“ volia tí slušní, vzdelaní, inteligentní, proeurópski voliči, zatiaľ čo opační voliči sú iba poľutovaniahodní dedinčania, nevzdelanci, staré štruktúry, a podobná „háved“. Týmto dávajú voličovi jasne najavo, za čo ho budú považovať po voľbách. Takto masírovaný volič často na takéto primitívne „nálepkovanie“ nepristúpi, a aby mu nehrozilo takéto

škatuľkovanie, tak sa rozhodne radšej neísť k voľbám. A teda mu vlastne podľa druhého plánu znechutili voľby, a zase dosiahli to, čo potrebujú, teda nízku účasť voličov...

Výzva na „správne rozhodnutie“ je silne manipulatívna, lebo sa snaží voličovi vsugerovať pocit, že svojou voľbou by mohol urobiť niečo nesprávne! Je to spochybňovanie a potlačanie slobodného osobného názoru jednotlivca, ako aj otvorená hrozba dehonestácie osoby za iný ako „správny“ názor. Úprimne ľutujem osoby, ktoré sa takouto výzvou nechajú strhnúť, a svoj jedinečný slobodný názor vymenia za podsúvaný „správny“ názor.

Každý z nás má nejaký názor na politiku, ktorý rokmi získal a vyprofiloval na základe každodenných osobných zážitkov. Nieкого na politickej scéne si prirodzene obľúbil, niekto mu „nesedí“, nieкого možno nenávidí, takže v momente rozhodovania sa vo voľbách vie vyjadriť svoje sympatie s niektorou stranou a vhodiť do urny hlasovací lístok tej „svojej“ strany. Je to jeho osobný názor, ktorý vyjadrí v tajných voľbách, bez nutnosti komukoľvek sa spovedať o svojej voľbe. Bez toho, aby sa musel trápiť, či volil „správne“, a bez hrozby, že niekto si z neho bude robiť posmešky ako volil. Voľby sú tajné preto, že hlasovanie jednotlivca je len jeho osobnou vecou, takže žiaden kultúrny vychovaný a zdvorilý človek nevyzvedá od druhého človeka „koho bude voliť“ alebo „koho volil“. Pre ilustráciu spomeniem, že roky chodíme s manželkou spoločne do volebných miestností, ale o svojich voľbách absolútne navzájom nevieme. V spoločných rozhovoroch ani slovom nespomíname alebo nevyzvedáme koho sme volili, rešpektujeme právo slobodnej a tajnej voľby toho druhého, a ani jedného z nás netrápi zvedavosť. A ak sa nás aj niekto spýta napríklad „Koho budete voliť?“, tak slušne odpovedáme „O tých veciach sa nerozpráva.“...

Bohužiaľ rôzne médiá alebo agentúry zaviedli prax **predvolebných alebo volebných „prieskumov“**, ktoré sú skvelou príležitosťou na ovplyvňovanie voličov, pričom tiež obsahujú viacero manipulatívnych momentov. Keď to vezmeme zo samotného princípu, tak už samotné získavanie odpovedí v rámci prieskumu je nedemokratické, lebo od respondentov sa požadujú vyjadrenia o ich politických postojoch, čo je

v slušnej spoločnosti neprípustná otázka. Respondenti potom pochopiteľne na takéto „preferenčné“ otázky často reagujú buď vyhýbavou odpoveďou (že ešte „nie sú rozhodnutí“), alebo v odpovedi úmyselne zaklamú, aby sa vyhli prípadným nepríjemnostiam za ich „iný“ názor. Z toho vyplýva, že hodnovernosť výsledkov takýchto prieskumov je z hľadiska vecnosti veľmi diskutabilná.

A je verejným tajomstvom, že prieskumné agentúry sú na základe predchádzajúcich prieskumov (a odpovedí respondentov v minulých prieskumoch) schopné vybrať zo svojich databáz takú podmnožinu respondentov na konkrétny prieskum, že výsledky objednaného prieskumu budú čo najlepšie vyhovovať predstavám objednávateľa.

Zato pre manipuláciu voličov sú výsledky prieskumov jedinečným nástrojom, ktorý buď znervózňuje voličov (ak tá „ich“ strana má v prieskume nízke výsledky) alebo ich „uspáva“ vidinou istého víťazstva a odradzuje od účasti na voľbách (ak tá „ich“ strana má vysoké výsledky). Veľké percentá „nerozhodnutých“ vo výsledkoch prieskumov tiež pre manipulátorov nie sú „na zahodenie“, lebo prirodzene „motivujú“ niektorých voličov že je „in“ nemať svoj názor, a teda sa ani nenamáhať ísť voliť. Manipulátori spoliehajú na tzv. model „stádového správania“ (t.j. jednanie jednotlivca tak, ako to robí väčšina „stáda“), kde „správnymi“ výsledkami prieskumu vyvolajú u mnohých voličov potrebné hlasovanie.

Napriek uvedeným nedostatkom a pochybným výsledkom médiá prieskumy vytrvalo uverejňujú, čo už nemožno hodnotiť len ako nedostatok demokracie, ale dokonca ako úmyselná dezorientácia občanov k nedemokratickým modelom správania. Už len tým, že prezentujú pýtanie sa na politický názor ako niečo bežné, miesto toho aby ľudia viedli k názoru, že takéto vypytovanie nemá miesto v slušnej spoločnosti...

Diskusie k problematike predvolebných prieskumov sa prudko zostrili keď Národná rada v novembri schválila novelu volebného zákona, ktorou sa nastavilo **moratórium zverejňovania predvolebných prieskumov na 50 dní** pred termínom volieb. Prezidentka však vzápätí podala na Ústavný súd návrh na pozastavenie účinnosti novely zákona a preskúmanie jej súladu s Ústavou SR. V rozsiahlom zdôvodnení sa

právnický argumentuje z rôznych pohľadov o napadnutej novele, evidentne najviac ústavne zaručeným právo občanov na informácie a zákazom cenzúry. Ústavný súd síce vôbec nič nepovedal k ústavnosti novely, ale obratom pozastavil jej účinnosť, takže pre volebnú kampaň blížiacich sa parlamentných volieb ju nemožno použiť...

Zaujal ma však jeden „neštandardný“ odsek v tom podaní na Ústavný súd, kde sa na vysvetlenie fungovania napadnutej novely zákona použil obraz zo sveta športu v tomto znení (citát z odseku 21):

„... parlamentné voľby a im predchádzajúca predvolebná kampaň sú vo svete demokratickej politickej súťaže pre jej účastníkov niečím podobným, ako je pre hráčov a divákov futbalu druhý polčas finálového zápasu Ligy majstrov. Moratórium na zverejňovanie prieskumov v trvaní 50 dní sa dá prirovnať k tomu, ako keby v spomínanom finálovom zápase Ligy majstrov vo futbale na štadióne na posledných 50 minút usporiadatelia zhasli všetky svetlá a televízie vypli všetky kamery. Dôsledkom by bola úplná tma, v ktorej by hráči nemali ako pokračovať v hre a diváci by nič nevideli. Podstata a zmysel tohto finálového zápasu by tak boli nepochybné.“

Už hneď pri prvom prečítaní som si uvedomil, že toto prirovnanie veľmi silno „kríva na všetky nohy“... A kde je v tom prirovnaní analógia predvolebných prieskumov? Kde je analógia volieb a hlasovania? A prečo práve futbal? Neskôr mi „zaplo“: Hoci pre rozhodovanie Ústavného súdu takýto „obraz zo sveta športu“ je nepodstatný, tak je veľmi účinný na vyvolanie silných emócií u bežných ľudí, pre ktorých sú paragrafové argumentácie „španielskou dedinou“. Viem si veľmi živo predstaviť, aká môže byť reakcia skalných futbalových fanúšikov na novelu zákona, keď pri uvedenom „športovom obraze“ sa im v hlave vynorí „strašná“ predstava, že im niekto ide znemožniť pozeranie druhého polčasu finále Ligy majstrov vo futbale! Hrôza! V spravodlivom rozhorčení by nepoznali slušného slova na brata, a už vonkoncom nie ani prenesene na autorov novely zákona... A hoci ide len o úplne zavádzajúci príklad, silne zarezonoval aj v médiách!

Skúsím ten pokrivený „obraz“ vyrovnáť, a pre dobrú a názornú analógiu môžeme ostať pri tom porovnaní s futbalom. Aby si čitateľ

Ľahšie uvedomil porovnaní, tak zápas umiestnime na našom „domácom“ ihrisku, vezmime si napr. vypredaný Národný futbalový štadión s kapacitou 22 500 divákov. Diváci v príklade budú predstavovať voličov a jednotliví futbalisti budú ako politické strany. No a aby sme v príklade mali zakomponovanú analógiu k parlamentným voľbám, tak na štadióne vyhlásime divácke hlasovanie o najlepšieho hráča zápasu. Futbal sa hrá na 90 minút, volebná kampaň má analogicky počet 90 dní, podmienky sú porovnateľné, takže môžeme začať zápas...

Každý (normálny) divák sa teší na zápas, na dobrý futbal, ničím nerušený zážitok autentického vychutnávania umenia futbalistov. Diváci môžu mať síce rôzne znalosti o futbale, sedieť na rôznych stranách ihriska, rôzne ďaleko od hracej plochy, s rôznym výhľadom, ale každý jeden z divákov bude schopný na konci zápasu povedať meno alebo číslo hráča, ktorý na neho počas zápasu zanechal najlepší dojem. Niektorí viac ocenia kvalitu kľúčiek, presnosť prihrávok, iní zase taktický pohyb po ihrisku, na menej znalých futbalu možno urobí najväčší dojem džentlmenské správanie sa hráča, niektorí dajú svoj hlas pre pekný účes futbalistu, možno niektorým bude imponovať tetovanie... Každý by si prišiel na svoje, a hoci s rôznymi kritériami divákov na najlepšieho hráča na ihrisku, bez nejakého ovplyvňovania divákov, by sa na záver zápasu, sčítaním hlasov všetkých divákov, vyhodnotil ten najlepší hráč zápasu... Takto by to bola klasika, normálny zápas, ako sa hovorí: Pohoda, klídek, tabáček...

Teraz si ale predstavte, že by sa v priebehu hry používali analógie „agentúrnych prieskumov verejnej mienky“. Už v prvých minútach zápasu by štadiónom zaburácal hlas miestneho rozhlasu v súlade s nápisom na svetelnej tabuli: *„Ak by bol koniec zápasu v tejto chvíli, tak výsledné poradie v hlasovaní divákov o najlepšieho hráča zápasu by bolo nasledovné...! Vyplýva to z prieskumu agentúry na vzorke 5 respondentov z radov divákov tu na štadióne...!“*.

Tých 5 respondentov to nie je preklep, je to rovnako pomerne k počtu 22 500 divákov na štadióne, ako je počet zhruba 1020 respondentov v bežných predvolebných prieskumoch k počtu 4,4 milióna oprávnených voličov v SR...

A s postupujúcim futbalovým zápasom potom každých 7 minút (čo v reálnej predvolebnej kampani, ktorú pripodobňujeme futbalovému zápasu, predstavuje 7 dní, teda týždeň!) by miestny rozhlas a informačná tabuľa opakovane „oblažovali“ divákov s ďalšími a ďalšími výsledkami prieskumov, ako sa o predstave najlepšieho hráča zápasu v prieskumoch vyjadrilo 5 respondentov... Aby to nebolo úplne fádne, tak každý ďalší prieskum bude o inom a inom výslednom poradí... O „informačnej hodnote“ takýchto prieskumov nech si každý urobí svoj názor, ja ich jednoznačne chápem ako ovplyvňovanie divákov, keď už od začiatku hry sa im opakovane podsúvajú nejaké „odhady“ výsledkov skutočného hlasovania, ktoré má nastať po skončení hry.

Najviac to zasiahne divákov (veď je to na nich úmyselne ciele!), a tí miesto toho aby si vychutnávali sledovanie futbalového umenia jednotlivých hráčov, tak budú medzi sebou vášnivo diskutovať o tom ako tie prieskumy „ladia“ s ich názorom na najlepšieho hráča. Pri rôznych výsledkoch prieskumov takmer všetci znervóznejú, začnú pochybovať o svojom doterajšom prirodzenom úsudku na svoj tip najlepšieho hráča, ako to priamo vlastnými očami vidia na ihrisku...

Tie prieskumy pochopiteľne zasiahnu aj hráčov na ihrisku, najmä tých, ktorí v prieskumoch budú na konci poradia. Ťažko očakávať, že by zrazu začali lepšie hrať, skôr začnú špekulovať, napr. že spoločne „nafilmujú“ na najlepšieho hráča nejakú situáciu, z ktorej vyjde v očiach divákov ako šmatlák alebo faulovač...

Aj iní účastníci na štadióne začnú robiť opatrenia aby „korigovali“ nepriaznivé výsledky prieskumov pre svojho favorita, napr. na informačnej tabuli sa začnú opakovať videozáznamy z miestnej záznamovej kamery, na ktorých lepší futbalista zdanlivo „akože“ fauluje, alebo miestny ovládač reflektorov bude zrazu viac „nasvetľovať“ svojho favorita (aby ho zvýraznil pre divákov)...

Takže kým zápas dorazí do finálneho hvizdu, tak namiesto krásneho futbalového zážitku bude celé hľadisko rozhádané, hráči miesto sústredenia sa na hru budú si robiť naschväly, a väčšina divákov namiesto záverečného spokojného hlasovania iba znechutene opustí štadión... Skrátka športový obraz našich volieb ako vyšitý...

Keď sa teraz vrátíme k tomu moratóriu v dĺžke 50 dní, tak jeho cieľom bolo nie zrušiť zápas 50 minút pred koncom, ale ušetriť divákov aj hráčov počas posledných 50 minút zápasu od lavíny „prieskumov“, aby sami bez okolitého ovplyvňovania pozorne sledovali hru, a podľa skutočnej hry hráčov každý divák podľa svojho osobného dojmu hlasoval...

Po pozastavení platnosti novely Ústavným súdom to ostalo tak, že prieskumy sa na divákov budú valiť celý zápas, až do 14-tej minúty pred záverečným hvizdom...

V spoločnosti sa rozhoreli žabomyšie vojny o to, či je lepšie mať žiadne moratórium, 2 dni, 14 dní alebo 50 dní moratória, pričom bežní občania podvedome cítia, že najlepšie by bolo moratórium prieskumov na celých 90 dní volebnej kampane (teda v športovom obraze celých 90 minút zápasu!).

Logika a zdravý rozum nepustí, ani u tvorcov zákona, takže nie je prekvapujúce, že predmetný **Zákon o volebnej kampani** (zákon č. 181/2014 Z.z.) má hneď v úvodných paragrafoch jednoznačný popis o čom je volebná kampaň:

§2 **Volebná kampaň**

(1) Volebná kampaň na účely tohto zákona je akákoľvek činnosť politickej strany, politického hnutia, koalície politických strán a politických hnutí a kandidátov, za ktorú sa obvykle platí úhrada, smerujúca k propagácii ich činnosti, cieľov a programu za účelom získania funkcie volenej podľa osobitného predpisu. Rozumie sa tým činnosť v prospech aj neprospech subjektov podľa prvej vety.

(2) Volebná kampaň začína dňom uverejnenia rozhodnutia o vyhlásení volieb v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „vyhlásenie volieb“) a končí 48 hodín pred dňom konania volieb.

(3) Činnosť iných subjektov ako ustanovených v odseku 1 na podporu alebo v neprospech politických strán, koalícií politických strán a kandidátov sa v čase ustanovenom na volebnú kampaň zakazuje.

Z tohto paragrafu mi jednoznačne vyplýva nasledovné:

- „predvolebný prieskum“ **nie je** činnosťou smerujúcou k propagácii činnosti, cieľov a programu politických strán,
- predvolebný prieskum (uverejňovanie odhadovaného poradia politických strán, kto je lepší, kto horší) je možné charakterizovať ako **činnosť na podporu alebo neprospech politických strán**,
- prieskumné agentúry spadajú do kategórie „**iných subjektov**“, ktorých činnosť na podporu alebo v neprospech politických strán (teda predvolebné prieskumy) **sa v čase ustanovenom na volebnú kampaň ZAKAZUJE...**

Je zrejme a pochopiteľné, že volebná kampaň je obdobím, kedy spoločnosť „funguje“ v osobitnom režime, kde nie je dovolené aby hocikto len tak hocičo publikoval, a odvolával sa pri tom na ústavne zaručené právo občanov na informácie a zákaz cenzúry. Máme tento osobitný zákon o volebnej kampani, a keď chceme hovoriť o demokratickom a právnom štáte, tak je každého povinnosťou sa ním riadiť, a nie vymýšľať, ako niektoré ustanovenia zákona „obicyklovať“. Myslím, že zverejňovaním predvolebných prieskumov dochádza k porušovaniu §2 zákona o volebnej kampani, a ich zverejňovanie je možné sankcionovať počas celých 90 dní volebnej kampane, nielen terajších 14 dní pred termínom volieb ako je uvedené v §17... A v §19 a §20 sú určené aj finančné sankcie za takého takého správne delikty alebo priestupky.

Pri uvažovaní nad predvolebnými prieskumami mi ešte napadlo prirovnanie, že zverejňovania výsledkov predvolebných prieskumov sú veľmi podobné zverejňovaniu stávkových kurzov v stávkových kanceláriách na rôzne športové udalosti. A skutočne, stávkové kancelárie už tiež dávnejšie organizujú aj **spoločenské stávky (napr. na výsledok politických strán vo voľbách)**, a k tomu zverejňujú pre jednotlivé politické strany „stávkové kurzy“. Takúto činnosť stávkových kancelárií, vedúcu na zverejňovanie stávkových kurzov jednotlivých politických strán pred voľbami, možno tiež chápať ako „činnosť na podporu alebo v neprospech“ volebných kandidátov zakázanú počas volebnej kampane, teda tiež ide o jednoznačné porušovanie uvedeného §2...

Ďalšou snahou o manipulovanie voličov počas volebnej kampane sú napr. aj **simulované študentské voľby**, ktoré sa zvyknú konať pár týždňov pred termínom volieb. Pre bežných ľudí je to „zdanlivo nevinná“ študentská hra, ktorú aj organizátori na svojej internetovej stránke zdôvodňujú „vznešenými“ cieľmi, ako že „... *dávajú mladým priestor vyjadriť svoj názor...*“, „...*podporujú dialóg o politickom dianí...*“, „...*prispievajú k prebúdzaniu záujmu mládeže o ich budúcnosť...*“, a pod. Takéto vzdelávacie aktivity medzi mládežou sú pochopiteľne žiaduce, kedykoľvek, pokiaľ však nebudú počas volebnej kampane zverejňovať výsledky „simulovaných volieb“. Z minulých skúseností je známe, že práve o tieto výsledky ide, sú masívne a široko mediálne propagované, čo opäť podľa uvedeného §2 je „činnosťou na podporu alebo v neprospech volebných kandidátov“, ktorá je počas volebnej kampane zakázaná. Je podivné, že takýmto skrytým spôsobom „niekto“ navádza mladých ľudí na činnosti v rozpore s pravidlami skutočných volieb, v rozpore so zákonom, a ešte podivnejšie je, že médiá, tzv. „samozvaní strážni psi demokracie“, tomu dávajú enormný priestor...

Myslím, že vyššie citované ustanovenia §2 majú dostatočne jasnú formuláciu a silu na to, aby zabezpečili „čistotu“ počas celej volebnej kampane, aby zabránili činnostiam, ktorými „iné subjekty“ majú snahu ovplyvniť voličov na podporu alebo v neprospech súťažiacich politických strán. Stačí, aby príslušné orgány začali konať a vymáhať dodržiavanie práva...

Pár slov ešte treba povedať **k samotnému volebnému dňu**, kedy po predvolebnej kampani prebieha samotné hlasovanie voličov.

Spomeniem aspoň tie nedostatky čo považujem za najvážnejšie.

Neošetrené riziká manipulácie hlasovania sú aj pri používaní **hlasovacích preukazov** (ako sa medializovalo po nedávnych prezidentských voľbách, a je to závažný nedostatok v zákone!). V zápisniciach volebných komisií sa vôbec nevyhodnocuje počet voličov hlasujúcich vo volebnej miestnosti po predložení hlasovacieho preukazu (čo nepochopiteľne chýba v zákone!).

Doplnkovým riešením by bola centrálna databáza všetkých vydaných hlasovacích preukazov pod dohľadom štátnej volebnej komisie, kde by mohla každá okrsková komisia pri predložení hlasovacieho preukazu vo volebnej miestnosti okamžite preveriť (telefonicky alebo cez internet) právoplatnosť preukazu. No a vo volebnom zákone treba doplniť aj predpísaný obsah formulárov zápisníc o priebehu a výsledku hlasovania na všetkých úrovniach volebných komisií údajom o počte voličov, ktorí použili hlasovací preukaz, a tento údaj tiež sumarizovať až po ústrednú volebnú komisiu (teraz sa to vôbec nevykazuje!).

Zaujímavým detailom vo volebnej miestnosti je napr. **umiestnenie volebnej schránky vo volebnej miestnosti**. Vo volebnom zákone sa hovorí, že voličovi, ktorý sa neodobral do priestoru určenému na úpravu hlasovacích lístkov, komisia hlasovanie NEUMOŽNÍ. Na prvý pohľad jasný výrok, ale skúste si vybaviť situáciu, ktorú sme už neraz zažili vo volebnej miestnosti: Hlasovacia schránka umiestnená v strede miestnosti (často priamo len tak na podlahe!), komisia usadená na boku za radom stolov, v miestnosti sa pohybuje viacero voličov, členovia komisie zaneprázdnení spracovaním momentálneho návalu voličov, komisia cez ľudí pri stole ani nevidí na volebnú schránku... Iste budete súhlasiť, že nie je reálne aby pri takomto usporiadaní komisia vhadenie čohokoľvek do schránky „neumožnila“. Nemá šancu to urobiť!

Zoberme si príklad z vyspelých demokratických krajín, kde volebná schránka nie je uprostred miestnosti ale pri stole komisie, a má ju pod nerušeným zrakovým dozorom celá komisia. Dokonca jeden člen komisie nielenže stojí pri schránke a na schránku z blízkosti dozerá, ale svojou rukou alebo kusom papiera aj zakrýva vhadzovací otvor do schránky. A až keď vyhodnotí, že je všetko v poriadku podľa zákona, tak odkryje otvor schránky a umožní voličovi hlasovaciu obálku vhadieť.

Prečo náš volebný zákon takéto umiestnenie volebnej schránky neupravuje, aby sa dalo efektívne zabrániť možnému porušeniu pravidiel volebného zákona?

V ustanoveniach zákona o voľbách sa hovorí aj o tom ako zabezpečovať **poriadok vo volebných miestnostiach**. Viac-menej sa členom volebných komisií darí zabezpečiť dôstojný priebeh hlasovania, a drvivá väčšina voličov hlasuje v zákonom stanovených

podmienkach. Človeku sa však nebezpečne dvíha hladina adrenalínu, keď napr. v televízii ukazujú obrovský doslova „bordel“ vo volebných miestnostiach, keď idú voliť „papaláši“! Nastáva neskutočné porušovanie dôstojnosti, regulárnosti a možnosti kontroly volebného aktu návalom davu cudzích ľudí, ochrankárov, novinárov, kameramanov, fotografov, len aby zvečnili a pospolitému ľudu sprostredkovali hlasovací akt „celebrity“!

Takéto „móresy“ vo volebnej miestnosti sú absolútne neprijateľné! Z hľadiska voličského práva, sú všetci voliči rovnoprávni, a nie je mysliteľné, aby kvôli tomu, že televízne štáby chcú „zvečniť“ okamih vzhodenia lístku akéhosi politika do schránky, sa robil takýto cirkus. Pokiaľ má fungovať riadna demokracia, a nie len táranie o nej, tak takéto novinárske „excesy“ vo volebných miestnostiach nemajú čo hľadať! Je to urážka ostatných voličov a dôstojnosti volebného aktu!

Kapitolou samou o sebe sú aj „**povolebné**“ **prieskumy**, kde v čase hlasovania, priamo pri východe z volebnej miestnosti, rôzni pochybní „anketári“ obťažujú voličov s požiadavkou na „anonymnú“ odpoveď s prezradením „ako pred chvíľou vo volebnej miestnosti hlasovali“ (tzv. „exit poll“). Treba povedať, že tento prieskum je ešte zneužívateľnejší ako predvolebné prieskumy preferencií, lebo k otázke sa hlasovanie zvyknú požadovať ešte aj ďalšie „anonymné“ údaje o vzdelaní, povolani, a podobne.

Pri povrchnom pohľade by sa zdalo, že robiť takýto „prieskum“ je zbytočné plytvanie prostriedkami, veď o pár hodín po zatvorení volebných miestností môžeme v televízii sledovať spočítavanie oficiálnych konečných výsledkov Štatistickým úradom! Ale hlavným dôvodom ich konania je zastieranie niečoho dôležitejšieho pre prieskumné agentúry, a to zdôvodnenie škatulkovania voličov.

Málokto si totiž uvedomuje, že keď sa mediálne šíria rôzne doslova urážlivé prehľady o tom, koho volili „vzdelaní“, koho „nevzdelaní“, koho volia „duševne pracujúci“, koho „robotníci“ a podobne, tak takéto podklady nikto nemohol získať z reálnych, skutočne tajných volieb! Tam takéto údaje vôbec nefigurujú! Odovzdaný hlas je anonymný... Prieskumné agentúry si však také „škatulkovania“ voličov môžu

„vyfabrikovať“ iba pod pláštikom takéhoto nedemokratickeho „povolebného prieskumu“...

Keďže pre potreby volieb nemá absolútne žiaden význam, a slúži okrem obťažovania voličov len na manipulácie občanov a osočovanie určitých skupín voličov, tak treba takúto prax jednoznačne v zákone zakázať.

No a nemožno nespomenúť **hlasovanie poštou**, zavedené nie tak dávno, pričom ale mohutne propagované ako veľké pozitívum, aby oprávnení voliči s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorí sú v čase volieb na prechodnom pobyte v zahraničí, mohli uplatniť svoje volebné právo.

Je takmer neuveriteľné, ale takáto forma hlasovania je v rozpore s Ústavou SR a tiež úvodnými ustanoveniami samotného zákona o volebných pravidlách, a **nikomu takáto protiústavnosť nevadí!** Pozrite sa sami, nie je to nič zložité na pochopenie...

Ústava SR v **článku 30** jednoznačne hovorí (slová tučne zvýraznil autor):

(3) Volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon.

Táto formulácia o volebnom práve je zopakovaná aj v §2 Zákona o podmienkach výkonu volebného práva (zákon č. 180/2014 Z.z).

Ale **pri hlasovaní poštou dochádza k problémom s dodržaním až dvoch uvedených vlastností volebného práva**, a to priamosti a tajnosti hlasovania!

Totož pri hlasovaní vo volebných miestnostiach okrskové volebné komisie kontrolujú totožnosť ľudí čo prišli voliť, čo slovami zákona znamená kontrolu toho, že volič uplatňuje svoje volebné právo osobne, teda priamo. A ak volič nepreukáže svoju totožnosť občianskym preukazom (alebo iným primeraným dokladom) hlasovanie sa mu neumožní! Pri hlasovaní poštou však žiadna volebná komisia nemôže skontrolovať, či to hlasovanie zaslané v obálke vykonal skutočne ten občan, ktorý požiadal o umožnenie hlasovania poštou! Takže nie je možné vylúčiť, že tie hlasovacie lístky nevyplnil sám, ale že to za neho urobila manželka alebo priatelia!

A rovnaké je to aj so zabezpečením tajnosti hlasovania. Vo volebných miestnostiach sú na tento účel pripravené osobitné priestory na úpravu hlasovacích lístkov, a okrsková volebná komisia neumožní hlasovanie voličovi, ktorý nevstúpi do osobitného priestoru na úpravu hlasovacích lístkov! No ale pri voličovi hlasujúcom poštou nie je kontrolovateľné či pri úprave hlasovacích lístkov bol volič sám, či mu niekto nepozeral „na prsty“, alebo či ho niekto pri voľbe neovplyvňoval...

No a do tretice, ak pri hlasovaní poštou sú kladené iné kritériá na splnenie priamosti a tajnosti hlasovania u rôznych voličov, tak je možné úplne oprávnené vysloviť pochybnosti o deklarovanej rovnosti volebného práva, teda že táto zásada vyjadruje rovnosť občanov. Tri zo štyroch zásad volieb diskutabilné, nie je to trochu veľa? A ešte len tak mimochodom: pri osobnom hlasovaní vo volebnej miestnosti je istota, že hlasovací lístok sa nemohol dostať do cudzích rúk, medzi tým ako ho volič pustil z ruky a ten padol do volebnej schránky. Ale poštou zasielaný volebný lístok (mimo dohľadu voliča aj volebnej komisie!) je prakticky nechránený proti manipuláciám...

Je paradoxom, že mnohí možno nad tým mávnu rukou ako nad malichernosťou (hlavne že máme úžasnú vymoženosť hlasovania poštou!), ale súčasne sa pasujú za bojovníkov za „právny štát“! Pokiaľ však budeme akceptovať takéto rozpory v zákonoch (a najmä rozpor s Ústavou SR!), tak je na vážne zamyslenie ako je to s tou našou demokraciou...

Tiež už viacero volebných období sa objavujú požiadavky zavedenia **elektronického hlasovania cez internet**. Nehovoriac o tom, že prostredie počítačov a internetu je „nebezpečné“ reálnymi a ťažko odhaliteľnými možnosťami dátovej manipulácie hlasovania, tak treba opäť zdôrazniť, že rovnako ako pri hlasovaní poštou, je najväčším problémom internetových volieb možnosť zákonnej kontroly priamosti a tajnosti hlasovania, ako som vyššie popísal pre hlasovanie poštou...

Volebné pravidlá by mali byť tak popísané a tak vykonávané, aby sa maximálne zabránilo možným pochybeniam alebo manipuláciám. Ak ostane čo len jediná možnosť na ovplyvnenie výsledku volieb, tak sa zbytočne naštrbuje dôvera občanov voči demokracii.

Návrh nových volebných pravidiel

Zásadná zmena pravidiel je potrebná do volebného systému, aby voliči nevolili „akési“ politické strany (viac-menej známe len cez ich obraz sprostredkovaný médiami a cez dlhokánske zoznamy mien viac-menej neznámych stranických kandidátov v rôznych voľbách na rôznych úrovniach), ale aby **vyberali najvhodnejšieho svojho zástupcu zo svojho najbližšieho okolia, ktorého najlepšie poznajú.** Volit' človeka, s ktorým roky žijú na jednej ulici, v jednej štvrti alebo paneláku, a z vlastných skúseností o ňom vedia takmer všetko, takže môžu zodpovedne posúdiť nakoľko bude schopný presadzovať a riešiť ich problémy ako poslanec v zastupiteľstve.

Teda nemá ísť o to aby im kandidát prevolával nejaké banálne heslá počas volebnej kampane, vymýšľal si predvolebné sľuby a „programy“, ale aby bolo o ňom dlhodobo známe že je schopný „načúvať“ aktuálnym problémom svojho okolia, a robiť svojou kvalifikovanosťou, skúsenosťami a osobným nasadením maximum pre riešenie problémov.

Podstatným navrhovaným pravidlom nových volieb je to, že miesto toho, aby voliči vo viacerých rôznych voľbách rozhodovali medzi stovkami a tisíckami neznámych stranických kandidátov, o ktorých vedia len meno, vek, povolanie a stranícku príslušnosť, tak podľa nových pravidiel v každom jednom volebnom okrsku **budú za celé 4 roky volebnej periódy voliť LEN RAZ, a vyberat' si len JEDINÉHO POSLANCA**, bývajúceho v ich volebnom okrsku, teda prakticky človeka ktorého dobre poznajú, ktorý dennodenne žije s ich problémami!

Prihlásiť sa ako kandidát na poslanca za volebný okrsek by malo byť právom každého dospelého občana, ktorý má trvalý pobyt v tomto okrsku aspoň rok pred termínom volieb. Tým, že o ňom budú vo voľbách hlasovať obyvatelia z jeho okolia, ktorí ho poznajú, tak nevidím dôvod aby kandidatúra na poslanca bola podmienená zberom podpisových hárkov alebo nomináciou z nejakej spoločenskej organizácie, lebo uchádzanie sa vo voľbách o hlasy od najbližších

susedov by malo byť „tlmičom“ pre rôznych „recesistických“ kandidátov, v snažiacich sa často iba o široké zviditeľnenie sa...

Už súčasné voľby sa uskutočňujú vo volebných miestnostiach, zodpovedajúcich volebným okrskom, ktoré sú navrhnuté tak, aby jeden volebný okrsk bol teritóriom na ktorom žije zhruba 1000 voličov. Pri počte 5,5 milióna obyvateľov Slovenska má volebné právo zhruba 4,4 milióna voličov, a je pre nich v súčasnosti vytvorených takmer 6 000 volebných okrskov t.j. volebných miestností (v parlamentných voľbách 2012 bolo 5956 volebných okrskov, roku 2016 ich bolo 5992). Tieto volebné okrsky sú takmer nemenné pre rôzne druhy volieb, obyvatelia si na ne zvykli, a ich množstvo aj rozloženie prakticky veľmi dobre vyhovuje aj novo navrhovaným voľbám, takže nebude v tomto potrebná žiadna zmena v návykoch voličov.

Takže podľa nového systému, keď za každý jeden volebný okrskok si ľudia zvolia len 1 poslanca, tak **za celé Slovensko voľby vytvoria poslanecký zbor s počtom zhruba 6 000 poslancov**. A z týchto (jedine z týchto!) priamo zvolených skutočných zástupcov ľudí, z celej širokej voličskej základne, sa v ďalších povolebných krokoch vyformuje celá poslanecká pyramída, a to od obecných zastupiteľstiev až po Národnú radu a europoslancov (ako bude vysvetlené v ďalšej kapitole).

Pri rozhodovaní voliča je dôležité, aby vedel čo najlepšie porovnať kvalitu kandidátov medzi ktorými bude vyberať svojho jediného poslanca. V doterajšom systéme volieb sa o kvalite poslanca takmer vôbec nehovorilo, lebo v podstate rozhodujúcim kritériom „kvality“ poslanca doteraz bola hlavne príslušnosť k určitej strane, ale najmä jeho „imidž“ vytváraný médiami.

Pre skvalitnenie výberového procesu poslancov by sa dalo uvažovať o spôsobe, že by sa kandidáti na poslancov už pri prihláške za kandidáta (a aj počas celej predvolebnej kampane) prezentovali nie sľubmi, ale tým čo v doterajšom živote dokázali. Bolo by to podobné ako pri výbere uchádzačov o pracovné miesto. Bežne každý uchádzač o pracovné miesto musí predložiť agentúre svoj štruktúrovaný životopis a často aj tzv. motivačný list, takže z údajov v nich uvedených vie dobrý personalista zostaviť svoje poradie najvhodnejších uchádzačov.

Takto by aj pri voľbách bolo možné, aby už z množiny prihlásených kandidátov na poslanca vo volebnom okrsku sa dalo na základe osobných údajov poslancov (aké sa bežne uvádzajú v štruktúrovanom životopise) zostaviť poradie podľa kritérií každého voliča. Mohli by byť dokonca dopredu predpísané požiadavky na jednotnú štruktúru osobných údajov pre všetkých kandidujúcich, tie vhodne obodovať, a tým stanoviť kvalitatívne poradie kandidátov, keby..., keby sme nemali tzv. GDPR, pravidlá ochrany osobných údajov.

V každom volebnom okrsku budú mať voliči za celé 4 roky volebného cyklu iba jeden hlasovací lístok s jednoduchým zoznamom uchádzajúcich sa kandidátov z ich volebného okrsku, a spôsob voľby bude podobný ako pri terajších voľbách starostov (alebo prezidenta republiky) t.j. výber jedného človeka z viacerých kandidátov, pričom každý volič môže zakrúžkovať len jedného zvoleného kandidáta.

Na hlasovacom lístku však bude novinka, poistka, uskutočnená tak, že na konci zoznamu skutočných kandidátov bude pridaná jedna ďalšia volebná možnosť (ako keby ďalšieho kandidáta!), kde však namiesto mena kandidáta bude text „**NESÚHLASÍM SO ŽIADNYM Z KANDIDÁTOV**“! To bude vlastne možnosť ako platným hlasovacím lístkom nedať hlas ani jednému z kandidátov.

Na prvý pohľad sa môže zdať že rovnaký efekt by volič dosiahol ak by vôbec neprišiel do volebnej miestnosti hlasovať, ale nie je to tak. Doteraz ani ľubovoľne veľká neúčast' voličov nemohla ohroziť výsledok volieb, teda zvolenie jedného z kandidátov, aj keď mnohí voliči nechceli voliť ani jedného z kandidátov. Aj pri veľkej neúčasti nesúhlasiacich voličov mohol voľby vyhrať kandidát s podporou iba zlomkovej menšiny právoplatných voličov! Ale práve nové hlasovanie zakrúžkovaním odmietavej možnosti môže spôsobiť, že **pri väčšine takýchto odmietavých hlasovacích lístkov sa voľba poslanca v tomto okrsku vyhlási za neplatnú, a bude sa musieť opakovať s úplne novými kandidátmi** napr. o mesiac!

Na prvý pohľad sa to môže zdať ako takmer kolaps volebného systému, ale v skutočnosti by to bol menší problém ako keď v terajších voľbách si obec nezvolí starostu. Nezvolenie jedného poslanca zo 6000 poslancov pyramídy by nebolo na prekážku vytvoreniu a fungovaniu

vyšších úrovní poslaneckej pyramídy (okresnej a národnej), ale pochopiteľne detaily rôznych možností nového volebného zákona bude potrebné premyslieť, aby neutrpeli demokratické princípy.

Takáto poisťka („žiadny kandidát“) by mala byť povinne zavedená aj v iných personálnych voľbách (napr. voľba predsedu strany), kde sa stáva napr. že kandiduje iba jedna osoba, ktorá tým pádom prakticky bude zvolená, lebo voliči, ktorým tento kandidát nevyhovuje, majú pri voľbách len dve neúčinné možnosti, a to buď neísť voliť (čo je ale veľmi okaté!) alebo za plentou zneplatniť hlasovací lístok nejakou nepovolenou úpravou. Ale keďže sa počítajú iba platné hlasovacie lístky a na všeobecné voľby nebývajú stanovené žiadne limity na kvórum, tak v krajnom prípade aj jediným platným hlasom by kandidát voľby vyhral!

Možnosť väčšinového vylúčenia všetkých kandidátov voličmi bude mať okrem vyvolania nových volieb v okrsku s inými kandidátmi aj ďalší pozitívny efekt v tom, že množina tých zhruba 1000 voličov v okrsku si pri uvedení tejto možnosti bude dávať viac záležať na návrhu a posudzovaní kandidátov na poslanca ešte pred samotnými voľbami. A samozrejme by to motivovalo samotných voličov aby sa vo voľbách zúčastňovali v čo najväčšom počte, buď aby si čo najlepšie zabezpečili voľbu svojho kandidáta, alebo naopak, aby odmietli všetkých kandidátov.

Takéto hromadné odmietnutie všetkých kandidátov je výbornou poisťkou pre prípady, že by občania zistili, že všetci „nanominovaní“ kandidáti sú absolútne neprijateľní pre voličov. Ak by takúto „poisťku“ voliči nemali, tak aj pri minimálnej účasti voličov vo voľbách by došlo k zvoleniu jedného z kandidátov, či už vlastným hlasovacím lístkom kandidáta alebo lístkami rodinných príslušníkov...

Pre voličov, navyknutých na doterajší volebný systém prakticky so sedmicou rôznych volieb v rámci štvorročného volebného obdobia, s desiatkami kandidátskych listín strán a spolu so stovkami až tisíckami kandidátov na všetkých hlasovacích lístkoch, môže sa zdať „zrušenie“ tejto komplikovanej množiny volieb, resp. ich redukcia na voľbu jediného poslanca ako takmer nepredstaviteľné! Na prvý pohľad je to skutočne obrovská zmena oproti doteraz zaužívaným pravidlám, no

myslím že je to len otázka zvyku, spracovania tejto novinky v hlave. Podstatný je však výsledný efekt nového systému volieb, že sa dosiahne úžasné zvýšenie úrovne demokracie volieb, dosiahne sa ukludnenie a zracionalnenie voličov, a hlavne sa zredukujú rôzne predvolebné a volebné manipulácie (najmä mediálne).

Takže po skončení celorepublikových volieb dostaneme množinu zhruba **6000 poslancov** (za každý volebný okrskok jeden poslanec!), ktorí budú prakticky tvoriť zastupiteľské zbory na úrovni obcí. Každý zvolený poslanec si z volieb „prinesie“ svoje percento úspešnosti vo svojom volebnom okrsku, teda pomer počtu získaných hlasov k celkovému počtu voličov v okrsku. Na základe týchto percent úspešnosti bude možné zostaviť poradie poslancov v obecnom zastupiteľstve, pričom poslanec s najvyšším percentom z okrsku bude vyhlásený za starostu obce (ale nie starostu v súčasnom zmysle ako najvyššieho úradníka obce, ale ako najvyššieho poslanca obce!).

Následne sa uplatnia procedúry výberu a zostavovania vyšších poslaneckých úrovní (okresné zastupiteľstvá, Národná rada a Európarlament) zo všetkých zvolených poslancov. Ako píšem v ďalšom, tak na základe percent úspešnosti jednotlivých poslancov sa vyberú najlepší kandidáti, ktorých poslanci budú „grilovať“ a následne tajne voliť do vyšších poslaneckých úrovní.

Hoci toto zostavovanie vyšších poslaneckých úrovní bude už bez priameho vplyvu voličov, tak aj s ohľadom na pravidlá výberu bude v záujme voličov, aby vo svojom okrsku zvolili takého poslanca, ktorý bude mať čo najväčšiu podporu svojich voličov, aby mal čo najlepšiu šancu v zbore zvolených poslancov. Nielen dostať sa vo svojej obci na pozíciu starostu, ale aj zo svojho okresu sa dostať až na „poslanecký Olymp“ do Národnej rady, alebo až do Európskeho parlamentu.

2. Previazanosť zákonodarnej a výkonnej časti moci

Medzi ľuďmi sa vžilo viac-menej nepísané pravidlo, že tzv. základom moci v demokracii je „trojdelenie moci“ na tri NEZÁVISLÉ inštitúty (nazývané ako „pilieri“), a to **zákonodarná moc, výkonná moc a súdnictvo**. Je však zaujímavé, že sa o tejto „trojjedinej“ a nezávislej

pozícii pilierov hovorí v médiách, študenti o nej píšú referáty, ale v samotnom základnom zákone krajiny, v Ústave SR, o tom veľa nenájdete!

A zrejme aj táto absencia úpravy vzťahov v Ústave potom umožňuje terajšiu diametrálne odlišnú prax, keď občania síce volia svojich zástupcov do zákonodarnej moci (do parlamentu, zákonodarnej inštitúcie) volením politických strán, ale následne si víťazné strany z volieb hneď po voľbách “privlastnia“ aj výkonnú moc (teda vládu a štátnu správu)! Nasadia si do vlády svojich nominantov, a tým pádom deklarovaná nezávislosť týchto dvoch „pilierov“ moci, teda parlamentu a vlády, je úplne „o ničom“. Cez centrály politických strán sú totálne previazané parlament a vláda, podobne ako sa zvykne hovoriť o manželstve: jedno telo, jedna duša!

Takmer rovnako je to aj s „nezávislosťou“ tretieho „piliera moci“, teda so súdnictvom. Podľa ústavy na personálne obsadenie 18 členov súdnej rady (ako najvyššieho orgánu súdnictva!) nemajú samotní sudcovia právo voliť väčšinu, ale len nanajvýš polovicu (9 členov), zatiaľ čo o druhej polovici súdnej rady (o ďalších 9 členoch) rozhodujú rovným dielom v Národnej rade (3 členov), vo vláde (3) a prezidentskej kancelárii (3)! Dá sa o takomto stave vôbec hovoriť ako o nezávislosti súdnictva? A najčerstvejšie máme v pamäti ako sa v poslednom období veľa hovorilo a písalo o voľbe sudcov Ústavného súdu. A kto to navrhoval a vyberal kandidátov do tejto najvyššej inštitúcie v našej „nezávislej“ súdnej moci? Parlament a prezident, teda iné „nezávislé moci“, zákonodarná a výkonná... No, nezávislosť ako vyšitá!

Okrem toho, ešte z významového hľadiska, keď pre jednotlivé časti „moci“ používame slovo „pilier“, tak si hneď predstavíme stavebne mohutnú a pevnú podperu, ktorá niečo podopiera, teda niečo čo je nad pilierom. Najbežnejším príkladom sú napr. mosty, cestné estakády, strechy alebo priečelia budov, ktoré sú podopierané piliermi. Preto si úplne prirodzene kladiem otázku, že čo (alebo koho?) vlastne podopierajú tie spomínané “pilieri“ našej demokratickej moci? Ale o tom, čo je držané týmito „piliermi“ sa akosi nehovorí! Ale na základe praktických skúseností z reálnej politiky sa ľudom začína črtiť, že nad tými našimi tromi piliermi demokratickej moci, tam úplne na vrchole

mocenskej pyramídy, nad všetkým, je predsa len niečo, pod čím sa tie piliere s námahou ohýbajú a prehýbajú. Ľudia to vidia veľmi nezreteľne, stráca sa to v hmlách a šumoch, ale veľmi im to pripomína obrovské vrecia peňazí (a samozrejme najmä ich majiteľov)...

Takáto absencia nezávislosti troch „pilierov“ demokratickej moci je takým zásadným nedostatkom, že je možné o nej hovoriť ako o primárnom zdroji všetkých najzávažnejších problémov súčasnej demokracie! A toto môžeme pozorovať nielen u nás na Slovensku, ale prakticky vo všetkých „demokratických“ krajinách sveta.

Ved' zaužívaná prax je taká, že v momente, keď sú známe výsledky parlamentných volieb s počtami poslaneckých kresiel pre jednotlivé politické strany, tak sa začne zostavovanie vlády, pričom strany ktoré obsadili väčšinu kresiel v parlamente nominujú svojich členov alebo sympatizantov do vládnych kresiel. Dokonca veľmi rozporuplným „dobrým zvykom“ je aj skutočnosť, že do vládnych kresiel prechádzajú mnohí novozvolení poslanci (!) parlamentu, čím často z parlamentu prakticky „unikajú“ hlavní volební ťahúni politických strán. Možno to smelo pomenovať určitým podvodom na voličoch, lebo zvolení poslanci, ktorým voliči dali svoju dôveru na činnosť v parlamente, jednoducho opustia poslanecké miesto, nastúpia do vlády, a na ich uvoľnené miesto v parlamente nastupujú stranícki náhradníci. Aj z tohto vidno ako sú vláda a rozhodujúca väčšina v parlamente vytvorené tými istými politickými stranami, takže o hovoriť nezávislosti týchto hlavných dvoch pilierov moci je totálne zavádzanie. Hranica medzi parlamentom a vládou je prakticky zmazaná, a v podstate už aj parlamentné voľby sa doslova aj mediálne berú ako „voľba vlády“!

V parlamente majú víťazné politické strany väčšinu na to aby mohli podľa svojich zámerov tvoriť a schvaľovať zákony, pravidlá riadenia a života spoločnosti, ktorými sa hlavne má riadiť výkonná moc (vláda a štátna správa). Ale keďže vo vláde sú členovia alebo nominanti tých istých politických strán, tak **zákony si vlastne strany tvoria samé pre seba!**

Tvárame sa ako by to bolo úplne v poriadku, ale predstavte si analogickú situáciu, keby ste si ako majiteľ domu zvolil stavebnú firmu

alebo „združenie“ viacerých firiem na rekonštrukciu bytu alebo domu. Vo výberovom konaní by sa všetky firmy prezentovali ako najlepší odborníci, nasľubovali by vám v akom štýle zrekonštruujú váš dom, ale v momente ich zvolenia by vás s vašimi predstavami odstavili bokom, s tým, že teraz si budú výlučne sami riadiť celú rekonštrukciu domu. Oni sami si budú stanovovať pravidlá, navrhnu projekt, rozpočet, sami si všetko schvália, sami budú všetko realizovať aj kontrolovať, a vy už do ich činnosti nebudete mať čo hovoriť! Oстане vám jedine právo po 4 rokoch sa znovu rozhodovať či im dáte dôveru na ďalšie štvorročné obdobie, alebo sa rozhodnete pre inú firmu... Brali by ste takéto pravidlá? Obávam sa že asi ťažko, hoci len pre rekonštrukciu bytového jadra, ale pritom tomuto podobný model pre riadenie celej spoločnosti bez mihnutia oka akceptujeme...

A práve v tomto modeli fungovania je „zakopaný pes“ korupcie, najväčšieho nešváru spoločnosti! Tí istí ľudia „sami so sebou“ sa radia a rozhodujú o tom čo sa bude robiť, ako sa bude robiť, za aké ceny, za aký čas, akými pravidlami, bez toho aby mali nad sebou priebežnú kontrolu a hrozbu sankcií! Čo myslíte, koľko ľudí by v takomto prostredí nepodľahlo lákadlám korupcie, vidinám možnosti bezprácných veľkých peňazí, za cenu klamania, falšovania, bez akéhokoľvek rizika odhalenia a potrestania?

Paradoxne politické strany sa pred každými voľbami predhávajú v sľuboch ako oni po zvolení urobia poriadok a „zmenu“ v riadení spoločnosti, ale po voľbách ich tento zhubný model vládnutia veľmi rýchlo dostane „do zabehaných koľají“. Občania po viacnásobných výmenách vládnucich strán, po ďalších a ďalších volebných pokusoch o „zmenu“, nechápu prečo sa tým nedosahuje zlepšenie, a celkom pochopiteľne potom vo veľkom rezignujú na dôveru politickým stranám a na svoje právo voľby...

Takže jadro problému je jednoducho skryté práve v stránickej (a teda aj personálnej) previazanosti vlády a väčšiny parlamentu, ich dvojviednej činnosti, a **tento závažný nedostatok sa občanom paradoxne nielen že zakrýva, ale dokonca sa prezentuje ako výstavný model demokratickej moci!**

Spomínaná zhubnosť spojenia zákonodarnej a výkonnej moci nie je doménou len najvyššej politiky, parlamentu a vlády, ale s jej vplyvmi sa stretávame aj na nižších poslaneckých úrovniach, napr. v obciach. Zvolení starostovia alebo primátori sa tiež stávajú „dvojjedinými“ osobami, ktorých si ľudia zvolili ako svojich zástupcov, aby presadzovali ich záujmy, a oni sa hneď po voľbách posadia na stoličku dôležitého úradníka, ktorý bude zavalený výkonnou mocou, hospodárením obce, a dostane sa do kolotoča záujmov rôznych miestnych „žralokov“, našepkávačov, a nebude mať dostatočný odstup a nadhľad, ani záujem aby seba kontroloval a korigoval. Skutočná tragédia nastane, keď takýto zvolený človek nemá ani dostatočné vzdelanie a skúsenosti, takže očakávaný výkon funkcie starostu sa ľahko zmení na amatérske „plávanie“ v mori predpisov a noriem, s reálne katastrofálnymi následkami pre obec. Dokonca sa tým nedávno zaoberala aj Národná rada SR, kde riešili dilemu či je demokratické predpisovať, aby kandidát na poslanca alebo starostu obce musel mať aspoň primerané vzdelanie na zvládnutie náročnej agendy výkonu funkcie...

Treba dôsledne oddeliť výkonnú moc od zákonodarnej

To, že v súčasnosti na každej poslaneckej úrovni si politické strany zvolené do zastupiteľstva automaticky rozdelia funkcie aj vo výkonnej moci (vláde a štátnej správe) čím ich plne ovládnu, je zdôvodňované tým, že predsa na to aby realizovali svoje volebné sľuby, musia si to „riadne“ personálne zabezpečiť svojimi ľuďmi na rozhodujúcich postoch! Takéto „uchvátenie“ výkonnej moci sa berie ako úplná samozrejmosť a nikto sa nad tým nepozastavuje. Mne to však pripadá absurdné a smiešne, podobne ako keby som sa napr. rozhodol rekonštruovať svoj byt, a v objednanej stavebnej firme by som vymenil ľudí na jej kľúčových manažérskych pozíciách za svojich rodinných príslušníkov, v podstate laikov, a to s takým „logickým vysvetlením“, že si chcem zabezpečiť čo najlepšiu realizáciu svojho zámeru rekonštrukcie!

Môžete síce namietat', že je značný rozdiel medzi jednou stavebnou firmou a vládou resp. ministerstvami, ale dopad výmeny zabehaných

manažérov za mojich rodinných príslušníkov by mal na výsledok ich práce veľmi podobný vplyv ako teraz zaužívané výmeny vrcholových funkcionárov v štátnej správe. Moji rodinní nominanti by si možno ľahko a bez zodpovednosti dobre zarobili na lukratívnych pozíciách v stavebnej firme, ale nad výsledkom a cenou rekonštrukcie svojho bytu by som asi zaplakal! A navyše ďalším nezanedbateľným efektom takého dosadzovania svojich ľudí do výkonnej firmy by bola značná devastácia samotnej dodávateľskej firmy, podobne ako analogicky na úrovni štátnej správy po každých voľbách prebieha devastácia štruktúr štátnej správy!

Ak však mám záujem o dobrý výsledok rekonštrukcie bytu, tak by som práve naopak stavil na dlhodobé profesné skúsenosti odborníkov, a najlepšou cestou by pre mňa bola kvalitná a podrobná zmluva o dielo, kde by som sa s firmou písomne dohodol na všetkých mojich požiadavkách na detaily rekonštrukcie, na podrobných cenových kalkuláciách, termínoch, zárukách, sankciách, teda všetkých dôležitých detailoch. Firma by vykonávala práce podľa tej zmluvy, so svojimi skúsenými ľuďmi, a ja ako odberateľ by som sám alebo so svojimi rodinnými príslušníkmi pochopiteľne priebežne kontroloval postup prác, dohliadal na mieste realizácie, písomne potvrdzoval dodatkami všetky priebežné dohodnuté zmeny oproti pôvodnej zmluve, protokolárne preberal čiastkové výsledky ako aj celé dielo. Na dosiahnutie dobrého výsledku by som nemusel byť ani stavebným odborníkom, stačilo by iba aby som presne zmluvne popísal čo požadujem, a za realizáciu by bola plne zodpovedná dodávateľská firma...

A som presvedčený, že takýto „zmluvný“ model musí dať lepšie výsledky aj v celej spoločnosti, v spolupráci zákonodarnej a výkonnej moci. Výkonná moc (vlády, ministerstvá, špecializované úrady, štátna správa) sú v polohe tej spomínanej odbornej firmy, takže svojimi kvalitami, praxou, skúsenosťami a zohratosťou sú schopné podať najlepšie výkony pre objednané práce od zákazníka. Ich zákazníkom sú všetci občania, zastúpení svojimi zvolenými poslancami. Poslanci nemusia byť odborníkmi, ale vedia odbornej firme (vláde, štátnej správe) tlmočiť čo vlastne ľud od nich očakáva, a podobne ako

v zmluve s firmou popísať (hlavne podrobne a písomne!) všetky náležitosti požiadaviek do zákonov, vyhlášok, rozpočtov a usmernení, a potom už len celý čas dôsledne kontrolovať realizáciu výkonnou mocou.

Áno, jedná sa o model nazývaný „**VLÁDA ODBORNÍKOV**“, ktorý sa raz za čas mimoriadne dostane na pretras, avšak paradoxne v súčasných pokrivených pomeroch je spomínaný len v nelichotivých súvislostiach. Toto opovrhovanie je pochopiteľné, lebo pri realizácii takejto vlády skončia lukratívne pozície v štátnej správe pre členov alebo sympatizantov politických strán, skončí prístup politikov k obrovským finančným tokom, a skončí vládnutie bez zodpovednosti za výsledky!

V súčasnosti, keď politické strany z parlamentu „obsadia“ aj vládu (ministerstvá, štátnu správu), tak väčšinou predseda najsilnejšej politickej strany z parlamentu sa stane predsedom vlády. Tým sa úplne evidentne zoberie moc parlamentu a centrom moci sa stane vláda, odkiaľ predseda vlády prostredníctvom svojich straníckych poslancov doslova diriguje čo má parlament urobiť, aký zákon pripraviť a schváliť. Tento súčasný moment presunu moci z parlamentu na vládu je silne nedemokratickým prvkom, lebo tým sa vôľa ľudu a jeho poslancov dostávajú „na vedľajšiu koľaj“, do pozície služobníčka vlády. A pritom by to malo byť v demokracii práve naopak, veď aj zaužívané označenie člena vlády titulom „minister“ má práve svoj správny význam v preklade slova ako „služobník“...

Analogicky k stabilnej firme, bude aj „vláda odborníkov“ (a tým vlastne celá štátna správa) nielen obrazne povedané jednou veľkou skúsenou servisnou firmou pre ľud (pre poslancov), ale bude aj najlepšou vecnou oponentúrou požiadavkám poslancov v oblasti realizovateľnosti ich požiadaviek! A myslím si, že bude podstatne lepšou a vecnejšou „opozíciou“ ako súčasní opoziční „politici“, ktorí v podstate nemajú žiadnu reálnu zodpovednosť za výsledok...

V novom navrhovanom systéme demokracie bude vláda odborníkov (a celá štátna správa z odborníkov!) vytvárať pyramidálnu štruktúru, od širokej základne pracovísk v obciach alebo na okresoch, cez špecializované úrady, až po špičku tvorenú ministerstvami vlády a predsedom vlády. Jej organizačná štruktúra bude zafinancovaná

najvyššou mocou v krajine, teda Národnou radou, ale tá nebude mať žiadne práva nominovať osoby do tejto štruktúry štátnej správy, aby sa dôsledne dodržiavalo pravidlo nezávislosti výkonnej moci od zákonodarnej. Zákonodarcovia (poslanci) budú iba určovať pravidlá činnosti štátnej správy, pravidlá kádrového obsadzovania, ale nebudú mať dosah na personálne záležitosti. Zodpovednosť za výsledky práce bude jasne definovaná a sankcionovateľná, a za činnosť štátnej správy bude voči Národnej rade zodpovedať predseda vlády. Ten bude (v prípade oprávnenej nespokojnosti s činnosťou výkonnej moci) odvolateľný Národnou radou, ale určenie nového predsedu vlády už bude plne internou záležitosťou kádrových pravidiel organizácií štátnej správy. Pracovníci štátnej správy budú prirodzeným služobným postupom, internými výberovými konaniami, na základe skúseností a výsledkov práce, postupovať od základne pyramídy štátnej správy vyššie a vyššie, z obecných úradov, cez okresné úrady, až do ministerstiev a na pozíciu predsedu vlády.

V takýchto stabilných pomeroch budú môcť logicky po určitých odpracovaných rokoch úplne prirodzene fungovať pravidlá tzv. „štátnej definitívy“ (o ktorej sa stále hovorí ako o stabilizačnom a skvalitňovacom prvku štátnej správy). Doteraz, v terajších podmienkach takmer totálnych čistiek po každých voľbách, takáto definitíva akosi strácala svoju opodstatnenosť, resp. za snahou o jej zavedenie bolo vždy cítiť iba snahu politických strán zneužiť ju na „zabetónovanie“ svojich najnovších nasadených straníckych nominantov na lukratívnych pozíciách štátnej správy...

3. Izolovanosť jednotlivých poslaneckých úrovní

Médiá nám nahovárajú, aké je to vynikajúce, keď v množstve rôznych volieb si môžeme (ako voliči) voliť svojich zástupcov (poslancov), ktorí vraj budú riadiť veci podľa našich požiadaviek (resp. lepšie povedané podľa ich predvolebných sľubov), na základe ktorých sme im dali svoj voličský hlas. Takže máme možnosť voliť celú plejádu svojich zástupcov, od svojich miestnych a mestských poslancov, cez starostu obce prípadne primátora mesta, poslancov na krajskej úrovni (vyššie územné celky – VÚC), predsedov VÚC, poslancov do celoštátneho

parlamentu, a až po poslancov do európskeho parlamentu!

A samozrejme nemôžeme z toho počtu volieb vynechať ešte doteraz aj ďalšiu voľbu, prezidenta...

V médiách sa uvádzajú čísla, že vo volených pozíciách je zhruba 25 tisíc poslancov, čo pri prepočte na počet obyvateľov Slovenska predstavuje zhruba 4 až 5 poslancov na 1000 obyvateľov! Už toto množstvo sa zdá byť neprímerane veľké, ale čo je podstatne závažnejším problémom, sú ich oddelené voľby a nekoordinovanosť (izolovanosť) činností medzi jednotlivými poslaneckými úrovňami.

Prakticky vo všetkých druhoch volieb (okrem voľby starostov a prezidenta) je uplatňovaný princíp možnosti voľby iba celej kandidátky politickej strany. Namiesto toho, aby volič dával hlasy jemu známym a dôveryhodným osobnostiam, rôzne politicky angažovaným, tak volič sa musí rozhodnúť dať svoj volebný hlas jedinej strane z množiny kandidujúcich politických strán, kde po voľbách si potom politické strany v pomere získaných hlasov rozdelia poslanecké kreslá. Volič sa rozhoduje medzi politickými stranami viac-menej iba podľa povesti strany, kde najpodstatnejším rozhodovacím kritériom bývajú voličove sympatie k politickým stranám na základe ich mediálneho obrazu vytváraného najmä z ich činnosti v rámci najvyššej celoštátnej úrovne, teda strán v Národnej rade (parlamente). Keď si spomeniem, koľko stoviek prakticky úplne neznámych kandidátov som nachádzal na straníckych kandidátskych listinách (aj komunálnych volieb!), a o každom z nich tam bolo vlastne len meno, vek a povolanie, tak rozhodovanie sa medzi stranami a prípadné „krúžkovanie“ preferenčných kandidátov sa veľmi nelíšilo od vyplňania tiketu „športky“...

Pri tomto spôsobe voľby som začal chápať tých občanov, ktorí do volebných miestností ani vôbec neprišli. Médiá sa ich snažia (najmä po „nevhodnom“ volebnom výsledku!) označovať za „nezodpovedných“, za ignorantov demokracie, ale uvedomil som si, že na to, aby voliči mohli mať pocit že zodpovedne volili, museli by mať dlhodobý podrobný prehľad o politickej scéne ako základu na zorientovanie sa vo volebných programoch strán, ako aj o množstve kandidátov na volebných lístkoch. Ale na to buď nemajú popri práci a rodine čas, ani

prístup k dostatku kvalitných informácií, takže radšej nejdú voliť. No ale nevidím v tom problém, lebo svojou neúčast'ou sa vlastne vzdávajú svojho volebného práva a prenechávajú rozhodovanie na tých voličov, ktorí k voľbám prišli, a teda ktorí sa tým pádom cítia byť schopnými na zodpovedné rozhodovanie. Keď som si tieto súvislosti takto uvedomil, tak som napokon uznal, že rozhodnutie voliča dobrovoľne neísť k voľbám v takýchto podmienkach vôbec nemusí byť nezodpovedným činom...

Pre optimálne fungovanie spoločnosti je logické očakávať, že celá tá zvolená „armáda“ poslancov bude maximálne navzájom spolupracovať a komunikovať, odhora až dole, aby sa problémy občanov posudzovali a riešili koordinovane, a nie tak ako teraz, teda že čo je miestny problém sa rieši len v obci, VÚC si hrá na vlastnom piesočku, a pod. Ale občan prirodzene očakáva existenciu vertikálnych poslaneckých väzieb, ktoré by vedeli v prípade širšieho záberu problému preniesť ho aj na vyššiu poslaneckú úroveň, teda v súčasnej slovenskej štruktúre napr. z obce na kraj (vyšší územný celok), prípadne na celoštátny parlament, alebo najakútnejší problém týkajúci sa celej Európy až do Európskeho parlamentu!

V súčasnom nastavení poslaneckých štruktúr však silne absentuje takáto vertikálna súčinnosť prenosov problémov priamo poslancami, resp. nastavenie sa „spolieha“ na to, že prenosy sa budú (možno!) diať vnútrostraníckymi rokovaniami alebo v horšom prípade na opakované aktivity bežných občanov pri „podávaní“ problému na vyššie úrovne.

Ak by sa to aj dialo prostredníctvom strán, tak odovzdanie problému z obce straníckemu kolegovi ktorý je poslancom vo vyššom zastupiteľstve (VÚC) má výrazne nižšiu šancu na správne vyriešenie, vzhľadom na potrebu odovzdávania „prípady“ inému poslancovi s príslušným vysvetlením a s rizikom informačného šumu. Keď ale ten poslanec z obce bude súčasne aj poslancom v zastupiteľstve vyššom, tak úplne prirodzene bude mať šancu nielen osobne preniesť problém „vyššie“, na zastupiteľstvo vyššej úrovne, ale tam zaň aj osobne bojovať v diskusiách a hlasovaniach!

Najvypuklejšie takúto absenciu prenosu problémov medzi jednotlivými úrovňami poslaneckých zastupiteľstiev v súčasnosti vnímame na

poslancoch Európskeho parlamentu. Títo poslanci by mali na európskej úrovni zastupovať záujmy celej krajiny, teda záujmy ktorými žije najmä národný parlament. Ale v praxi nevidno, že by títo europoslanci dostávali od nášho celoštátneho parlamentu záväzné „noty“ k tomu čo a ako majú za našu krajinu obhajovať pri rokovaní európskeho parlamentu! A nevidno ani to, že by skladali účty zo svojej činnosti v európskom parlamente aj „doma“ pred naším národným parlamentom!

Toto by malo byť najviditeľnejším obrazom ako pracujú pre Slovensko, ale totálne to chýba! Europoslanci sú v podstate iba nominantmi politických strán z oddelených volieb, a možno sa iba dohadovať či koordinujú svoju činnosť so svojimi domácimi straníckymi centrálnymi, pričom ale občania majú oprávnený dojem že ani to sa nedeje. Mediálne sa europoslanci verejnosti prezentujú hlavne tým, v ktorých „frakciách“ európskeho parlamentu sú zaradení (a zrejme sú odtiaľ aj najviac ovplyvňovaní!), a je paradoxom, že sám náš národný parlament nemá ani záujem na tom, aby v rámci niektorého svojho rokovania si vypočul našich europoslancov, a nie že by im ešte dal nejaké záväzné úlohy, ktoré by mali v Európarlamente za Slovensko presadzovať!

A úplne podobne je to aj na nižších poslaneckých úrovniach u nás doma, teda vo vzťahu národného parlamentu a zastupiteľstiev krajov, alebo vo vzťahu zastupiteľstva kraja a zastupiteľstiev obcí. Každé zastupiteľstvo „sa hrá“ na svojom vymedzenom piesočku kompetencií, a nevidno relevantné pravidlá ktorými by sa problémy občanov podľa akútности a šírky záberu promptne presúvali medzi jednotlivými úrovňami poslancov v záujme najlepšieho riešenia. Preto v novom navrhovanom systéme je podstatným prvkom vyriešenie tejto roztrieštenosti a izolovanosti poslaneckých úrovní, a teda zavedenie systémovej previazanosti poslaneckých zborov do jednej kompaktnéj pyramidálnej štruktúry.

Riešenie kompaktnou poslaneckou pyramídou

Ako som už spomínal, v rámci Slovenska pôsobí asi 25 tisíc volených poslancov, na rôznych úrovniach od obce, cez vyššie územné celky (kraje), národný parlament, až po Európarlament. Napriek takému

veľkému počtu poslancov voliči pociťujú že poslanci sa viac riadia pokynmi vedení svojich strán než aktuálnymi potrebami voličov. V podstate sú poslanci od voličov úplne odtrhnutí, a chýbajú mechanizmy, ktoré by zabezpečovali aby poslanecký zbor tvoril hierarchickú pyramidálnu štruktúru, schopnú zabezpečovať čo najefektívnejší zber názorov voličov a ich spracovanie do legislatívy, a to poslancami na primeraných poslaneckých úrovniach.

Teraz vysvetlím, na aké účely bude potrebné a dôležité objektívne kvalitatívne zoradenie určitej skupiny poslancov v rámci zvolených zhruba 6000 poslancov z jednomandátových volieb vo všetkých volebných okrskoch. Už som vyššie písal, že každý poslanec vo voľbách získa tzv. percento úspešnosti, vypočítané z počtu získaných hlasov v pomere k celkovému počtu voličov v jeho volebnom okrsku. A podľa týchto percent úspešnosti poslancov je možné zostaviť „kvalitatívne“ poradie pre obsadzovanie vyšších úrovní poslaneckej pyramídy nasledovným spôsobom:

Vezmime si hneď prvú úroveň zoradenia zvolených poslancov v rámci obce (teda všetkých volebných okrskov obce). Každý volebný okrsk obce si vybral jedného poslanca do obecného zastupiteľstva, a z tejto množiny poslancov obecného zastupiteľstva bude treba vybrať jedného ako ich predsedu zastupiteľstva (ktorý súčasne sa tým stane aj starostom obce). V menších obciach, kde je napr. do 5 volebných okrskov (a teda do 5 zvolených poslancov), tam poslanec s najvyšším percentom úspešnosti sa automaticky stane starostom, Ale pri väčšom počte poslancov v inej obci bude kvalitatívny „rebríček“ rozhodujúcim len pre určenie najlepších troch poslancov, ktorí budú podrobení tzv. „grilovaniu“ t.j. pohovoru so všetkými ostatnými poslancami obce. Toto grilovanie bude vlastne zasadnutím poslancov, kde tí traja najkvalitnejší poslanci budú čeliť rôznym otázkam poslancov, ktorými si poslanci overia aj ďalšie kvality grilovaných (napr. názory na aktuálne problémy, jazykové, rečové a rétorické schopnosti, rýchlosť a logiku reakcií, a pod.). Po skončení takéhoto grilovacieho „výsluchu“ budú poslanci v následnej tajnej voľbe hlasovať koho z tej skupinky troch najkvalitnejších chcú za svojho predsedu (a teda aj starostu obce alebo primátora).

Druhou úrovňou poslanskej pyramídy bude úroveň terajších okresov. Na okresnej úrovni poslanci budú v okresných zastupiteľstvách riešiť problémy občanov ktoré budú nad kompetenciami a schopnosťami riešenia len obecnými poslancami, a ich riešenie bude v záujme celého okresu.

Všetci poslanci zvolení v obciach patriacich do okresu budú automaticky aj poslancami okresného zastupiteľstva, a kvalitatívny výber z týchto poslancov okresu sa uplatní pre výber najlepších poslancov okresného zastupiteľstva do funkcií predsedu a podpredsedov tohto okresného zastupiteľstva (pričom títo sa súčasne stanú členmi celoštátnej Národnej rady SR).

Pri terajšom územnom členení Slovenska máme 79 okresov. Počet obyvateľov (a teda aj voličov) v okresoch je rôzny, pohybuje sa zhruba v rozmedzí zhruba od 10 tisíc do 135 tisíc. Aby však zastúpenie voličov v Národnej rade bolo úmerné počtu voličov, tak Ústavou SR stanovený počet 150 poslancov je potrebné spravodlivo rozdeliť na všetky okresy, primerane počtu voličov v nich. Celkom jednoducho sa delenie dá uskutočniť na základe tzv. „poslaneckého smerného čísla“ (čo je v podstate priemerný počet voličov na jedno zo 150-tich poslaneckých kresiel), ku ktorému sa dá dopracovať jednoduchým rozdeľovacím algoritmom nasledovne:

Na území Slovenska je zhruba 4,4 milióna voličov, takže keď tento počet vydělíme počtom poslancov v Národnej rade (150), tak dostaneme prvé smerné číslo, zhruba 29300 voličov na jedného poslanca Národnej rady. Počty poslancov v jednotlivých okresoch dostaneme delením počtu voličov v okrese smerným číslom (a zaokrúhľovaním výsledku delenia na celé číslo). Spočítaním za výsledkov za všetky okresy dostaneme celkový súčet poslancov za celé Slovensko, ktorý však nevychádza na potrebných rovných 150, ale až 153. Je to ovplyvnené aj jednou dôležitou podmienkou výpočtov pre malé okresy, že aj tie najmenšie z nich (kde by matematicky vyšla nula poslancov) musia dostať kreslo aspoň pre jedného poslanca.

Preto zopakujeme delenie s počtom okresných voličov o niečo zvýšeným smerným číslom napr. 32000, kde nám vyjde pridelených poslancov zhruba 147, čo je zase menej ako 150. Z toho nám vyplynie,

že správne smerné číslo bude niekde medzi týmito dvomi nasadenými hodnotami 29300 a 32000. Takže budeme opakovať rozdeľovanie poslancov s ďalšími postupne nasadzovanými smernými číslami z uvedeného skusmo zisteného rozsahu, a postupne zistíme, že už pri smerných číslach v rozsahu zhruba od 30400 do 31400 dostaneme akurát ústavných 150 poslancov Národnej rady (v súčte za všetkých 79 okresov). Pritom v jednotlivých okresoch vychádzajú 1 až 4 poslanci Národnej rady za okres (podľa veľkosti okresu resp. správnejšie povedané podľa počtov evidovaných voličov v okresoch).

Na prvý pohľad toto počítanie vypadá komplikovane, ale pri použití tabuľkovej aplikácie v počítači tento opakovaný približovací prepočet (matematicky sa tomu hovorí iteračný postup) je hotový v zlomku sekundy pre každé nové počty registrovaných voličov v okresoch.

Následne podľa takto vypočítaného počtu parlamentných poslaneckých kresiel pre jednotlivé okresy bude v okresoch prebiehať výber z poslancov okresného zastupiteľstva na tieto posty. Ako bolo uvedené, každý z poslancov si z volieb „priniesol“ percento úspešnosti z hlasovania vo volebnom okrsku, takže je možné všetkých poslancov v okrese zoradiť podľa hodnôt ich percent úspešnosti, kde poslanci s najvyššími percentami (teda s najväčšou podporou voličov) budú aj najvyššie v poradí. A práve z tých najvyššie v poradí sa určia do „grilovania“ kandidáti na poslancov do Národnej rady, v takom počte koľko vyšlo na okres poslaneckých kresiel (teda 1 až 4) plus dvaja ďalší najlepší poslanci (ako rozšírenie voľnosti výberu pri výslednom hlasovaní poslancov okresného zastupiteľstva) t.j. okresy budú vyberať z najlepších 3 až 6 poslancov (podľa veľkosti okresu). Títo vybraní poslanci budú podrobení „výsluchu“ ostatnými poslancami okresu na prvom zasadnutí zastupiteľstva, a následne potom v tajnej voľbe z nich poslanci okresného zastupiteľstva vyberú určený počet (1 až 4) do vedenia okresného zastupiteľstva, ktorí súčasne budú zastupovať okres ako poslanci v Národnej rade SR.

Po takomto skompletovaní počtu všetkých 150 poslancov Národnej rady bude nasledovať podobné výberové kolo pre výber najlepších poslancov do vedenia Národnej rady (predseda, podpredsedovia, predsedovia výborov, a pod.). Opäť zo zostaveného všetkých 150

poslancov do poradia podľa percent úspešností vo volebných okrskoch sa určí 25 najlepších poslancov Národnej rady, a tí sa podrobia „grilovaniu“ pred celým zvyšným plénom. Následnou tajnou voľbou z nich si poslanci Národnej rady urobia výber poslancov do vedenia parlamentu. No a títo vybraní poslanci sa stanú súčasne aj poslancami Slovenska v Európskom parlamente, kde podľa súčasných kritérií má Slovensko 13 mandátov. Poslanec s najvyšším počtom hlasov v tajnej voľbe po grilovaní sa stane predsedom Národnej rady SR.

Voľby najlepších poslancov do vyššej úrovne poslaneckej pyramídy myjú za cieľ vybrať tých najlepších z najlepších, takže kombinujú objektívne kritérium (výber z tých čo majú najvyššie percento úspešnosti) a ich subjektívne pohovory („grilovanie“) s následnou tajnou voľbou potrebného počtu na vyššiu úroveň. Kvôli lepšej voľnosti výberu v hlasovaní sa do pohovoru zoberie viac než konečný potrebný počet (napr. na úrovni okresov o dvoch viac než treba zvoliť do Národnej rady).

Každý zvolený poslanec bude mať šancu dostať sa do vyšších úrovní poslaneckej pyramídy. Tento fakt by mal posilniť motiváciu jeho voličov aby sa aktívne zúčastnili volieb v čo najväčšom počte, aby „poslali“ svojho poslanca do poslaneckej pyramídy s čo najvyšším percentom úspešnosti, a teda s čo najväčšou šancou na postup.

Pri nazeraní na tento model očami súčasných volebných zvyklostí sa môže zdať, že všetci poslanci budú „nezávislími“, ale treba si uvedomiť, že každý jeden poslanec bude „vysoko závislý“ na svojich voličoch volebného okrsku, a to nielen pri voľbách, ale hlavne následne aj pri svojej poslaneckej práci. Občania z jeho okrsku si asi dobre „ustrážia“ ako rozpráva a ako hlasuje v zastupiteľstvách, lebo vlastne bude priamo reprezentovať ich volebný okrskok! Takže sa bude musieť viac zaoberať názormi svojich voličov z okrsku, doslova radiť sa s nimi, vysvetľovať im svoje kroky, aby ho „jeho“ voliči prípadne neodvolali aj v období medzi voľbami (čo v takomto usporiadaní volebnej pyramídy bude pekne možné aj bez celoštátnych „turbulencií“).

Takto vytvorená poslanecká pyramída bude zabezpečovať maximálnu schopnosť riešenia problémov obyvateľov, a najmä bezprostredný prenos nižšie neriešiteľných problémov na vyššie úrovne priamo

poslancami, ktorí v rámci pyramídy budú zvolení z nižších do vyšších úrovní (z okresnej na národnú, z národnej na európsku). Poslanci z vyšších úrovní poslaneckej pyramídy budú pracovať aj na nižších úrovniach, z ktorých vzišli. To znamená, že poslanci Národnej rady budú pracovať aj vo svojom okresnom zastupiteľstve, a aj vo svojom obecnom zastupiteľstve.

Aby takáto poslanecká pyramída mohla efektívne pracovať, tak zasadania jednotlivých poslaneckých úrovní budú vhodne časovo posunuté, teda napr. na obecnej úrovni budú poslanci pracovať prvý týždeň v mesiaci, potom druhý týždeň v mesiaci budú zasadať okresné zastupiteľstvá, tretí týždeň mesiaca bude zasadať Národná rada, a napokon štvrtý týždeň mesiaca bude určený pre Európsky parlament.

Hoci by to takto časovo mohlo klapať, a tí „viacúrovňoví“ poslanci by mohli stíhať rokovania na všetkých úrovniach, tak nemožno vylúčiť rôzne časové kolízie a vyšší objem práce na viacerých úrovniach. Preto títo poslanci, ktorí budú zvolení aj do vyšších zastupiteľstiev, budú mať právo na svojich osobných poslaneckých asistentov, jedného asistenta za svoju nomináciu na každej vyššej poslaneckej úrovni. Takže poslanec zvolený z okresu do Národnej rady si priberie jedného asistenta, a ak bude následne zvolený aj do Európskeho parlamentu, tak bude mať nárok aj na druhého asistenta. Títo asistenti budú môcť plnoprávne zastupovať poslanca na rokovaníach jednotlivých úrovní v jeho mene (napr. pri kolíziách termínov zasadaní), a pochopiteľne pod vedením poslanca budú najmä asistentsky spracovávať potrebné podklady do rokovaní.

Pyramída štátnej správy

V tomto momente, po popise systému vytvárania nižších zastupiteľstiev až po Národnú radu, už vopred úplne zreteľne počujem argument zástancov doterajšieho stranického systému volieb: „A ako sa takýto pestrofarebný parlament, zložený z jednotlivcov, zhodne na vytvorení novej vlády?“. Odpoveď je v novom navrhovanom systéme veľmi jednoduchá: **Novozvolená Národná rada nebude po voľbách vytvárať novú vládu**, vláda bude pokračovať v rovnakom zložení ako pred voľbami! Nanajvýš, ak noví poslanci budú mať opodstatnené

výhrady voči práci vlády, tak budú mať právo na svojom rokovaní väčšinou odvolať predsedu vlády.

Hlavnou podmienkou takéhoto riešenia bude skutočnosť, že budeme mať vládu zloženú zo skutočných odborníkov, ktorí budú vykonávať riadenie krajiny podľa rozhodnutí a zadaní z Národnej rady. Takýmto usporiadaním sa urobí koniec doterajším praktikám, keď víťazné politické strany vezmú útokom vládne a štátne inštitúcie, povyhadzujú zapracovaných úradníkov, a nasadia si tam do rozhodujúcich pozícií vlastných, politicky spriaznených ľudí, bez ohľadu na to, či tí ľudia vôbec niekedy vo svojom živote aspoň trochu „pričuchli“ k činnosti vlády a štátnej správy. Takéto nasadzované nové „kádre“ nielenže sa prakticky mnohokrát začínajú často takmer od nuly orientovať v problematike riadenia svojho útvaru, ale čo je horšie (ako už bolo uvedené), ich „materské“ politické strany doteraz tvorili priame prepojenie parlamentu a štátnej správy! A to je najväčším porušením jedného zo základných princípov demokracie, teda nezávislosti zákonodarnej a výkonnej moci. To je preto aj hlavný dôvod, prečo tento navrhovaný nový model demokracie je navrhnutý tak, že dôsledne oddeľuje vládu od parlamentu, a podobne. na všetkých nižších úrovniach štátnych úradníkov od zvolených poslancov.

Vláda resp. celá štátna správa bude tvoriť tiež pyramídálnu štruktúru, štruktúrou zodpovedajúcu poslaneckej pyramíde. To znamená, že budú fungovať vedľa seba dve nezávislé pyramídálne štruktúry, jedna zákonodarná a druhá výkonná, s tromi navzájom si zodpovedajúcimi úrovňami. Najvyššou úrovňou pyramídy štátnej správy bude vláda (centrálne inštitúcie), ako protipól Národnej rade na najvyššej úrovni poslaneckej pyramídy. Na druhej úrovni budú okresné úrady štátnej správy, ako protipól okresných zastupiteľstiev, a na najnižšej úrovni budú obecné úrady ako protipóly obecných zastupiteľstiev.

Nie tak dávno zavedené súčasné inštitúcie na krajskej úrovni (tzv. Vyššie územné celky - VÚC) sa v praxi ukázali ako neprirodzené a izolované prvky, pričom občania majú veľmi reálny dojem, že spôsobujú v riadení krajiny viac problémov a nejasností než stíhajú vyriešiť. Takže v novom modeli usporiadania nebudú mať

opodstatnenie, teda budú zrušené, čo bude prakticky „najvýraznejší“ zásah do terajšej štruktúry štátnej správy – samosprávy.

Podľa nového modelu bude štátna správa úplne nezávislou samosprávnou štruktúrou, obsadenou vzdelanými a skúsenými odborníkmi, kde podľa osvedčených tzv. „baťovských“ pravidiel budú novo prijatí pracovníci nastupovať na najnižšie pozície (v obecných alebo okresných inštitúciách štátnej správy) a postupným zapracovávaním budú postupovať na vyššie pozície v pyramidálnej štruktúre štátnej správy. V takýchto podmienkach odborného rastu kádrov už bude úplne prirodzené po určitej odpracovanej dobe v štátnej správe (napr. po 15 rokoch) aplikovať aj princíp štátnej „definitívy“, teda určitých pracovnoprávných záruk pre kvalitných odborníkov. To myslím výrazne posilní vážnosť štátnej správy (samosprávy) medzi samotnými pracovníkmi aj obyvateľmi, a tiež zvýši záujem o prácu v štátnej správe s následným efektom jej skvalitnenia.

Myslím, že „životnosť“ vlády nebude potrebné obmedzovať (nie tak ako teraz, keď je len na jedno volebné obdobie), takže vláda bude v pohode nepretržite pracovať aj v období volieb a vytvárania zostavy nového národného parlamentu po poslaneckých voľbách. Na čele vlády bude ministerský predseda, ktorý bude zodpovedať Národnej rade za činnosť celej vlády a štátnej správy. Tento bude predkladať Národnej rade plán činnosti ako aj rozpočet celej štátnej správy, a žiadať Národnú radu o vyslovenie dôvery. Národná rada nebude mať právo menovať ministerského predsedu, bude však môcť ho odvolať v prípadoch keď parlament vysloví nedôveru činnosti vlády (po dôkladnom a vecnom písomnom zdôvodnení). Výber nového ministerského predsedu však už bude plne internou záležitosťou pyramidy štátnej správy, aby zo svojich radov zvolila nového ministerského predsedu v rámci personálnych a organizačných pravidiel štátnej správy, stanovených Národnou radou.

Všetky činnosti a kompetencie štátnej správy budú rozdelené na tri hierarchické úrovne: úroveň centrálnu (celoštátnu, vládnu), úroveň okresov, a najnižšie na úroveň obcí. Na každej úrovni sa budú pracovníci štátnej správy riadiť zákonmi, vyhláškami a nariadeniami vyššej úrovne, ale v rámci delegovaných kompetencií sa súčasne riadiť aj rozhodnutiami príslušnej zodpovedajúcej úrovne poslaneckej

pyramídy. Tým sa dosiahne, že okresné inštitúcie v kompetenciách delimitovaných na okresy budú pod dohľadom okresných poslancov, a tiež budú riadení vyhláškami a nariadeniami okresných zastupiteľstiev. A na úrovni obcí budú miestni úradníci pod dohľadom miestnych poslancov (obecného zastupiteľstva), a teda v kompetenciách delimitovaných na obce budú konať podľa vyhlášok a nariadení miestnych poslancov.

Dôsledné oddelenie výkonnej moci a zákonodarnej moci sa bude pochopiteľne týkať aj okresných a obecných úrovní oboch pyramíd. Výkon činností štátnej správy bude jednoznačne na zamestnancoch inštitúcií štátnej správy, a úlohou poslancov bude len sledovanie výkonu štátnej správy a návrh prípadných korekcií tých činností formou miestnych vyhlášok, prípadne prenesenie riešenia na okresnú alebo celoštátnu úroveň. Žiaden poslanec nebude môcť vykonávať činnosti štátnej správy, a tým sa jednoducho odstráni stret záujmov voleného zástupcu občanov a výkonného úradníka, a tým sa súčasne úplne prirodzene odstráni aj možnosti korupčného jednanja. Tým aj hmotná a finančná zodpovednosť bude jednoznačne na výkonných úradníkoch, a bude právne postihovateľná.

Najviac vypuklo sa tento problém korupčných rizík v súčasnosti prejavuje napr. na zvolených starostoch obcí, kde prakticky môže byť zvolený laik, neznalý legislatívnych rámcov funkcie, a dostať sa tak do pozície silného výkonného úradníka. Môže sa ľahko stať (a už sa aj stalo, a riešila to až Národná rada), že zvolený starosta obce nemal na výkon funkcie ani primerané vzdelanie ani dostatočnú prax, takže potom celé jeho „úradovanie“ malo katastrofálnu úroveň, a všetci zainteresovaní boli z toho znechutení a nešťastní. Diskutovalo sa o tom, že logicky by podmienkou na kandidátov pre voľby starostov mala byť stanovená určitá úroveň vzdelania a praxe, ale ako sa v súvislosti s tým aj medializovalo, môže sa takáto logická požiadavka na vzdelanie absurdne považovať dokonca za nedemokratické až diskriminačné opatrenie.

Ale navrhovaný nový systém demokracie aj na toto poskytne elegantné čisté riešenie spomínaným oddelením „úradníckej“ a poslanskej činnosti. To napr. na úrovni starostu obce bude znamenať, že úradnícke

činnosti budú vykonávať zamestnanci obecného úradu štátnej správy na čele s prednostom úradu, ktorý ale v kompetenciách delimitovaných na obce bude riadený vyhláškami alebo nariadeniami miestnych poslancov na čele s najvyšším poslancom, teda starostom obce.

Navrhovaný nový systém demokratického riadenia spoločnosti by mal priniesť doslova aj novú politickú kultúru, kde striktným oddelením poslaneckej a výkonnej štruktúry sa zmenia mocenské pomery v prospech sily hlasu ľudu a odbornosti výkonnej moci, takže by mala skončiť aj tradičná „špinavosť“ politiky. Keď sa to zoberie do detailov, tak v podstate by mal skončiť na smetisku dejín samotný pojem „politik“, s ktorým sa v terajšom systéme úplne prirodzene spájajú najväčšie spoločenské necnosti ako klamanie, kradnutie, podvody, korupcia. Obsah toho slova (funkcie) sa prirodzene rozdelí na dve pomenovania a to na jednej strane budú poslanci a na druhej strane správcovia (výkonní pracovníci). Pre mnohých možno slovo „správca“ bude znieť nevhodne, ale popri ďalších slovách, ktoré by sa hodili na výstižné pomenovanie pracovníkov výkonnej moci (napr. úradník, administrátor, hospodár) mi znie zatiaľ najpriateľnejšie...

Podľa nového návrhu sa postavenie poslaneckého zboru (teda všeobecne poslancov) dostane do najvyššej mocenskej pozície, rozhodujúcej a kontrolnej, pritom ale bez akéhokoľvek spojenia s výkonnou funkciou. Na výkonné činnosti štátnej správy budú odborníci, ktorí budú striktné konať v zmysle písomných zadaní od poslancov (legislatívy) na príslušných úrovniach, a ak zistia nejaké chyby, nedokonalosti alebo nejasnosti v legislatíve, tak budú musieť požiadať poslancov o zmenu v zadaniach práce. Takéto usporiadanie prinesie podstatné zvýšenie demokracie a kultúrnosti spravovania spoločnosti, takže by sa postupne mal z myslenia ľudí vytratiť odpor k výkonu poslaneckej funkcie s obavou o „špinavosti politiky“ a nemožnosti dosiahnutia zlepšenia. Mal by prevládnúť záujem kvalitných vzdelaných a skúsených ľudí, aby mohli svoje schopnosti a nápady uplatniť aj v širšom meradle vo funkciách poslancov, zastupujúcich ľudí svojho volebného okrsku, bez bočných škodlivých vplyvov aparátov politických strán.

Veľmi dôležité bude pripraviť pravidlá pre „**prechodné obdobie**“ **vlády** (a celkovo štátnej správy) z doterajšej praxe mohutných personálnych výmen po každých nových voľbách, keď politické strany si rozdelia ministerstvá a podosadzujú si svojich členov strany, sympatizantov strany, kamarátov a rodinných príslušníkov na atraktívne miesta ministerstva, a potom podobne aj do štátnych podnikov.

Prirodzene sa „ujali“ kritériá straníckej „vhodnosti“, pričom s odbornosťou, kritériami primeraného vzdelania, odbornosti a dlhoročných skúseností si nerobili ťažkú hlavu, lebo „výrobu“ potrebných výstupov ministerstiev najčastejšie odmakali trvalí radoví pracovníci ministerstiev na neatraktívnych pozíciách, alebo spriatelene „externé“ firmy, inštitúty, neziskovky, aktivisti, na základe politických objednávok, pochopiteľne za lukratívne (štátne) peniaze...

Predpokladám, že v novom systéme skutočne nezávislej vlády potrvá konsolidácia kádrov v štruktúrach ministerstiev aj viacero rokov, lebo bude potrebné podľa nových pravidiel zaviesť systém pravidelných odborných hodnotení pracovníkov, systém prijímania nových pracovníkov a ich stabilizácie, systém kádrových postupov...

Pri zavedení nového systému nezávislej vlády odborníkov by v podstate personálne mohla pokračovať aj práve funkčná vláda, ale s tým, že novým spôsobom zvolená Národná rada sa väčšinovým hlasovaním rozhodne, či ponechá funkčného premiéra, alebo (čo je pravdepodobnejšie) navrhne nové personálne pravidlá a vyhlási celonárodné výberové konanie pre nového premiéra, ktorý po zvolení začne budovať vládu odborníkov. Pochopiteľne, sledovanie postupu konsolidácie vlády, jej transformácie na vládu odborníkov, a jej každodenného výkonu, budú prvoradými úlohami zboru poslancov...

Ďalšie problémy terajšieho systému

Súdna moc

Súdna moc resp. súdny systém má byť v demokracii tiež nezávislou autoritou, ktorá rozhoduje spory fyzických alebo právnických osôb

v zmysle platnej legislatívy (ústavy, zákonov, vyhlášok, nariadení, ...). Hoci sa o súdnictve bežne hovorí (ale v Ústave SR som to nenašiel!) že to je tretí nezávislý pilier moci (ako som už uviedol v predchádzajúcich úvahách), tak v súčasnosti má súdnictvo dosť ďaleko k svojej nezávislosti. Jednak v najvyššom orgáne súdnictva (v súdnej rade) majú sudcovia len polovicu volenú zo svojich sudcovských radov (druhá polovica je tvorená nominantmi parlamentu, vlády a prezidenta!), a ešte navyše po finančnej a organizačnej stránke je súdnictvo silne závislé na vláde (konkrétne na Ministerstve spravodlivosti), čo viac-menej zväzuje ruky sudcom.

Ak teda chceme hovoriť o skutočnej demokracii, tak je potrebné tieto súčasné deficity demokracie v súdnictve napraviť. Je jednoznačne potrebné zabezpečiť úplnú nezávislosť súdnictva, aby nemohlo byť ani najmenším spôsobom ovplyvňované cez rôznych cudzích nominantov v riadiacich orgánoch súdnictva, ani cez cudzie rozhodovanie o finančných, materiálnych alebo personálnych záležitostiach súdnictva. Myslím, že najvhodnejším riešením bude mať na vrchole súdnej pyramidálnej štruktúry súdov aj teraz existujúcu súdnu radu, ktorá však bude pozostávať iba z členov zvolených len samotnými sudcami, z vlastných radov sudcov, pričom predseda súdnej rady bude najvyšším predstaviteľom súdnictva. Štruktúra a pravidlá činnosti celej pyramídy súdnictva budú dané ústavou a zákonmi, ale výkon procesov kádrového obsadenia orgánov tejto pyramídy budú plne v rukách súdnictva, pochopiteľne podľa pravidiel daných Národnou radou.

Predseda súdnej rady bude Národnej rade pravidelne predkladať plán činnosti a rozpočet súdnictva so žiadosťou o vyslovenie dôvery. V odôvodnených prípadoch bude odvolateľný väčšinou poslancov Národnej rady, ale do voľby nového predsedu nebudú mať poslanci právo zasahovať.

Súčasnú Ministerstvo spravodlivosti bude v záujme nezávislosti súdnictva logické odobrať z vládnej zostavy ministerstiev a pretransformovať ho na servisnú organizáciu súdnictva, podriadenú súdnej rade. Takýmito úpravami sa dosiahne skutočná nezávislosť súdnictva (nie iba iluzórna ako teraz!).

Prezident republiky

Keď si znovu pripomenieme tú nepísanú definíciu rozdelenia moci v demokracii (o tých akože nezávislých pilieroch moci!), tak okrem už spomínaných absencií nezávislosti týchto pilierov nám terajšia ústava poskytuje ešte aj ďalší prvok (štvrtý pilier?) vrcholnej moci, a to funkciu prezidenta republiky. Od nedávna je už na Slovensku prezident republiky tiež priamo volený ľuďom, ale pri snahe o pochopenie jeho pozície a úloh v štruktúrach dobrej demokracie sa občan viac zamotá v spleti rôznych väzieb, než by jednoznačne pochopil pozíciu a prínos prezidenta vo funkčnej demokracii s jasnými a logickými pravidlami.

Pozícia prezidenta je medzi občanmi vnímaná v dosť širokom (a dosť zahmlenom) rozsahu reprezentačnej činnosti od kladenia vencov, cez vítanie zahraničných prezidentských návštev a uskutočňovanie recipročných ciest, cez posudzovanie nových zákonov, až po akési ďalšie centrum moci, snažiace sa „robiť nohy“ vláde a parlamentu, s pokusmi akosi „zboku“ svojvoľne robiť aj svoju vnútornú a zahraničnú politiku. Keď si to zoberieme dôkladne do detailov, tak pozícia prezidenta viac komplikuje a zneprehľadňuje demokratické procesy, než by ich skôr podporovala a teda tvorila jedno z dobre zapadajúcich koliesok demokratického systému.

Je podivné a nelogické, že keď sa hovorí o troch nezávislých pilieroch demokratickej moci (zákonodarná, výkonná a súdna), tak jednoznačne **najvyšší predstavitelia týchto „pilierov“ by mali byť aj tou najvyššou a najznámejšou trojicou ľudí reprezentujúcich našu krajinu**. Ale nepamätám sa, že by som popri predsedovi vlády a predsedovi parlamentu niekedy videl rovnocenne reprezentovať v trojici aj predsedu súdnej rady! Je pomaly komické, keď miesto predstaviťa súdництва (akože tretieho piliera moci!), sa v najvyššej trojici predstaviťov krajiny predvádza niekto štvrtý, ďalší predstaviteľ výkonnej moci, teda prezident republiky!

Keď sa to vezme podľa terajšieho usporiadania, tak je čudné nielen to, že Národná rada (symbol vládnuceho ľudu!) je po straníckych linkách v podstate „podriadená“ vláde, ale s priamo voleným prezidentom vlastne existujú dve mocenské centrá, pričom obe vzišli z riadnych

všeobecných volieb! To otvára dvere rôznym „mocenským hrátkam“ známym z bežného života kde ľud sa stáva „sluhom dvoch pánov“, a fakticky tým dochádza k zahmlievaniu a drobeniu právomocí a činnosti najvyššej zastupiteľskej autority vláduceho ľudu (teda Národnej rady!).

Najviac okato sa to prejavuje v tej kompetencii prezidenta, ktorá mu dáva právo podľa vlastného uváženia vrátiť nový schválený zákon späť Národnej rade na opätovné prerokovanie! Už som spomínal, že podľa terajších ústavných pravidiel nie sú Národná rada a vláda nezávislé, lebo vlastne predseda vlády cez svojich straníckych a koalíčných poslancov ovláda činnosť Národnej rady. To je obrovským deficitom demokracie, lebo Národná rada musí byť bez výnimky najvyšším orgánom demokratickej spoločnosti! A aby to zrejme nebolo málo ponižujúce pre Národnú radu (vlastne zástupcov „vláduceho“ ľudu!), tak sa uplatňovaniu moci ľudu postavila ďalšia prekážka, a to prezident, ktorý disponuje právom spochybňovať rozhodnutia Národnej rady a nepriamo ju „buzerovať“ vracaním zákonov na základe svojho rozhodnutia. Prezentuje sa to síce ako demokratická „poistka“ proti „zlým“ rozhodnutiam Národnej rady, ale myslím, že to viac pripomína schizofrenického mačkopsa, kde jeden zvolený zástupca ľudu rozhodne nejako, a druhý zvolený zástupca toho istého ľudu rozhodne inak.

Aby nedochádzalo k takýmto rozporom, tak bude najlepšie ponechať právomoc „poistky“ v rukách samotných poslancov, ale na nižšej úrovni poslanskej pyramídy (teda na okresnej úrovni). Poistka bude fungovať tak, že po odhlasovaní zákona v Národnej rade **budú mať okresné zastupiteľstvá právo zvrátiť hlasovanie svojich poslancov z Národnej rady**. Ak po schôdzi Národnej rady (na následnom okresnom zastupiteľstve) sa poslanci zhodnú, že väčšinou zahlasujú o práve prijatom zákone v Národnej rade opačne ako poslanci ich okresu v Národnej rade, tak tým zmenia počty pôvodného hlasovania v Národnej rade. A ak sa „nabierajú“ takéto opačné hlasovania, z viacerých okresov, tak môžu dosiahnuť až negovanie pôvodného hlasovania o zákona v Národnej rade.

Je zaujímavé aj sledovať ako sa v súčasnosti „politickým zafarbením“ prezidenta posúva aj skutočné ťažisko mocenských síl, a ako to

rôznymi spôsobmi médiá „prezentujú“ ľudu. Pri jednom prezidentovi pozitívne, pri inom prezidentovi to isté negatívne, čo v ľuďoch vyvoláva pocity neistoty z podivnej nestability systému a nedôvery v niečo takéto premenlivé. Preto aj pri navrhovanom novom modeli demokracie, kde sa na rozhodujúci mocenský vrchol logicky ustanoví výlučne Národná rada zostavená z najúspešnejších jedincov poslaneckej pyramídy, a kde sa nezávislej vláde odborníkov priradí podriadenosť Národnej rade, tak funkcia prezidenta stratí opodstatnenie v súčasnom rozsahu kompetencií (najmä v rámci zasahovania do činnosti jednotlivých mocenských pilierov t.j. parlamentu, vlády a súdnictva).

Širšie úvahy o funkcii prezidenta v novom systéme sú uvedené v ďalších kapitolách pri analýze Ústavy SR, kde sa úplne prirodzene a logicky pozícia prezidenta rysuje v polohe najvyššieho reprezentanta krajiny, voleného v Národnej rade a tiež podriadeného Národnej rade.

Úloha médií

Pri úvahách o nedostatkoch demokracie a ich zmierňovaní alebo odstraňovaní nie je možné vynechať ani médiá, ktoré majú v spoločnosti jedinečný a obrovský vplyv. **Sú veľmi účinným mocenským nástrojom, ale pritom ich pozícia v demokratickom systéme nie je vôbec ustanovená a regulovaná, sú úplne mimo definovaných mechanizmov demokracie!** Médiá sa síce snažia svoju činnosť stavať do vysoko pozitívnej úlohy „strážnych psov demokracie“, ale história aj súčasnosť hovoria o tom, že to nikdy takto nefungovalo. Médiá vedeli a vedia veľmi šikovne dávkovať situačné zápletky, kde sa akože zastali obyčajných ľudí alebo pokritizovali politikov, občas aj odhalili nejaké „kauzy“, ale väčšinou sa to ukázalo len ako hrané divadielko pre vytváranie „správneho imidžu“ samotného média, nie všeobecnej demokracie. Ľudia preto to „stráženie demokracie“ médiami už ironicky komentujú aj tak, že médiá strážia demokraciu hlavne preto, aby sa nedostala medzi ľudí...

Médiá si svoju výnimočnosť obhajujú odvolávaním sa na ústavou zaručenú „slobodu slova“, čo je deklarované ako jedno z najdôležitejších kritérií demokratičnosti spoločnosti, ale tento vskutku

pozitívny prvok (slobody slova ako ľudského práva občana!) si médiá nenápadne prispôsobujú na pozmenený význam, a to ako „slobodu SVOJHO SLOVA“. V praxi to potom funguje tak, že médiá môžu o komkoľvek napísať čokoľvek, môžu kritizovať, obžalovať, a dokonca aj súdiť a odsúdiť, ale pritom totálne odmietajú aby sa prípadne ukričtený človek mohol v tom istom médiu a na rovnakom mieste vyjadriť k napísanému, obhájiť sa, vysvetliť nepresnosti. Boli už viaceré snahy o nápravu tejto deformácie, ale doterajšie pokusy o uzákonenie práva na odpoveď v tom istom médiu, ale médiá vždy veľmi „rozhorčene“ odmietali nové úpravy pravidiel hlasnými lamentáciami na tému „náhubkových zákonov“ a porušovanie „slobody slova“!

Pritom však ľudia už dobre chápu, že takýto zákon nemôže byť absolútne žiadnym obmedzením média (aby si písalo čo uzná za vhodné, a teda malo plnú slobodu slova!), ale keď si to vezmeme do dôsledku, tak médiá pod takýmito falošnými nárekmi nad obmedzovaním ich slobody slova, zakrývajú skutočnosť že sa vlastne **bránia „SLOBODNEJ DISKUSII“, slobodnému DIALÓGU!**

Ľudia si pamätajú, že vlastne aj počas nášho obdobia socializmu, ako aj v každom totalitnom režime, vždy mali médiá svoju „slobodu slova“, slobodne si písali svoje články rovnako ako slobodne si ich píše súčasné médiá! A ľudia, aj keď chápali že médiá šíri jednostrannú propagandu, tak nemali možnosť slobodne reagovať v médiách, rovnako ako nemajú teraz...

Súčasným médiám však majú na túto situáciu odmietania dialógu priam „betónový“ argument: „Je sloboda slova, takže ak chcete reagovať na naše články, tak si založte svoje médium a tam si slobodne píšete svoje názory ako sami uznáte za vhodné!“. Keď počujem toto „demokratické“ odporúčanie, tak si živo predstavím porovnateľnú absurdnú situáciu ako keď by na nejakej schôdzi ma nejaký diskutér neférovou „zotrel pod čiernu zem“, ale potom na moju požiadavku, aby som mohol hneď na mieste reagovať, vyjadriť k tomu svoj názor a vysvetlenie, tak by mi blahosklonne odporučili: Nech sa páči, prenajmite si niekde inú zasadačku, zvolajte si tam ľudí, a tam si slobodne povedzte svoj názor, ale tu vám prehovoriť nedovoľíme!

Dobre sa pamätám, že jednou z prvých požiadaviek disidentov v revolučnom období po novembri 1989 (keď ešte dobiehala zotrvačnosť „totalitných“ médií) bola jasná a zásadná požiadavka na „**slobodnú DISKUSIU**“, slobodný dialóg, teda aby sa v médiách mohli objaviť aj názory opozície. A je veľmi zaujímavé, ako sa táto požiadavka „slobody diskusie“ rokmi „budovania demokracie“, po prechode médií do rúk nových (väčšinou súkromných) vlastníkov, úplne vytratila zo slovníka „demokratov“...

Takže v zmysle uvedeného je nanajvýš **potrebné dôsledne definovať pozíciu médií v demokratickom systéme spoločnosti**. Áno, na prvom mieste jednoznačne právo slobody slova, teda že každé médium môže slobodne písať svoje názory, ale na druhom mieste bude v Ústave novo zadaná aj jednoznačná povinnosť umožnenia slobodnej demokratickej diskusie, a to tým, že médium poskytne primeraný priestor na vyjadrenie iných názorov k aktuálnym otázkam spoločnosti! Toto musí byť v demokratickej spoločnosti novým ÚSTAVNÝM pravidlom fungovania médií, a každému médiu, ktoré odmietne splniť ústavnú podmienku slobodnej diskusie, musí byť zo zákona odobratá licencia na činnosť.

Pravidlá musia byť napr. také, že každé médium, ktoré sa aspoň čiastočne zaoberá spoločenskými a politickými témami, bude povinné **poskytnúť poslancom priestor s rozsahom minimálne 25% toho svojho priestoru**, ktoré samo médium venuje spoločenským otázkam (je to vlastne štvrtina priestoru, teda v tlačenej médiu každá štvrtá strana, vo vysielacom médiu každá štvrtá minúta). Tento priestor sa zdá byť z dnešného pohľadu pre počiatočné nastavenie primeraný, ale poslanci budú môcť zmenou mediálnych zákonov upraviť veľkosť tohto priestoru podľa reálne overených potrieb.

Ten priestor dá médium k dispozícii príslušnému zastupiteľstvu, teda celoštátne médiá ho poskytnú Národnej rade, médiá s okresnou pôsobnosťou okresnému zastupiteľstvu, a médiá s pôsobnosťou len v určitej obci ten priestor poskytnú obecnému zastupiteľstvu.

Pochopiteľne to poskytovanie mediálneho priestoru nemôže byť zadarmo, ale bude sa poskytovať za cenu ktorou médium predáva svoj priestor na reklamné účely. Pri Národnej rade bude pracovať tzv.

„Mediálny odbor“, ktorý bude evidovať činnosť médií zaoberajúcich sa spoločenskými témami, bude koordinovať využívanie vyhradených priestorov v médiách, a samozrejme uhrádzať médiám využitý priestor. Pri súčasnej absencii diskusného priestoru v médiách sa môže požadovaná štvrtina priestoru zdať obrovská (s obavou či ju poslanci budú schopní využiť), ale myslím, že na každej úrovni poslancovej pyramídy bude toľko zaujímavých materiálov z činnosti poslancov a zastupiteľstiev, že ten štvrtinový priestor pravdepodobne bude aj nedostatočný pre informácie od poslancov pre svojich voličov...

Verejnoprávne médiá

Zvláštnou kapitolou mediálnej sféry sú tzv. verejnoprávne médiá, ktoré si na Slovensku platia občania v špeciálnych poplatkoch za rozhlas a televíziu (koncesionárskymi poplatkami). Tieto médiá by mali byť politicky neutrálne, ale občania dennodenne zisťujú, že za svoje poplatky im verejnoprávny rozhlas aj televízia poskytujú služby, ktoré majú k neutralite a nestrannosti veľmi ďaleko. Dokonca aj štatút verejnoprávnosti týchto médií je len formálnym dokumentom, z porušovania ktorého si tieto „verejnoprávne“ médiá vôbec nerobia ťažkú hlavu...

Prečo je to možné? Myslím, že je to v dôsledku už spomínaného katastrofálneho (prakticky žiadneho!) zakomponovania týchto mediálnych inštitúcií do systému demokracie. V Ústave SR nenájdete o týchto mediálnych inštitúciách ani zmienky, venuje sa im iba osobitný „obyčajný“ **zákon č. 532/2010 Z.z. (Zákon o rozhlase a televízii Slovenska)**, A až čítaním tohto zákona sa vám vyjasní, prečo ani generálny riaditeľ a ani Rada pre rozhlasové a televízne vysielanie nie sú v súčasnosti schopné zabezpečiť nápravu požadovanú občanmi.

Pozorný čitateľ v zákone nájde množstvo „zaujímavých“ ustanovení, napr. v §4:

<i>(2) Rozhlas a televízia Slovenska chráni a rešpektuje nezávislosť svojich programových pracovníkov a spolupracovníkov...</i>

Táto samotná veta už sama osebe názorne vysvetľuje problémy s dodržiavaním verejnoprávneho štatútu, lebo keď raz pracovníci majú

zákonom zaručenú nezávislosť, tak si viem živo predstaviť ako sa „trhajú“ aby svoju prácu vykonávali v zmysle pravidiel verejnoprávnosti, podľa predstáv a pokynov svojich nadriadených. Úplne zákonite to vytvára živnú pôdu na anarchiu, kde pracovníci v rámci svojej zamestnaneckej „nezávislosti“ majú otvorený priestor na presadzovanie svojich politických názorov alebo názorov svojich „známych“, čo poslucháči a diváci veľmi nepriaznivo vnímajú. A aj samotný generálny riaditeľ je voči tomu „bezzubý“...

Ďalej možno v tomto zákone nájsť aj nasledovné ustanovenie v §7:

Orgány Rozhlasu a televízie Slovenska sú rada a generálny riaditeľ.

Dozvieme sa, že radu a aj generálneho riaditeľa volí Národná rada SR, dokonca na schválenie štatútu rady stačí iba predseda Národnej rady! Takže tým pádom je daná silná politická závislosť na vládnucich politických stranách (hoci je vidno, že pri „nezávislosti“ pracovníkov rozhlasu a televízie ani „opačná“ politická voľba rady nie je schopná zmeniť dlhodobú a prakticky trvalú politickú „jednofarebnosť“ vysielaní).

Ďalej v zákone v §15 zistíme:

(1) Generálny riaditeľ ... rozhoduje o všetkých otázkach týkajúcich sa Rozhlasu a televízie Slovenska, ktoré nie sú podľa zákona vyhradené do výlučnej pôsobnosti rady.

Pri tej druhej časti vety sa snažím predstaviť si rozhodnosť a akčnosť ktoréhokoľvek „generálneho“ riaditeľa, ktorý nerozhoduje o všetkých otázkach podriadenej inštitúcie, lebo tým je otázne, ako potom vlastne nesie zodpovednosť za celkovú činnosť ním riadenej inštitúcie! Do časti otázok mu „kibicuje“ rada, a keďže rada podľa zákona určuje aj odmenu generálnemu riaditeľovi, tak jasne vidím, čo môžem od organizácie s takým riaditeľom, radou a „nezávislými“ pracovníkmi očakávať. Popisu rozdelenia právomocí generálneho riaditeľa a rady sa síce venuje v zákone značný priestor, je to „zaujímavé“ čítanie, ale myslím, že vyššie uvedenú podstatu problémov už to výraznejšie nezmení.

Podme však v čítaní zákona ďalej a v §16 vidíme:

(4) Funkčné obdobie generálneho riaditeľa ... trvá päť rokov ... a možno ho zvoliť opätovne, najviac na dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia.

Toto ustanovenie zákona len dopĺňa mozaiku o tom, aký dlhodobý prínos a snahu možno očakávať od človeka, ktorého politici zvolia do pozície generálneho riaditeľa, nemá plné kompetencie na riadenie, a vie, že aj keby mal super najlepšie výsledky svojho riadenia, aj tak bude musieť v po skončení svojho mandátu (po maximálne dvoch funkčných obdobiach) odísť...

Z uvedených citácií zákona vyplýva, že dôsledné riešenie postavenia verejnoprávných médií v systéme demokratického riadenia spoločnosti, ich statusu, organizačnej štruktúry a činnosti je naliehavé, a musí byť jedným z najdôležitejších riešení novej ústavy a súvisiacich zákonov. Rozhlas a televízia Slovenska musí byť skutočne nezávislou inštitúciou, kde na čele bude generálny riaditeľ, plne zodpovedný Národnej rade za činnosť (takže nebudú môcť mať programoví pracovníci zaručenú žiadnu nezávislosť, ale budú podliehať svojim nadriadeným!).

Generálny riaditeľ bude pracovníkom na dobu trvalú, bude Národnej rade pravidelne predkladať plány činnosti a rozpočet, a len v prípade opodstatneného vyslovenia nedôvery bude odvolateľný Národnou radou! Ale nový riaditeľ už nebude „dosadený zvonku“ (ani Národnou radou), ale bude vybraný interným výberovým konaním z radov zamestnancov v zmysle pravidiel stanovených Národnou radou.

Doterajšia politicky zostavovaná „rada“ pre rozhlasové a televízne vysielanie už nebude mať opodstatnenie na existenciu, lebo jej činnosť a vplyv na vysielanie boli pre občanov veľmi zahmlené, a aj podľa súčasného stavu verejnoprávných médií jej činnosť nevedla k občanmi očakávaným výsledkom. Niekedy sa zdalo, že namiesto riešenia sťažností občanov na vysielanie robila skôr obhajcov médiám. Myslím, že namiesto používania „rady“ bude podstatne lepšou cestou zapojenie dôveryhodnej, vysoko odbornej a politicky nezávislej inštitúcie do výskumu, sledovania a rozvoja rozhlasu a televízie, ako napr. Slovenskej akadémie vied, jej ústavov a oddelení vied o spoločnosti a kultúre. Výsledky práce a analýz akademikov budú najlepším

podkladom pre Národnú radu pri priamom a nesprostredkovanom usmerňovaní práce verejnoprávnych médií cez príslušné zákony.

Mimovládne organizácie

Je zaujímavé, do akého obľudného rozsahu sa v politickom živote Slovenska angažujú rôzne „čudesné zoskupenia“ ľudí, ktoré si osobujú mentorsky sa vyjadrovať prakticky ku všetkému čo sa v spoločenskom živote krajiny deje. Tvária sa ako politicky nezávislí, ale je úplne evidentné, že cez svoje vyjadrenia „strania“ určitým politickým názorom, pričom je pozoruhodné, že najmä v „protiľudových prejavoch“ dostávajú v médiách viac priestoru ako „proľudoví“ poslanci.

Tieto organizácie neprešli žiadnymi voľbami, takže si občania úplne oprávnené kladú otázky, že v mene koho vlastne pôsobia na politickej scéne. Staré politické pravidlo hovorí: „hľadaj cestu peňazí“, čo znamená, že najlepšie vysvetlenie na ich zámery sa odhalí sledovaním ich financovania. Je logicky pochopiteľné, že ak mimovládna organizácia dostáva na svoju činnosť peniaze od neznámych zdrojov, alebo dokonca zo zahraničia, tak ťažko očakávať, že zámerom ich činnosti bude nejaké „všeobecné blaho ľudu“.

To, že ich nevolia občania, ako aj neprehľadné finančné zdroje na ich činnosť, sú veľmi závažnými nedemokratickými deformáciami, o ktorých sa v médiách prakticky nehovorí. Toto si už dávno uvedomili v Spojených štátoch amerických, kde špeciálnym zákonom upravili pravidlá „identifikácie“ mimovládnych organizácií podľa zdrojov príjmov. Ak organizácia dostáva peniaze zo zahraničia, tak logicky dostane označenie „cudzí agent“, čo bude hneď signálom pre občanov aby si vedeli jednoducho vysvetliť prečo ľudia z tej organizácie rozprávajú tak ako rozprávajú, a teda koho záujmy zrejme presadzujú. Myslím, že ak sa aj na Slovensku čo najskôr prevezme a zavedie takéto pravidlo, občania to istotne vrelo privítajú...

Priama demokracia

Problémy súčasného systému riadenia spoločnosti sú už tak okaté, že sa otvorene namiesto jeho pomenovania slovom „demokracia“ používa slovo „partokracia“ (vláda politických strán). Už je to natoľko deformovaná vláda politických strán, že vplyv ľudu na riadenie spoločnosti sa obmedzilo iba na odovzdanie hlasu jednej z kandidujúcich strán vo voľbách raz za štyri roky.

Aby sa rozhodovanie o riadení spoločnosti dostalo bližšie k ľudu, tak mnohí diskutéri vo svojich analýzach situácie sa utiekajú k inštitútu tzv. „priamej demokracie“, teda k rozhodovaniu všetudovými hlasovaniami, referendumami, na všetkých úrovniach. Je to napohľad veľmi lákavé, že všetci prejavíme svoje stanoviská k položeným otázkam, a všetci budeme rovnakým hlasom rozhodovať, ale zhodou okolností práve na Slovensku máme obrovské negatívne skúsenosti s referendumami, kde najväčším problémom sa ukázali byť totálne nevyhovujúce pravidlá referenda, najmä zákonom stanovená nadpolovičná účasť voličov pre uznanie platnosti referenda.

Pri súčasnom znechutení občanov z politiky nie je ani potrebná žiadna mimoriadna snaha odporcov referenda aby odradili voličov od účasti, lebo ľudia už stratili dôveru že v tejto spoločenskej mizérii je niečo možné referendum zmeniť. To pekne vidieť na volebných štatistikách, kde účasť na referendách kolíše okolo úrovne zhruba 20 %, čo je prakticky účasť jedného voliča z každých piatich!

Hlavným problémom referenda je totiž ustanovenie, že referendum môže byť uznané ako platné len pri nadpolovičnej účasti zaregistrovaných voličov (t.j. kvórum 50%), čo znamená, že väčšina neaktívnych voličov (tých, ktorí neprídu hlasovať) môže znemožniť aby aktívni voliči rozhodli o položenej referendovej otázke. A potom nielen že sa nerozhodne o danej otázke, ale neplatným referendumom sa zbytočne premrhá obrovské množstvo energie a prostriedkov. A to v podstate len preto, že terajšie zlé pravidlá referenda tvorili tí politici, ktorí sa boja hlasu ľudu!

Tromfovým argumentom obhajcov súčasného nastavenia referenda je akási falošná obava, aby malý počet zúčastnených voličov nerozhodol

o osude otázky na úkor väčšiny. Paradoxne pri parlamentných voľbách, kde sa rozhoduje o výbere vládnucej konfigurácie celej krajiny na dlhé obdobie 4 rokov (počas ktorého sa dá totálne zdevastovať ekonomika aj spoločenské smerovanie) nie sú žiadne podmienky na percento účasti voličov, ale na referendové hlasovanie o jednej otázke sa vyžaduje účasť väčšiny voličov...

Do určitej miery by sa dalo chápať túto obavu z rozhodnutia malou skupinou voličov (hoci nikto tej väčšine nebráni zúčastniť sa referenda a zvrátiť hlasovanie menšiny!), ale vôbec sa nedá pochopiť situácia, že **o osude referenda rozhodujú tí, ktorí si ani nedajú tú námahu aby vôbec prišli do volebných miestností!** Už som spomínal, že hoci som donedávna sám bol veľkým kritikom voličov ktorí sa nezúčastňujú volieb alebo referend, tak po zvážení všetkých okolností som už schopný neúčasť voličov akceptovať. Uvedomujem si, že okrem lenivosti voliča môže na neúčasti mať veľký podiel aj nezorientovanosť voliča v politike, v spoločenských problémoch.

Takže keby sme voliča aj nejakým zákonom povinne „dotiahli“ do volebnej miestnosti, tak pod takýmto nátlakom by jeho rozhodnutie nemuselo byť vôbec podložené jeho osobným názorom na problém. A tým pádom takýto hlas by bol na úrovni generátora náhodných čísiel, a pri celkovom súčte hlasov by v dôsledku takýchto hlasov nezorientovaných voličov mohol byť výsledok „veľmi divoký“ a silno náhodný.

Hoci som začal chápať tých čo nechodia k volebným urnám (a keď sa to vezme demokraticky, tak v podstate má každý volič plné právo na slobodné rozhodnutie neísť hlasovať!), tak z hľadiska demokracie mi stále chýbalo riešenie, **aby takíto neaktívni voliči neničili rozhodovanie aktívnym občanom.** A pritom to riešenie, vylučujúce vplyv neaktívnych voličov na možnosť zneplatnenia referenda, sa skrývalo v možnosti jednoduchej a elegantnej úpravy pravidiel, ktoré ešte aj pridajú na demokratičnosti referenda (a dajú sa aplikovať aj do iných volieb!). Zvládne to jednoduchá úprava hlasovacích lístkov a s tým súvisiace následné pravidlá spočítavania a vyhodnocovania hlasov, ako vysvetlím ďalej.

Terajší stav je taký, že na hlasovacom lístku referenda sa voličom ponúkajú len dve možnosti odpovede na položenú otázku, a to buď ÁNO alebo NIE. Takže pochopiteľne tí, čo sa nevedeli rozhodnúť alebo najmä nesúhlasili s referendom k tejto otázke, nemali žiadnu možnosť ako to vyjadriť, jedine ignorovaním referenda svojou neúčast'ou. Môj návrh úpravy spočíva v tom, že na hlasovací lístok sa k dvom spomínaným možnostiam odpovede **pridá aj tretia možnosť odpovede**, pri ktorej bude popis „NESÚHLASÍM S HLASOVANÍM O TEJTO OTÁZKE“! Týmto sa dá možnosť odporcom hlasovania úplne korektne a demokraticky vyjadriť svoj názor k predloženej otázke, ale musia prísť do hlasovacej miestnosti a vyznačiť svoju voľbu na hlasovacom lístku (a pochopiteľne vhodit' hlasovací lístok do volebnej schránky)!

Výrazným prínosom tohto riešenia (s tromi možnost'ami voľby) je aj zachovanie tajnosti rozhodnutia voliča, lebo v doterajšom referendovom hlasovaní sa jedna z možností voľby nedala riešiť tajným spôsobom (odporcovia hlasovania museli ostať doma, čím dali okoliu jasný signál ako „hlasujú“). Takýto vážny prehrešok porušenia tajnosti hlasovania je v rámci demokracie neospravedlňiteľný, a bude dobré, že po spomínanom doplnku tretej odpovede v novom navrhovanom systéme sa problémy referend stanú minulosťou.

Úpravou hlasovacieho lístka na uvedené tri odpovede sa úplne stratí zmysel zákonného podmienenia platnosti referenda nadpolovičnou účasťou voličov, lebo pri zrušení podmienky kvóra práve tá tretia možnosť odpovede bude motiváciou odporcom referenda aby sa v maximálnom počte aktívne zúčastnili hlasovania. Tí čo budú mať záujem na platnosti referenda sa budú snažiť aby odovzdali čo najviac hlasovacích lístkov s odpoveďou ÁNO alebo NIE. A na druhej strane tí čo budú proti referendu zas budú mať tiež čo najväčšiu snahu ísť hlasovať, aby bolo čo najviac hlasovacích lístkov so zakrúžkovanou treťou odpoveďou „NESÚHLASÍM S HLASOVANÍM O TEJTO OTÁZKE“.

Po skončení referendového hlasovania sa budú počítať hlasy voličov pre všetky tri možné odpovede, pričom výsledné počty môžu poskytnúť nasledovné možnosti výsledky referenda:

- **Referendum bude vždy platné**, pri akejkolvek účasti voličov.
- Ak bude na polovici alebo väčšine počtu platných hlasovacích lístkov zakrúžkovaná tretia možnosť (t.j. nesúhlas s hlasovaním), tak k tejto otázke sa referendum vyhlási za odmietnuté.
- Ak bude na väčšine počtu platných hlasovacích zakrúžkovaná jedna z prvých dvoch možností (ÁNO alebo NIE), tak odpoveď s väčším počtom bude výsledkom referenda.
- V prípade rovnosti počtu hlasov za možnosti ÁNO aj NIE sa vyhlási referendum za nerozhodné.

Nad'alej však ostávajú skeptický vo veci vhodnosti rozhodovania sa všetkých občanov o referendových otázkach, a to najmä z dôvodu **pochybností o vyvážení dostupných informácií k jednotlivým možnostiam referendovej voľby**. A to najmä pri súčasných pravidlách referendovej kampane, kde v podstate vládne živelnosť vysvetľovania výhod a rizík súhlasnej alebo odmietavej odpovede. Hoci referendové otázky takmer vôbec nie sú o sympatiách alebo nesympatiách k určitej politickej strane alebo predsedovi strany, tak keď sa chce volič dopracovať k zodpovednému rozhodnutiu, to už môže vyžadovať určitú úroveň skúseností a prehľadu v problematike. V opačnom prípade to potom v podstate ostane znovu väčšinou len na voličovom rozhodovaní sa o mediálne vytvorených sympatiách alebo antipatiách k osobám ktoré odporúčajú jednu alebo druhú odpoveď na referendovú otázku.

Preto nemám pochopenie k niektorým unáhleným návrhom nahradiť súčasnú zastupiteľskú formu „partokracie“ priamou demokraciou, a riadiť spoločnosť iba formou všeludových hlasovaní, kde ľudia majú o každom smerovaní spoločnosti priamo hlasovať v referendách. Bez toho, že by som chcel znižovať schopnosti rozhodovania ktoréhokolvek jednotlivého voliča, tak trúfam si povedať, že značná väčšina voličov nevenuje dostatok času a energie na sledovanie politického života, čím je menej zorientovaná na to aby zodpovedne odpovedala na referendovú otázku, a výsledok súčtu odpovedí množstva takýchto nepodložených rozhodnutí môže byť veľmi pravdepodobne viac-menej náhodný.

Z uvedených dôvodov považujem za podstatne lepšie, keď v budúcnosti v navrhovanom novom systéme demokracie budú o odpovediach na niektoré dôležité otázky (najmä zákonov ústavného charakteru) rozmýšľať a rozhodovať tí ľudia, ktorí predsa len sa tomu majú možnosť bližšie venovať, z titulu určitého poverenia občanmi. Išlo by o tzv. **poslanecké referendum**, teda hlasovali by všetci zvolení poslanci v rámci poslaneckej pyramídy (zhruba 6000 poslancov).

Malo by to byť tak, že v prípadoch keď Národná rada bude rozhodovať napr. o zmene v Ústave SR alebo o ústavnom zákone, tak bude síce na odsúhlasenie potrebovať ústavnú väčšinu zo 150 poslancov Národnej rady, ale bude Ústavou stanovené pravidlo, že platnosť schváleného zákona bude viazaná na následnú „ratifikáciu“ celým poslaneckým zborom. To znamená, že ten zákon bude musieť ísť na rokovania okresných zastupiteľstiev, a platnosť nadobudne až po schválení dvojtretinovou väčšinou poslancov okresných zastupiteľstiev. A to predstavuje už dvojtretinový súhlas všetkých zhruba 6000 poslancov Slovenska, teda ľudí ktorí sa „na plný úväzok“ venujú týmto otázkam!

Podľa môjho pohľadu bude mať takáto „ratifikácia“ ústavných zákonov dvojtretinovým súhlasom okresných zastupiteľstiev **podstatne väčšiu odbornú váhu ako hlasovanie k zákonu formou všeludového referenda** (ako sa praktikuje v niektorých krajinách).

Ale pochopiteľne je potrebné, aby inštitút všeobecného referenda naďalej ostal v ústave (v novej úprave s tromi odpoveďami na otázku, a bez stanoveného kvóra účasti voličov), aby sa mohli všetci voliči vyjadrovať k závažným celospoločenským otázkam, ktoré môžu byť nastolené aj z neposlaneckých radov napr. petíciami občanov.

Demonštrácie až revolúcia

Rastúcu frustráciu ľudí zo spôsobu a výsledkov vládnutia navrhujú mnohí „aktívnejší“ občania riešiť vyzývaním na masové demonštrácie, ktoré majú „politikom“ dať najavo občiansku nespokojnosť a viac-menej ich „vystrašiť“, aby vo veci konali podľa požiadaviek demonštrujúcich. Akosi sa vytvorilo a ustálilo pomýlené povedomie občanov, že demonštrácia je demokratický nástroj riešenia problémov,

ale je to „trochu inak“. Právo na demonštráciu alebo protest sa tradične odôvodňuje dokonca ústavou, ale málokto si pozorne prečítal predmetný text v **článku 32** Ústavy SR, ktorý o tom hovorí:

Občania majú právo postaviť sa na odpor proti každému, kto by odstraňoval demokratický poriadok základných ľudských práv a slobôd uvedených v tejto ústave, ak činnosť ústavných orgánov a účinné použitie zákonných prostriedkov sú znemožnené.

Z neho jasne vyplýva, že právo postaviť sa na odpor je oprávnené **v prípadoch keď by sa ODSTRÁŇOVAL demokratický poriadok!** A to je niečo odlišného od bežnej nespokojnosti občanov s nejakým problémom, alebo s niektorým politikom. Terajšie protesty ľudí sú skôr iniciované tým, že nemáme taký demokratický poriadok a nástroje, ktoré by umožňovali pokojné riešenie problémov spoločnosti, vtedy a tam kde problémy vzniknú, a to v priebehu celého štvorročného volebného obdobia. Lebo vyslovenie názoru voliča výberom jednej strany vo voľbách raz za 4 roky sa ukázalo ako veľmi nedostatočné.

Ústava v **článku 28** síce hovorí, že

(1) Právo pokojne sa zhromažďovať sa zaručuje.

čo dáva občanom možnosť ako otvorene vyjadriť svoje názory alebo upozorniť na problémy, ale riešenie problémov verejnými demonštráciami mi pripadá ako bezzubý nesystémový akt, ktorý myslím navyše nesie v sebe prvky živelnosti (aj so skrytou hrozbou násilím zo strany davu), a pritom bez výrazného vplyvu na rozhodovanie politikov.

Demonštranti na uliciach v drvivej väčšine skandujú heslá obviňujúce a súdiace niektorých z politikov (demokraticky zvolených!), a žiadajú ich odstúpenie, čím by sa akože mala zabezpečiť náprava kritizovaného problému spoločnosti... Ale sú naivní, ak si myslia že požadovaná zmena osôb na problémovom poste automaticky povedie k náprave. Neuvedomujú si (alebo nechcú vidieť), že ak platné pravidlá fungovania systému umožnili zneužitie jednému politikovi, tak je veľmi pravdepodobné, že aj nový politik na tom poste zlyhá (ako sme sa mohli presvedčiť behom radu volebných období). Takže nie bezhlavo

meniť obsadenie politickej scény, ale každé zlyhanie funkcionára by malo iniciovať analýzu pravidiel demokracie a ich zmenu tak, aby potom už „automaticky“ zabraňovali porušovaniu. Toto by mal byť skutočný „boj za demokraciu“, štúdiom zákonov, a nie verbálne „lynčovanie“ politikov na námestiach, vlastne iba s požiadavkou na „zmenu“...

V návrhu nového systému demokracie budú práve poslanci z volebných okrskov tým nástrojom demokracie, ktorý bude požiadavky občanov predkladať na rokovania zastupiteľstiev. A tam sa musí ukázať, či problém a jeho riešenie má podporu väčšiny občanov. Lebo aj doterajšie „veľké“ demonštrácie v porovnaní s množinou všetkých voličov predstavujú iba malú nátlakovú skupinu, zlomok percenta voličov, snažiacu sa vyvolať dojem že hovoria za väčšinu voličov.

Aj v praxi sa ukazuje, že ani mohutnejšie demonštrácie nemajú prakticky žiaden podstatný vplyv na požadovanú zmenu správania sa politikov. Aj prístup médií k demonštráciám zvykne byť rôzny, lepšie povedané: záleží na tom, k akej „tému“ je konkrétna demonštrácia. Prakticky je nemožné nájsť v médiách neutrálnu správu o demonštrácii, mediálne reakcie sú silne závislé na tom, ktoré strany sú práve vo vláde, kto organizuje demonštráciu, a k akej téme.

Napriek tomu, že demonštrácie prakticky neprinášajú dostatočný efekt na politiku, tak politici ich takmer vždy vítajú. Dá sa to vysvetliť tým, že z psychologického hľadiska ide o tzv. efekt „odventilovania“ nespokojnosti nás. Nielen tých ľudí, ktorí sa priamo zúčastnili demonštrácie a „vykričali“ si tam svoj hnev, ale aj divákov pri televízoroch alebo čitateľov novín, ktorí môžu uspokojene konštatovať že vo veci „sa už niečo deje“, takže ja už nemusím, a tým pádom mám pokoj a „odfajfknuté“ svoje protestné aktivity... Z toho je možné dospieť k záveru, že demonštrácia nielenže nemá žiaden vplyv na zmenu konania politikov, ale dokonca im vyhovuje, lebo na čas „vypustí paru“ rozhorčeného ľudu...

Ďalším negatívom demonštrácií je možnosť zneužitia tzv. stádového efektu, ktorý medzi účastníkmi prirodzene funguje. Skúsení rečníci vo vybičovanej atmosfére demonštrácie sú schopní tak zmanipulovať dav, k takým nepredvídateľným akciám a prejavom, ktoré by účastníkom

napr. v pokojnej atmosfére domova ani nenapadli. A navyiac, v takej masovej a viac-menej anonymnej skupine demonštrantov môžu byť infiltrovaní rôzni provokatéri, ktorí buď extrémne vyhrotiť alebo napr. násilnosťami zdiskreditujú demonštráciu, takže výsledný efekt demonštrácie môže byť zásadne odlišný od pôvodného zámeru organizátorov.

Je prakticky naivné očakávať, aby demonštrácia vyriešila nejaký problém. Je to v drvivej väčšine prípadov len mediálne vďačná falošná zástierka akože „demokratickej“ akcie, ale v skutočnosti nemá šancu v niečo zmeniť. Dokonca aj takým radikálnym aktom nespokojnosti ako revolučným povstaním ľudu je malá nádej dosiahnuť zásadné zlepšenie riadenia spoločnosti, lebo na čelo revolúcií sa väčšinou dostanú síce radikálni ale ambiciózni jedinci, ktorí sú schopní revolučné nadšenie más pretaviť do podpory svojej osoby na čele más. Ale pokiaľ oni nezavedú kvalitnejší systém riadenia spoločnosti, tak sa v podstate revolúciou dosiahne možno výmena figúrok na čele, ale starý vládnucci systém neprinesie (okrem pocitu revolučného víťazstva nad starými figúrkami) žiadne podstatné zlepšenie do riadenia spoločnosti. Takže masy po čase s rozčarovaním skonštatujú, že po revolúcii sú v rovnakom (ak nie horšom) svrabe ako pred revolúciou...

Je zrejmé, že demonštračné alebo revolučné nálady začnú ľuďom napadať v systémoch kde nevedia dosiahnuť požadované riešenia spoločenských problémov legálnymi ústavnými postupmi. Vládnuca moc úplne oprávnené odvodzuje svoje menovanie a konanie od platnej ústavy a platnej legislatívy krajiny, takže ťažko jej dokázať že porušuje celospoločensky dohodnuté pravidlá riadenia spoločnosti. Dokonca už samotní občania prichádzajú na to, že ani výmena straníckych figúrok v súčasnom volebnom systéme nemá šancu na požadované zlepšenie demokracie, a začínajú prichádzať na to, že problém nie je v tých či oných stranách ktoré boli zvolené do parlamentu (resp. aj do nižších poslaneckých funkcií na krajoch alebo v obciach), ale zásadný problém je skrytý v platnom systéme pravidiel riadenia spoločnosti. Takže ten systém treba zmeniť, upraviť, a to nie primitívnou občianskou nespokojnosťou, nejakými masovými demonštráciami alebo revolúciou,

ale úplne najlepšie premyslenou elegantnou a pokojnou cestou v rámci teraz platných pravidiel demokracie.

Ako to je v Ústave SR

Popíšme si teraz podrobnejšie, ako sa na jednej strane hovorí o súčasnom stave demokracie v Ústave SR, a ako sa na druhej strane prejavia vlastnosti nového navrhovaného systému riadenia spoločnosti v bežnom každodennom živote. Napriek tomu, že je množstvo ústavných alebo zákonných ustanovení ktoré sú zrelé na úpravu, tak aby som popis nezamotával v detailoch a nekomplikoval pochopenie, kladiem hlavný dôraz pri zmene systému riadenia na tie ustanovenia, ktoré zabezpečia samotnú zmenu, aby sa ľud dostal k skutočnej moci. To je najdôležitejšie, lebo keď už ľud demokraticky dostane moc do svojich rúk, tak v nových mocenských podmienkach si už ostatné zákony a pravidlá postupne upraví podľa svojich predstáv a väčšinovej dohody jeho zvolených zástupcov.

Pozrime sa teda na ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky, ktoré budú najviac dotknuté v návrhu nového systému demokracie:

Sloboda diskusie

Veľmi dôležitý je **článok 26**, ktorého ustanovenia hovoria najmä o slobode prejavu, ale ako som už uvádzal, dôležitejšia z hľadiska vyjasňovania si názorov je „sloboda diskusie“, a tá tam chýba. Navrhujem doplniť nasledovné znenie:

- Vlastník periodicky vychádzajúceho média, prostredníctvom ktorého sa vyjadrujú politické názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, je povinný poskytnúť primeraný priestor v tomto médiu na diskusie k publikovaným názorom. Podmienky ustanoví zákon.

Voľby

V **článku 30** sa dostávame k ustanoveniam upravujúcim voľby. Na prekvapenie sú tam len 4 všeobecné definície, z ktorých sa nedozvieme ani základný popis systému volieb, pričom volebný systém považujem za najdôležitejší dokument demokratickej spoločnosti, významnejší ako ústava! V súvislosti s voľbami ústava iba odkazuje na bežné zákony, ktoré je možné schvaľovať prostou parlamentnou väčšinou, takže je vážne riziko, že ak určitá parlamentná koalícia vhodne zmení volebný zákon a následne sa jeho využitím dostane do parlamentu v ústavnej väčšine, tak z ústavy si môže „demokraticky“ urobiť trhací kalendár!

Preto pre zavedenie nového systému jednoznačne treba do ústavy zakomponovať aspoň základné zásady nových volebných pravidiel, lebo na systéme tvorby zastupiteľských orgánov maximálne záleží akú moc v skutočnosti bude mať ľud. Myslím, že patria do ústavy, a nový návrh doplnenia ich znenia je nasledovný:

- Voľby poslancov ľudu sa konajú raz za 4 roky.
- Volebné okrsky sa ustanovia tak, aby na okrskoch pripadalo najviac 1000 voličov.
- V každom volebnom okrsku si voliči zvolia jedného poslanca z občanov s trvalým pobytom v tomto okrsku.
- Poslanci zvolení vo všetkých volebných okrskoch obce vytvoria obecné zastupiteľstvo.
- Obecné zastupiteľstvo si z poslancov s najvyššími percentami úspešnosti vo voľbách vyberie starostu obce.
- Poslanci všetkých obcí okresu vytvoria okresné zastupiteľstvo.
- Okresné zastupiteľstvo si z poslancov s najvyššími percentami úspešnosti vo voľbách vyberú predsedu a podpredsedov.
- Predsedovia a podpredsedovia zo všetkých okresných zastupiteľstiev vytvoria Národnú radu.

- Národná rada si určí 25 poslancov s najvyššími percentami úspešnosti vo voľbách, a z nich si zvolí predsedu parlamentu, podpredsedov a poslancov do Európskeho parlamentu.

Myslím, že na vystihnutie princípov systému volieb v Ústave to stačí, pričom rozpracovaniu podrobností sa bude venovať zákon.

Najvyšší kontrolný úrad

Článkom 60 začínajú ustanovenia týkajúce sa Najvyššieho kontrolného úradu SR. Čitateľ a hneď zarazí deklarácia jeho nezávislosti:

(1) Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky je nezávislý orgán kontroly hospodárenia ...

Ale už o pár riadkov nižšie v **článku 61** sa vyjasní ako to je myslené s tou „nezávislosťou“:

(1) Na čele najvyššieho kontrolného úradu je predseda. Predsedu a podpredsedov najvyššieho kontrolného úradu volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky.

Takže je to zaujímavé „zacyklené“: Vláda je cez politické strany „jedno telo a jedna duša“ s Národnou radou, Národná rada volí vedenie kontrolného úradu, a potom kontrolný úrad má kontrolovať vládu... Z toho je nad slnko jasné, že tá kontrola vlády bude úplne, ale skutočne úplne „nezávislá“!

Aby sa tieto skryté závislosti odstránili, tak treba jasne definovať vzťah Najvyššieho kontrolného úradu k najvyššej autorite krajiny, k Národnej rade. Teda že Najvyšší kontrolný úrad bude plne zodpovedať Národnej rade, ale ani tá nebude mať priamy vplyv na tvorbu vedenia kontrolného úradu, bude tam iba „nepriamy“ vplyv takým spôsobom, že Národná rada v prípade potreby môže upraviť pravidlá interného výberového konania. A v prípade ak Národná rada nebude spokojná s činnosťou Najvyššieho kontrolného úradu, tak bude môcť odvolať predsedu kontrolnej rady, čím iniciuje internú voľbu nového.

Najvyšší kontrolný úrad, podobne ako celá štátna správa, bude organizáciou zloženou z odborníkov. Tí v rámci stanovenej

organizačnej štruktúry budú odpracovanými rokmi a nadobudnutými skúsenosťami postupovať do vyšších a vyšších pozícií na základe interných výberových konaní. A bude sa ich tiež týkať „definitíva“ (teda záruky pracovného pomeru). Takýto rast pracovníkov by mal zabezpečovať vhodné kádre aj do najvyšších pozícií v Kontrolnej rade, a preto bude zbytočné aby vedenie malo obmedzené funkčné obdobie (ako napr. teraz je na 7 rokov, najviac dvakrát!). Zárukou kvality práce kontrolného úradu bude predseda Kontrolnej rady, ktorý sa po internom rebríčku dopracoval až na túto najvyššiu pozíciu, a kde osobne zodpovedá najvyššej autorite krajiny (Národnej rade) za činnosť úradu až najkrajnejším postihom, teda že ho Národná rada môže odvolať.

Územná samospráva

Článkom 64 začínajú ustanovenia štvrtej hlavy Ústavy k problematike územnej samosprávy, o ktorých hneď úvodná definícia hovorí:

Základom územnej samosprávy je obec. Územnú samosprávu tvorí obec a vyšší územný celok.

Nosnou myšlienkou zavedenie územnej samosprávy bolo poskytnúť obciam a „vyšším územným celkom“ (VÚC, čo sú útvary v hraniciach 8 krajov) možnosť hospodáriť s prostriedkami z vlastných príjmov. K tomu, čo je vlastným príjmom územnej samosprávy sa vydali zákony, ktoré umelo stanovili delenie, ktoré dane a poplatky sú príjmom obce a ktoré sú príjmami vyššieho územného celku. Popri tom ešte sa môžu domáhať aj štátnych dotácií, ale zase len v medziach zákona.

Samosprávnymi orgánmi obce sú obecné zastupiteľstvo a starosta obce, ktorí sú raz za štyri roky volení obyvateľmi obce s trvalým pobytom na jej území. Najväčším paradoxom je ústavná definícia postavenia starostu v **článku 69**:

(3) ... Starosta obce je výkonným orgánom obce; vykonáva správu obce a zastupuje obec navonok.

Je to presne analógou deformácie zabudovanej do najvyšších orgánov štátu, kde politické strany volené do Národnej rady (zákonodarná moc) sa zmocnia aj výkonnej moci (vláda, štátna správa), čím je porušená

nezávislosť zákonodarnej moci a výkonnej moci, a spôsobuje to závažné systémové problémy riadenia spoločnosti.

Naviac sa ako dôsledok tejto pozície starostu v praxi ukázalo, že obyvatelia obce si zvolili svojho zástupcu (starostu) ako najvyššiu autoritu obce, ale následne ten človek bol zavalený výkonom úradníckej práce, na ktorú možno nemal vzdelanie, skúsenosti, systém práce a možno ani záujem, a vznikli z toho problémy takmer rozvratu agendy obce. Tým nielenže trpel úradnícky výkon funkcie, s hrozbou obrovských škôd pre obec, ale aj starosta bol z toho znechutený, neostával mu priestor na prácu s obyvateľmi. Aj tu sa v plnej nahote preukázali riziká **spojenia volenej hlavy obce a výkonného úradníka.**

Úplne podobne aj na úrovni vyššieho územného celku (VÚC) platí, že predseda vyššieho územného celku je výkonným orgánom vyššieho územného celku, vykonáva správu vyššieho územného celku a zastupuje vyšší územný celok navonok.

Zavedenie územnej samosprávy občania prijímali veľmi rozpačito, lebo namiesto jednoduchých pravidiel štátnej správy vykonávanej úradmi štátnej správy sa spravilo rozdelenie „kompetencií“ na úrady štátnej správy a úrady novej samosprávy, takže občania boli zdezorientovaní, a veľká väčšina nepochopila dôvod takýchto delení, ktoré len komplikovali vybavovanie na úradoch.

Hlavný dôvod a princíp samosprávy je spomenutý až v poslednom **článku 71** štvrtej hlavy o samospráve:

(1) Na obec a vyšší územný celok možno zákonom preniesť výkon určených úloh miestnej štátnej správy. Náklady takto preneseného výkonu štátnej správy uhrádza štát.

(2) Pri výkone štátnej správy môže obec a vyšší územný celok vydávať v rámci svojej územnej pôsobnosti na základe splnomocnenia v zákone a v jeho medziach všeobecne záväzné nariadenia. Výkon štátnej správy prenesený na obec alebo na vyšší územný celok zákonom riadi a kontroluje vláda. Podrobnosti ustanoví zákon.

Nepriamo sa tým priznáva skutočnosť, že **vo volenej samospráve ide doslova o výkon určených úloh miestnej štátnej správy**, pričom výkon samosprávy stále riadi a kontroluje vláda (výkonná moc)!

Takže nedávnou „reformou štátnej správy“ sa vytvoril akýsi „mačkopes“ riadenia celej spoločnosti, kde namiesto jednoznačnej zodpovednosti a prehľadnosti jednej štruktúry úradov štátnej správy (v rámci jej pyramídy od vlády až po obce) sa obyvateľom pod populárnym heslom „samospráva“ iba skomplikovalo orientovanie sa v systéme riadenia spoločnosti.

Z toho vyvstáva neodbytná otázka: Keď chceme hovoriť o demokracii, tak **všetky úrady pyramídy výkonnej moci, od vlády až po jednotlivé obecné úrady, nie sú vlastne kompletne samosprávou?** Občania sa k tomu pýtajú, že kto vlastne spravuje spoločnosť cez orgány štátnej správy? Nie sú to samotní ľudia, ktorí majú cez volený parlament riadiť samých seba? Veď význam slova demokracia je práve ten!

To, čomu sa v celej histórii hovorilo za totalitných režimov ako „štátna moc“ vykonávajúca vôľu vládnuceho monarchu, môže byť pri zavedení nového systému demokracie potom úplne oprávnené kompletne pomenované ako „samospráva“! Namiesto „štátu“ teda bude plne oprávnené po novom hovoriť „samospráva“ na riadenie celej krajiny, od vrchu až dole! Ako jeden z pozitívnych „vedľajších produktov“ zavedenia takého označenia bude aj skončenie pripisovania viny za neduhy spoločnosti tomu démonickému „zlému štátu“...

Orgány samosprávy na každej úrovni svojej pyramídy budú zodpovedať príslušnému zastupiteľstvu, teda vláda Národnej rade, okresné orgány príslušným okresným zastupiteľstvám, a obecné úrady miestnym obecným zastupiteľstvám. Výkonné činnosti budú vykonávať len orgány samosprávy, pričom poslance zastupiteľstvá budú v zastúpení občanov legislatívne (zákonmi, vyhláškami a nariadeniami) upravovať záležitosti delegované do ich výlučnej kompetencie na príslušnej úrovni (okresov alebo obcí).

Zároveň poslanci budú dohliadať na výkon orgánov samosprávy, a podľa vôle občanov pracovať na požadovaných úpravách pravidiel ich

činnosti. Ak určitý problém presiahne kompetencie obce, tak ho poslanci osobne prenesú na úroveň okresu, prípadne ak sa ukáže že problém možno efektívnejšie riešiť na celoštátnej úrovni, tak ho poslanci okresu osobne predložia národnej rade. Každé poslanecké zastupiteľstvo bude mať legislatívnu právomoc na úrovni kompetencií svojej úrovne, teda okresné zastupiteľstvo bude schvaľovať vyhlášky alebo nariadenia pre orgány svojho okresu, a obecné zastupiteľstvo bude schvaľovať vyhlášky alebo nariadenia pre svoju obec.

Národná rada Slovenskej republiky

V **článku 72** Ústavy SR je definícia Národnej rady:

Národná rada Slovenskej republiky je jediným ústavodarným a zákonodarným orgánom Slovenskej republiky.

Nová navrhovaná úprava sa ustanovení o Národnej rade dotkne len minimálne, doplnením vysvetlenia vytvorenia Národnej rady ako najvyššej úrovne poslaneckej pyramídy. Podstatné bude uviesť, že Národná rada SR je zostavená z poslancov zastupujúcich všetky okresy Slovenska tak, že každé okresné zastupiteľstvo vyberie zo svojich radov stanovený počet svojich poslancov do Národnej rady (podľa počtu voličov v okrese, minimálne jedného).

Zásadné zmeny nastanú v ustanoveniach **článku 77**, ktoré majú teraz nasledovné znenie:

(1) Funkcia poslanca je nezlučiteľná s výkonom funkcie sudcu, prokurátora, verejného ochrancu práv, príslušníka ozbrojených síl, príslušníka ozbrojeného zboru a poslanca Európskeho parlamentu.

V tomto odseku sa iba vypustia posledné tri slová týkajúce sa poslanca Európskeho parlamentu, lebo podľa návrhu nového usporiadania zastupiteľských orgánov nebudú poslanci Európskeho parlamentu volení v oddelených voľbách (ako teraz podľa stranického kľúča!), ale priamo Národná rada zo svojich najúspešnejších poslancov zvolí stanovený počet poslancov do Európskeho parlamentu.

Tým skončí nezmyselné obdobie keď poslanci Európskeho parlamentu nemali prakticky žiadnu väzbu na Národnú radu SR, a prakticky boli

iba nástrojom nejakých „frakcií“ celoeurópskych politických strán, bez koordinácie svojho hlasovania s Národnou radou, a bez akéhokoľvek skladania účtov a zodpovednosti voči voličom Slovenska.

Nasledovný odsek článku úplne stratí svoj význam v novom návrhu:

(2) Ak bol poslanec vymenovaný za člena vlády Slovenskej republiky, jeho mandát poslanca počas výkonu tejto funkcie nezaniká, iba sa neuplatňuje.

Poslanci budú celé volebné iba poslancami, a nebudú mať možnosť byť vymenovaní za členov vlády alebo štruktúr výkonnej moci. Tým definitívne skončí previazanosť Národnej rady a vlády, a aj absurdná prax, že viacerí zvolení poslanci pár dní po voľbách „zradili“ svojich voličov a opustili poslanecké kreslá, do ktorých ich zvolili občania. Týmto sa ozdravia aj vzťahy poslancov a vlády, nebude tam fungovať podriadenosť politickým stranám, čím sa mnohé nástroje poslancov (ako napr. interpelácia vlády, schvaľovanie vládneho programu, ratifikácia vládnych zmlúv alebo vyslovovanie nedôvery vláde) stanú serióznymi pákami na výkonnú moc, a nie iba viac-menej divadelnými predstaveniami pre občanov ako doteraz, kde stranícka koalícia v Národnej rade posudzovala činnosť vlády zloženej z tých istých strán (a pritom obe inštitúcie boli pod velením tých istých predsedov politických strán!)...

Ústavná väčšina

Vo viacerých ustanoveniach Ústavy popisujúcich činnosť Národnej rady SR sa hovorí o „trojpätinovej väčšine“ poslancov, ktorej sa tiež zvykne hovoriť „ústavná väčšina“. Je zaujímavé, ako sa v tomto líšime od bežnej svetovej praxe, lebo v mnohých iných štátoch sa pri definícii ústavnej väčšiny používa „dvojtretinová väčšina“! Tá sa zrejme historicky vyvinula z bežne ľudovo akceptovanej výraznej väčšiny v bežnom živote, ľudovo vyjadrovanej ako „dvaja na jedného“.

Mnohí občania si myslia, že tri pätiny sú viac ako dve tretiny, ale ak tieto rôzne pomery ústavnej väčšiny premietneme na terajších 150 poslancov Národnej rady SR, tak terajšia „trojpätinová väčšina“ predstavuje iba 90 poslancov, ale podľa vo svete bežnejšej praxe bude

„dvojtretinová väčšina“ predstavovať až 100 poslancov, teda o 10 hlasov poslancov viac ako teraz! Z toho vidieť, že v súčasnosti máme výrazne mäkší limit ústavnej väčšiny potrebnej na schválenia napr. Ústavy alebo ústavného zákona! To predstavuje riziko, že menší počet poslancov môže spôsobiť závažné zmeny v legislatíve, ktoré by mali byť podmienené bežne uznávanou „dvojtretinovou väčšinou“! Preto v návrhu nového systému demokratického riadenia spoločnosti bude **ústavná väčšina stanovená na „dvojtretinovú“**, čím sa prispôbí bežným pravidlám v demokraciách sveta.

Podpisovanie zákonov

V **článku 87** sa popisuje činnosť terajšej funkcie prezidenta pri schvaľovaní zákonov Národnou radou SR. Právomoc posudzovania a prípadného vrátenia zákona prezidentom musí byť zrušená, lebo v podstate Národná rada je najvyššou autoritou v krajine, takže nie je dôvod, aby niekto nižší (a ešte k tomu z výkonnej moci!) schvaľoval rozhodnutia Národnej rady.

Ako som už písal, aby existovala často spomínaná „poistka“ proti tomu že 150 poslancov Národnej rady odsúhlasí nejaký zmätočný alebo protiidový zákon, tak okresné zastupiteľstvá budú mať právomoc prehodnotiť hlasovanie svojich poslancov v Národnej rade. Ak do 30 dní od schválenia zákona v Národnej rade sa okresné zastupiteľstvo na svojom rokovaní hlasovaním väčšinovo vyjadrí k predmetnému zákonu, tak toto hlasovanie okresného zastupiteľstva „nahradí“ hlasy ich okresných poslancov v Národnej rade, čím sa môže zmeniť pôvodný pomer hlasov Národnej rady k zákonu.

Schvaľovací proces tvorby zákonov bude nastavený tak, aby zákony vznikali v úzkej spolupráci s vládou a súdnictvom (ako budúci používatelia zákonov), takže na schválenom a publikovanom zákone budú logicky **podpisy predsedu Národnej rady, potom druhý podpis predsedu vlády, a napokon tretí podpis predsedu Súdnej rady**. To bude potvrdením súhlasu všetkých troch hlavných najdôležitejších ústavných orgánov so znením zákona.

Ako som už spomínal v súvislosti s médiami zapojenie vedeckej obce (Slovenskej akadémie vied - SAV) do vyhodnocovania stavu médií, tak aj pre tvorbu nových zákonov bude žiaduce **zapojiť ústavy SAV do spolupráce v akejsi novej „legislatívnej tripartite“**. Fungovala by tak, že výkonná moc sformuluje požiadavky na nový zákon, vedci na ústavoch akadémie ho sformulujú do paragrafovej formy, a Národná rada ho v troch čítaniach bude schvaľovať. A tie jednotlivé „čítania“ by nemali byť len viac-menej formálne, ale pripomienky poslancov sa budú vracieť zadávateľovi a akadémii, aby návrh zákona upravili podľa pripomienok a doručili späť poslancom. Mala by tým skončiť súčasná prax, že počas procesu schvaľovania poslanci na poslednú chvíľu uplatňujú rôzne „pozmeňovacie návrhy“, ktoré sa často ukážu ako nekonzistentné so zákonom a vnášajú do legislatívy zmätky...

Referendum

Článkom 93 sa začínajú ustanovenia Ústavy SR o pravidlách referenda, ktoré je definované nasledovne:

(1) Referendom sa potvrdí ústavný zákon o vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku.

(2) Referendom sa môže rozhodnúť aj o iných dôležitých otázkach verejného záujmu.

(3) Predmetom referenda nemôžu byť základné práva a slobody, dane, odvody a štátny rozpočet.

Prvý bod hovoriaci len „o štátnom zväzku“ považujem za zbytočný, lebo zákony o štátnych zväzkoch musia byť schvaľované ústavnou väčšinou (teda podľa nového návrhu dvomi tretinami poslancov), a podľa návrhu nových pravidiel budú všetky ústavné zákony po schválení v Národnej rade ešte podliehať „ratifikácii“ ústavnou väčšinou celého poslaneckého zboru, teda všetkých zhruba 6000 poslancov zvolených vo všetkých volebných okrskoch Slovenska.

Rozhodnutie takejto väčšiny poslancov (ktorí sa tvorbe zákonov venujú „na plný úväzok“ a poznajú všetky ich detaily aj ich pozadie) takýmto **poslaneckým referendom** je myslím kvalifikovanejším rozhodnutím, než keby ústavný zákon mali schvaľovať všetci občania, ktorí problém

poznajú len na základe sprostredkovaných útržkovitých (a mnohokrát aj účelových) informácií z médií.

Teda na schvaľovanie ústavných zákonov bude najvhodnejšie použiť rokovania a hlasovania všetkých okresných zastupiteľstiev! Každé okresné zastupiteľstvo sa skladá zo všetkých poslancov všetkých obcí okresu, a tiež má svojich zástupcov v Národnej rade, ktorí predložia na rokovanie okresných zastupiteľstiev práve schválený ústavný zákon. Po predpísaných procedúrach a „čítaniach“ o ňom budú hlasovať.

Pochopiteľne medzi „čítaniami“ toho zákona na okresnom zastupiteľstve si môžu jednotliví poslanci z obcí zvolať každý svojich voličov vo svojom volebnom okrsku, informovať ich o tom ústavnom zákone a požiadať ich o názor a odporúčanie ako mu odporúčajú hlasovať v okresnom zastupiteľstve.

Hlasovaním na takomto širokom fóre celého poslaneckého zboru bude možné ústavný zákon schvaľovať bez nutnosti doterajšieho „burcovania“ celej verejnosti do všeludového referenda. Ústavný zákon bude považovaný za ratifikovaný ak ho odsúhlasí dvojtretinová väčšina všetkých poslancov všetkých okresných zastupiteľstiev!

K tretiemu bodu definície referenda mám výhradu, že vylučuje z predmetu rokovania „základné práva a slobody, dane, odvody a štátny rozpočet“, ale takéto znenie NEMÁ v skutočnej demokracii žiadne opodstatnenie! Lebo keď platí, že v demokracii vládne ľud, tak ten **ľud musí mať právo rozhodovať (trebárs aj referendum) doslova O VŠETKOM**, aj o „základných právach a slobodách“ (pochopiteľne okrem „základných ľudských práv a slobôd“!). Veď dane, odvody a štátny rozpočet sú základnými prvkami ekonomiky spoločnosti, a keď sa terajší politici obávajú, že ľudia by si v referende schválili nulové dane, tak podceňujú obyvateľov že by nepochopili riziká populistických tém, teda napr. že bez daní by skončilo množstvo služieb, ktoré za tie dane dostávajú „od štátu“!

Z uvedeného vyplýva, že pre všeludové referendum v novom systéme bude postačovať jednoduchšia a prehľadnejšia nová definícia:

- Referendom sa môže rozhodnúť o rôznych dôležitých otázkach verejného záujmu.

- Predmetom referenda nemôžu byť základné ľudské práva a slobody. V **článku 98** sa popisuje vyhodnotenie hlasovania v referende, a na tomto pravidle úplne zbytočne stroskotali takmer všetky doterajšie referendá na Slovensku:

(1) Výsledky referenda sú platné, ak sa na ňom zúčastnila nadpolovičná väčšina oprávnených voličov a ak bolo rozhodnutie prijaté nadpolovičnou väčšinou účastníkov referenda.

Aby už v budúcnosti sa nedalo pasivitou voličov „zneplatniť“ vypísané referendum, tak ku každej referendovej otázke **bude mať volič možnosť zakrúžkovať jednu z troch odpovedí**: „ÁNO“, „NIE“ alebo „ODMIETAM REFERENDUM K TEJTO OTÁZKE“.

Tretia odpoveď umožní voličom vyjadriť svoj názor o prípadnom odmietaní referenda k príslušnej otázke, takže JEDINE v prípade ak na väčšine platných odovzdaných referendových hlasovacích lístkov bude zakrúžkovaná tretia (odmietavá) odpoveď, bude vyhlásené referendum k tejto otázke za odmietnuté (nie neplatné ako doteraz!).

Jedno referendum môže byť hlasovaním nielen o jednej otázke, ale aj o viacerých otázkach, takže pri každej jednej otázke referenda bude na hlasovacom lístku uvedená aj tretia odmietavá možnosť voľby. Teda sa bude môcť stať, že pri referende s viacerými otázkami môžu byť niektoré otázky voličmi rozhodnuté, niektoré nerozhodnuté, niektoré odmietnuté, ale nikdy sa už nestane, že by referendum ako celok skončilo ako neplatné!

Nebude stanovené žiadne obmedzenie na potrebnú účasť voličov na referende (doteraz nadpolovičnú!), takže v novom systéme bude stačiť nasledovná úprava prvého ustanovenia o vyhodnocovaní výsledkov referenda:

- Referendum o otázke na hlasovacom lístku sa vyhlási ako odmietnuté, ak referendovú otázku odmietla nadpolovičná väčšina všetkých hlasujúcich k otázke. V opačnom prípade výsledkom hlasovania k otázke bude rozhodnutie označené nadpolovičnou väčšinou účastníkov ktorí neodmietli hlasovanie k tejto otázke,

a zakrúžkovali ÁNO alebo NIE. Pri rovnosti hlasov za odpovede ÁNO alebo NIE sa hlasovanie k otázke vyhlási za nerozhodné.

Myslím že touto úpravou sa z referenda stane funkčný a efektívny nástroj na priame hlasovanie všetkých voličov otázkach riadenia spoločnosti.

Prezident

Článok 101 Ústavy je začiatkom šiestej hlavy zaoberajúcej sa pravidlami funkcie prezidenta Slovenskej republiky. Po preštudovaní dosť rozsiahlych 7 článkov (na 7 stranách brožúrky Ústavy!) čitateľ nadobudne rozpačitý dojem, ako samostatná funkcia prezidenta republiky výrazne komplikuje pravidlá demokracie, teda tie pravidlá akými má vládnuť ľud sám sebe.

Už hneď v prvom ustanovení Ústavy o prezidentovi sa vynorí viacero otázok ako si ten text vysvetľovať:

(1) Hlavou Slovenskej republiky je prezident. Prezident reprezentuje Slovenskú republiku navonok i dovnútra a svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov. Prezident vykonáva svoj úrad podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný príkazmi.

Hneď pri prvej vete čitateľa zarazí spojenie slov „hlavou Slovenskej republiky“, lebo pod funkciou „hlava niečoho“ sa dá predstaviť si všeličo, ešte že v ďalších vetách sa vysvetľuje čo vlastne prezident robí. To, že prezident „reprezentuje Slovenskú republiku“ je logické, personifikuje celú republiku, je však otázne, ako prezident „svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov“!

No a ďalej síce chápem že „vykonáva svoj úrad podľa svojho svedomia a presvedčenia“ (takto by mal konať každý jeden zamestnanec!), ale pri texte že „nie je viazaný príkazmi“ by bolo zaujímavé dozvedieť sa, koho príkazmi vlastne nie je viazaný! To akože v demokratickom systéme, kde má vládnuť ľud, sa môže niekomu dať privilégium že nebude viazaný príkazmi? Teda minimálne príkazmi ľudu, resp. jeho zastupiteľského zboru na najvyššej úrovni reprezentovaného najvyššou autoritou demokratického systému, teda príkazmi Národnej rady?

V druhom ustanovení sa definuje, akým spôsobom sa obsadzuje funkcia prezidenta:

(2) Prezidenta volia občania Slovenskej republiky v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov.

Z toho vyplýva, že popri najvyššej autorite demokratickej spoločnosti, občanmi volenej Národnej rade, si paralelne v iných voľbách občania zvolia ďalšieho ústavného činiteľa, prezidenta republiky, ktorý má navyše ešte aj výsadu, že „*nie je viazaný príkazmi*“! Nie je povedané príkazmi koho, takže sa to logicky chápe ako príkazmi „nikoho“, a z toho by sa dalo odvodiť, že je vlastne vyššou autoritou ako Národná rada! Chudák ľud pod dvomi zvolenými autoritami, lebo každý kto sa niekedy dostal do situácie že mal dvoch prakticky rovnocenných šéfov, vie dosvedčiť aké absurdnosti a zmätky z toho môžu vzniknúť.

O takomto probléme sa všeobecne vie, a hoci v praxi k tomu prakticky takmer nedochádza, tak my máme takýto „manažérsky lapsus“ priamo v Ústave!

V ďalších ustanoveniach Ústavy je dlhý zoznam činností ktoré prezident vykonáva, ale môj výsledný dojem je taký, že sú tam činnosti zaraditeľné v podstate do troch nasledovných kategórií:

- činnosti, ktoré by v správnom demokratickom systéme mala mať v kompetencii výlučne Národná rada ako najvyššia autorita krajiny (napr. dojednanie a ratifikácia medzinárodných zmlúv, podpisovanie zákonov, vyhlasovanie referenda, velenie armáde, ...),
- činnosti, ktoré pri skutočnej demokratickej nezávislosti jednotlivých zložiek moci by nemal dôvod vykonávať (zvolávať alebo odvolávať Národnú radu, vymenovávať a odvolávať členov vlády, vedúcich ústredných orgánov, sudcov, ...),
- alebo činnosti, ktoré vykonáva len na základe rozhodnutia alebo návrhu iných orgánov (menovať úradníkov alebo sudcov, vyhlásiť vojnový stav, nariaďovať mobilizáciu, ...).

Takže z toho mi vyplýva, že okrem výrazne protidemokratického poňatia funkcie prezidenta ako druhého mocenského centra, navyše ešte táto funkcia zbytočne komplikuje a zneprehľadňuje väzby medzi

jednotlivým orgánmi v rámci demokratických pravidiel riadenia spoločnosti.

Preto myslím, že prezident by mal v demokratickom usporiadaní spoločnosti byť najmä najvyšším a najväznejším reprezentantom krajiny, plne konajúcim v intenciách Národnej rady, voleným na neobmedzenú dobu poslancami (a kedykoľvek odvolateľným!). Takže žiadne druhé centrum moci s možnosťou odmietania zákonov, žiadne rozpúšťanie Národnej rady, žiadne podpisovanie zákonov, žiadne odvolávanie členov vlády a iných funkcionárov, žiadne dojednávanie a ratifikácie medzinárodných zmlúv, žiadne velenie ozbrojeným silám, žiadne vyhlasovanie vojny, a žiadne mnohé ďalšie terajšie právomoci kolidujúce najmä s právomocami poslancov alebo iných pilierov moci.

Z doterajšieho rozsahu právomocí (pripomínajúcich monarchistické právomoci niekdajších kráľov) by sa mala funkcia prezidenta pretransformovať na **dôstojného reprezentanta krajiny** na oficiálnych medzinárodných aj národných akciách a ceremóniách, plne podriadeného Národnej rade. Napríklad aj pri udeľovaní štátnych vyznamenaní bude kandidátov na vyznamenania vyberať poslanecký zbor, a pri ceremónii odovzdávania ich bude odovzdávať prezident...

Vláda

Ustanovenia k vláde začínajú jednoduchou definíciou článkom 108:

Vláda Slovenskej republiky je vrcholným orgánom výkonnej moci.

Proti tomu sa nedá nič namietat'. V ďalších ustanoveniach je síce uvedené ako sa vláda vytvára, menuje, ako a kto môže alebo nemôže byť vo vláde, ale nikde nie jednoznačne napísané to (o čom sa aj na základných školách vyučuje), že vláda musí byť v správnej v demokracii NEZÁVISLÁ od Národnej rady! Z takého ustanovenia by malo byť jednoznačné, že by nemala pokračovať doterajšia prax nominovania členov vlády poslancami (politických strán zastúpených v parlamente)! Práve takéto zastúpenie politických strán súčasne vo vláde aj parlamente sa otvorene deje po každých parlamentných voľbách, a všetci sa tvária že sa to koná úplne demokraticky!

V článku 114 je síce definovaná zodpovednosť:

(1) Vláda je za výkon svojej funkcie zodpovedná Národnej rade Slovenskej republiky. Národná rada Slovenskej republiky jej môže kedykoľvek vysloviť nedôveru.

Ale je otázne, o akej skutočnej zodpovednosti a o akom vážnom vyslovovaní nedôvery môže byť reč, keď vo vláde a aj vo väčšine kresiel Národnej rady sedia nominanti tých istých koalíčných politických strán? Veď predsedovia koalíčných strán majú „pod palcom“ celú vládu a väčšinu parlamentu, takže z toho je úplne zrejmé, že vyslovenie nedôvery vláde alebo rokovanie o ratifikácii aktov vlády je len obyčajné divadielko s hrou na demokraciu, lebo v takejto zostave môže dôjsť k vysloveniu nedôvery vláde skutočne „len omylom“ alebo keď niektorí poslanci „sa rozídu so straníckou politikou“!

Súčasná prax je taká, že politické strany si do vlády a množstva vrcholových pozícií v štátnych orgánoch a podnikoch nasadia svojich nominantov, kde podstatne väčšou „kvalifikáciou“ pre funkciu je stranícky preukaz resp. lojalita k strane, viac než vzdelanie a prax nominanta v príslušnom odbore činnosti. To je myslím veľkým problémom efektívnej činnosti vlády počas celého volebného obdobia.

Ďalším problémom činnosti stranícky závislej vlády je prispôsobovanie svojej činnosti zaužívaným cyklom volebných období, kde na začiatku volebného obdobia sa vo vláde prijímajú tzv. „neprijemné zmeny“ (väčšinou „protiľudové“), ktorých negatívny vplyv na voličov by mal do konca volebného obdobia „vyšumieť“, a naopak, s blížiacim sa koncom volebného obdobia sa už viac-menej len udržiava „nekonfliktný“ a populistický štýl vlády, ktorý má zabezpečiť pozitívny vplyv na čo najväčší počet občanov, aby si vládnuce politické strany zvýšili šance v nasledujúcich voľbách. Takáto závislosť na správaní sa vlády počas cyklu volebných období spôsobuje, že **v činnosti vlády prakticky úplne absentujú opatrenia alebo zásahy presahujúce štvorročné volebné obdobie**, takže dlhodobejšie plánovanie je pre vládu vytváranú politickými stranami po voľbách prakticky tabu.

Pre politické strany je nominovanie členov alebo sympatizantov svojej strany do vlády a štátnej správy zdôvodňované zdanlivo logickým

argumentom, že predsa si musia zabezpečiť realizáciu svojho volebného programu svojimi „ovládateľnými“ ľuďmi, ich osobným vplyvom vo vláde a na všetkých rozhodujúcich pozíciách v štátnych orgánoch a štátnych podnikoch. Takéto tuhé stranícke previazanie zákonodarnej a výkonnej moci má však závažné, ale prakticky vôbec nespomínané a nediskutované skryté problémy:

- Stranícki členovia vlády a parlamentu napriek vyhlasovanej aj sľubovanej práce v prospech ľudu podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia, sú v skutočnosti iba vykonávateľmi rozhodnutí predsedov svojich politických strán, a otvorene sa hovoria o vykonávaní rozhodnutí rôznych oligarchov a finančných skupín ovládajúcich strany „spoza opony“, a v ich prospech.
- Hoci v správnej demokracii parlament cez zákony, vyhlášky a nariadenia má „usmerňovať“ činnosť vlády, tak v stranícky previazanej vláde s parlamentom je to vláda, ktorá si „objednáva“ resp. predkladá zákony na to, čo sa rozhodla robiť.
- Väčšina poslancov koalíčných strán v parlamente zabezpečuje, že prakticky všetko o čo vláda požiadala parlament bude schválené, lebo poslanci sa miesto svojho rozumu a svedomia budú pri hlasovaní riadiť rozhodnutiami a príkazmi politických centrál.
- Poslanci dokonca ani nemajú dôvod „namáhať sa“ čítaním predložených zákonov, lebo ak by možno aj našli znenie niektorého paragrafu zákona ktoré by považovali za chybné, tak upozornením na tú chybu by mohli možno nevedomky prekaziť dôvod pre ktorý tam bolo také nekorektné znenie vložené niekým „spoza opony“.
- Kvalita zákonov má potom pre spomínané súvislosti (a pozadie) nízku úroveň, čo úplne zákonite vytvára prostredie pre korupciu v štátnej správe, napriek tomu, že prakticky niet politickej strany ktorá by pred voľbami nemala „silácke“ vyhlásenia ako ona po zvolení úžasne „zatočí“ s korupciou. **Je zrejmé, že korene korupcie spočívajú v takejto straníckej prepojenosti vlády a Národnej rady.**

Občania viac-menej intuitívne cítia spomínané problémy vyplývajúce zo súčasného stavu previazanosti zákonodarnej a výkonnej moci,

a čoraz častejšie sa objavujú návrhy **prejsť na systém s vládou zostavenou z odborníkov**. Býva to najmä v obdobiach rôznych „koaličných kríz“, keď to občas zaškrípe v stranických prevodových mechanizmoch medzi vládou a Národnou radou. Vládi odborníkov sa však politické strany pod rôznymi zámienkami vyhýbajú „ako čert krížu“, ale podstata ich odmietania spočíva hlavne v tom, že keby vládu nezostavovali politické strany zvolené do parlamentu, tak by prakticky stratili vplyv na výkonnú moc, a tým aj na rozhodovanie o obrovských peniazoch štátneho rozpočtu, a tým by prišli o to, čo je pre ne najväčším lákadlom ísť „do politiky“.

Ale s každými ďalšími voľbami sa stále viac a viac ukazuje, že „politika“ v súčasnom systéme demokracie je obrovským finančným biznisom pre oligarchov a finančné skupiny, a záujmy ľudu sú pre nich úplne „ukradnuté“. Voliča oslovujú len keď ho chcú nalákať do volebnej miestnosti aby vhodil do volebnej urny ten „správny“ hlasovací lístok ich strany.

Uvedené úvahy ma dovedli k záveru, že **hlavná zmena v navrhovanom novom systéme demokracie musí jednoznačne spočívať v zrušení väzieb medzi vládou a Národnou radou**, teda v dôslednom zabezpečení deklarovaného (ale v praxi nerealizovaného!) pravidla nezávislosti zákonodarnej a výkonnej moci. Ako som spomenul, riešenie sa už dlhšie samo ponúkalo, a to vytvorením nezávislej vlády a štátnej správy zloženej z odborníkov. Celá štátna správa na čele s vládou bude fungovať na princípe špecializovanej celoštátnej organizácie, ktorej pyramidálna organizačná štruktúra bude obsahovať všetky organizačné jednotky od vlády až po okresné a obecné úrady štátnej správy.

Úplná nezávislosť vlády bude daná tým, že žiadneho pracovníka štátnej správy nebude nikto menovať z prostredia mimo štátnej správy. Všetci pracovníci štátnej správy budú pracovníkmi na trvalý pracovný pomer, a **ani parlamentné voľby nespôsobia personálne zmeny v štátnej správe**. Na špici pyramídy štátnej správy bude ministerský predseda, a on bude plne zodpovedný Národnej rade za výkon štátnej správy.

Poslanci budú plne NADRIADENÍ štátnej správe, riadiť ju budú cez vydávanú legislatívu. Zákony a celoštátne záväzné nariadenia

alebo vyhlášky budú v kompetencii Národnej rady, osobitné pravidlá pre každý okres budú vydávať okresné zastupiteľstvá v rámci kompetencií vyhradených „samosprávnym“ okresom. A podobne obecné zastupiteľstvá budú „riadiť“ obecné orgány štátnej správy v rozsahu kompetencií obecnej samosprávy. Ak príslušné zastupiteľstvo nebude spokojné s výkonom orgánu štátnej správy vo svojej pôsobnosti, tak bude mať právo odvolať vedúceho toho orgánu, teda obecné zastupiteľstvo odvolávať prednostu obecného úradu, okresné zastupiteľstvo odvolávať prednostu okresného úradu, a Národná rada odvolávať predsedu vlády.

Ale už nie menovať nového predsedu! Výber nového pracovníka na miesto odvolaného predsedu bude plne v kompetencii štátnej správy, najlepšie prirodzeným postupovaním pracovníkov do vyšších pozícií formou kariérneho postupu v rámci pyramídy štátnej správy. Pravidlá pre takúto personálnu prácu budú tvoriť a upravovať poslanci formou zákona Národnej rady, ale nijako nebudú mať právo zasahovať do výkonu personálnych pravidiel, tie budú vykonávané výlučne pracovníkmi štátnej správy.

Keď sa v **článkoch 108 až 123** Ústavy SR (týkajúcich sa vlády) pri prechode na nový systém vypustia viaceré zbytočné a nezmyselné ustanovenia, tak sa výrazne sprehľadní popis logických činností vlády, ktorá už nebude politickou hračkou umožňujúcou rôzne politické kotrmelce, ale stabilnou skúsenou organizáciou, vykonávajúcou svoju činnosť naprieč volebnými obdobiami.

Súdna moc

Článkom 124 začína siedma hlava Ústavy, zaoberajúca sa súdnou mocou, kde prvý oddiel je o Ústavnom súde Slovenskej republiky a druhý oddiel o súdoch Slovenskej republiky.

Ústavný súd

Hneď na úvod je uvedená definícia ústavného súdu:

<i>Ústavný súd Slovenskej republiky je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.</i>

Opäť hneď zaujme deklarácia nezávislosti, ale po ďalších deviatich dlhých článkoch s popisom vecí o ktorých Ústavný súd rozhoduje, sa objavia v **článku 134** dve ustanovenia, ktoré tú „nezávislosť“ vlastne popierajú:

(1) Ústavný súd sa skladá z trinástich sudcov.

(2) Sudcov ústavného súdu vymenúva na návrh Národnej rady Slovenskej republiky na dvanásť rokov prezident Slovenskej republiky. Národná rada Slovenskej republiky navrhuje dvojnásobný počet kandidátov na sudcov, ktorých má prezident Slovenskej republiky vymenovať.

V druhom odseku jasne vidno, že všetkých sudcov navrhuje Národná rada SR (navrhuje dvakrát viac kandidátov ako je uvoľnených miest ústavných sudcov), a z nich si polovicu vyberá prezident SR. Pritom, ako som už spomínal, Národná rada je cez stranícke centrály prakticky prepojená s vládou, takže vlastne možno povedať, že v návrhoch kandidátov na ústavných sudcov sa prirodzene premietajú ešte aj záujmy vlády! Takže sa v Ústave jasne dozvedáme, že Národná rada (zákonodarná moc), s vládou (výkonná moc) a na záver prezidentom (tiež súčasť výkonnej moci) pekne rozhodujú o kompletnom personálnom obsadení Ústavného súdu! A toto má ľud chápať ako „nezávislosť“ uvedenú hneď v prvej vete o Ústavnom súde?

Aby to ešte nebolo dost, tak uvedená „nezávislosť“ sa v **článku 135** ešte viac zdôrazní ďalším ustanovením, kde Ústavnému súdu nie je dokonca ponechaná ani voľba svojho predsedu a podpredsedu:

Na čele ústavného súdu je jeho predseda, ktorého zastupuje podpredseda. Predsedu a podpredsedu vymenúva zo sudcov ústavného súdu prezident Slovenskej republiky.

Tieto ustanovenia o Ústavnom súde bude jednoznačne potrebné po novom nahradiť takými, ktoré umiestnia Ústavný súd na vrchol súdnej pyramidálnej štruktúry, ako podrobnejšie uvádzam aj v ďalšom.

Súdy

Od článku 141 sa v Ústave hovorí o **súdoch**, a pri čítaní opäť najviac zaujme rozpor deklarácie nezávislosti súdnictva s následne popísanými pravidlami obsadzovania najvyššieho orgánu súdnictva, teda Súdnej rady. Len polovicu Súdnej rady (9 členov) si volia samotní sudcovia Slovenskej republiky, a druhá polovica rady (9 členov) je nominovaná orgánmi mimo súdnictva (Národná rada troch, vláda troch a prezident troch)!

V ďalšom bode Ústavy (**článok 141a**) sa píše o rozhodovaní v Súdnej rade:

(6) Na prijatie uznesenia Súdnej rady Slovenskej republiky je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých jej členov.

Ak si dáme do súvislosti vyššie uvedené obsadzovanie väčšiny Súdnej rady zo sfér mimo súdnictva, tak si môžeme ľahko predstaviť akú šancu má súdnictvo rozhodovať samotnými sudcami o sebe úplne „nezávisle“! Sudcovia nemajú nadpolovičnú väčšinu ani vo vlastnom najvyššom orgáne, v súdnej rade!

Súdnictvo sa v novom systéme demokracie musí stať skutočne nezávislým tak, že všetkých členov Súdnej rady si budú voliť sudcovia sami. Národná rada bude iba zákonmi upravovať štruktúru celého súdnictva a pravidlá jeho činnosti, a jedinou možnosťou zásahu Národnej rady do súdnictva bude odvolanie predsedu Súdnej rady, v prípade keď Národná rada vysloví nedôveru s tým ako predseda Súdnej rady vykonáva svoju činnosť podľa zákonov.

Podstatné zjednodušenie štruktúry súdnictva a zvýšenie prehľadnosti bude možné dosiahnuť aj zaradením Ústavného súdu priamo pod Súdnu radu. Tým by sa skutočne zo všetkých zložiek súdnictva stal jeden ucelený a úplne nezávislý organizačný útvar, tiež s podobnou pyramidálnou štruktúrou ako Národná rada a štátna správa. V podstate základňu pyramídy budú tvoriť Okresné sudy, nad nimi budú Odvolacie sudy (podľa uváženia v niektorých najväčších okresných sídlach), a vyššie už len Najvyšší súd a na samom vrchole Ústavný súd.

Paradoxne je v súčasnosti „nad súdnou mocou“ dokonca aj predstaviteľ výkonnej moci (prezident), ktorý udeľovaním milostí alebo amnestií môže rušiť rozhodnutia orgánov súdnej moci! Za touto výsadou

prezidenta je výrazne cítiť pozostatok niekdajších právomocí monarchu v absolutistických štátoch. Túto výsadu amnestií a milostí bude potrebné po novom priradiť najvyššiemu orgánu moci, Národnej rade, ktorá sa tým prirodzene a logicky stane aj najvyššou dovolacou „súdnou“ inštitúciou, na ktorú sa budú môcť občania dovolávať v mimoriadnych prípadoch, pre posúdenie svojich súdnych prípadov po vyčerpaní všetkých inšancií súdnej moci.

Ministerstvo spravodlivosti

O ministerstve spravodlivosti sa síce v Ústave SR v súvislosti so súdmi nepíše ani slovo, ale nie je možné ho tu nespomenúť, lebo tiež hrá nemalú úlohu v „nezávislom“ súdnictve. Viac-menej sa bežne o ministerstve spravodlivosti hovorí ako hospodárskej a servisnej podpore súdnictva, a bez toho že by som tu teraz rozoberal vzťah ministerstva spravodlivosti a celého súdnictva, tak len uvediem, že v novom návrhu demokratického systému riadenia spoločnosti logické umiestnenie úradníkov ministerstva spravodlivosti bude v ich vyňatí zo zostavy vlády a umiestnenie aparátu ako účelovej organizácie súdnictva, plne podriadenej Súdnej rade.

Prokuratúra

O prokuratúre sa v Ústave píše len veľmi stručne v troch vetách ôsmej hlavy od **článku 149**:

Prokuratúra Slovenskej republiky chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb a právnických osôb a štátu.

Na čele prokuratúry je generálny prokurátor, ktorého vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky na návrh Národnej rady Slovenskej republiky.

Hoci sa tu výslovne nepíše o nezávislosti prokuratúry, tak v demokratickej spoločnosti samozrejme **aj prokuratúra by mala byť skutočne nezávislou** organizáciou. Druhá citovaná veta však hovorí o tom, že o najvyššom predstaviteľovi prokuratúry, o generálnom prokurátorovi, rozhoduje Národná rada (a teda nepriamo aj vláda), vymenováva a odvoláva ho prezident, takže je úplne zřejmé, že aj tu

bude potrebné v novom návrhu demokratického systému urobiť kompetenčné zmeny.

V nezávislej prokuratúre podľa návrhu nového systému demokracie si **budú generálneho prokurátora voliť všetci prokurátori.**

Organizačná štruktúra a pravidlá činnosti prokuratúry budú upravované zákonmi Národnej rady, pričom Národná rada bude mať právo iba odvolať generálneho prokurátora po tom, čo mu väčšina poslancov vysloví nedôveru, ak usúdia že nevykonáva svoju funkciu podľa platných zákonov o prokuratúre. Podobne aj okresné zastupiteľstvá budú mať právo odvolať „svojho“ okresného prokurátora, ale výber nového budú mať v rukách iba prokurátori okresu podľa pravidiel daných Národnou radou.

Verejný ochranca práv

V ustanoveniach o verejnom ochrancovi práv (**od článku 151a**) sa Ústava opäť nevyhla rozporu medzi definíciou nezávislosti („*Verejný ochranca práv je nezávislý orgán ...*“) a aktom jeho ustanovenia do funkcie („*Verejného ochrancu práv volí Národná rada ...*“). Z toho vyplýva súčasné negatívum, že verejného ochrancu práv volia politické strany, a tak sa voľba a aj výkon funkcie ťažko vyhýbajú politickým súbojom, čo potom začne poznamenáva dôveru občanov v nestrannosť ochrancu práv.

Zavedenie úradu verejného ochrancu práv bolo snahou reagovať na nespokojnosť občanov s prokuratúrou a súdnictvom, ktoré pri značnej závislosti od Národnej rady, vlády a prezidenta neboli schopné uspokojivo riešiť mnohé kauzy, najmä ktoré mali určité „politické pozadie“, a najmä sa v nich „strácalo“ riešenie problémov bežných občanov.

Fungovanie verejného ochrancu práv občania chápu ako určitú „prokuratúru v malom“, takže bude logické, keď po novom **verejný ochranca práv bude zaradený v štruktúrach prokuratúry.**

Avšak v podmienkach nového demokratického systému, so skutočne fungujúcou nezávislou prokuratúrou a nezávislým súdnictvom, sa myslím stane aj úrad „ochrancu práv“ nepotrebným...

Silové zložky (armáda a polícia)

Pri každej tvorbe novej vlády po parlamentných voľbách, teda pri rozdeľovaní kresiel ministrov koalíčným politickým stranám, sa vždy najväčší „boj“ rozpútava okolo ministerstiev pod ktoré patria silové ozbrojené zložky t.j. armáda a polícia. Je to evidentne preto, že s ozbrojenými zložkami (a najmä ich spravodajskými službami) politická strana s ich ministrom získa obrovské možnosti pre svoju politickú moc, ktoré môže zúročovať nielen pri výkone funkcie, ale aj neskôr po strate takéhoto ministerstva.

Už len to, že obe silové zložky sú v kompetencii vlády (príslušných ministrov vlády), je ďalším prejavom nadradenosti vlády nad parlamentom, čo je ďalším mínusom pre demokraciu, kde má vládnuť ľud prostredníctvom Národnej rady. Preto je logické, že keď v navrhovanom novom systéme demokratického riadenia spoločnosti sa dostane parlament do najvyššej mocenskej pozície, tak pre prípadné potreby uplatňovania svojej moci aj silovými prostriedkami **musí mať Národná rada pod svojím priamym „velením“ slovenskú armádu a políciu.**

V súčasnom usporiadaní je vlastne najvyšším veliteľom Ozbrojených síl SR prezident Slovenskej republiky, ale v novom usporiadaní **bude najvyšším veliteľom armády predseda Národnej rady.** Ale musí sa aj to „velenie“ preorganizovať po novom tak, aby nešlo iba o viacmenej formálne velenie silovým zložkám, lebo v skutočnosti línia velenia je v súčasnosti od politickej strany cez vládu a cez ministra obrany. Preto v novom systéme **bude armáda „odobratá“ vláde** (kompletne celé ministerstvo obrany!), a bude tvoriť (podobne ako súdnicstvo alebo prokuratúra) základ nezávislej organizácie „Ozbrojené sily SR“, priamo podriadenej Národnej rade SR.

Najvyšším orgánom Ozbrojených síl bude Generálny štáb na čele s Náčelníkom Generálneho štábu, ktorý bude zodpovedať za armádu Národnej rade. Národná rada bude môcť odvolať Náčelníka Generálneho štábu v prípade vyslovenia nedôvery, ale nebude mať právo nominovať nového náčelníka. Ten vzíde z interného výberového konania v armáde, podľa pravidiel daných Národnou radou. Pravidlá výberu budú zabezpečovať, aby v organizačnej štruktúre armády

kvalitní vojaci postupovali po kariérom rebríčku od radových vojakov, cez poddôstojníkov a dôstojníkov, až prípadne na členov generálneho štábu. Ministerstvo obrany, ktoré je v súčasnosti politicky nadriadené Generálnemu štábu, sa po novom pretransformuje na podpornú servisnú organizačnú jednotku podliehajúcu Generálnemu štábu.

Podobne aj Policajný zbor sa po novom vyjme spod Ministerstva vnútra a **vytvorí nezávislú organizáciu podliehajúcu priamo pod Národnú radu.** Prezident Policajného zboru bude priamo zodpovedať Národnej rade za činnosť polície, a v prípade vyslovenia nedôvery bude odvolateľný z funkcie Národnou radou. Výber nového prezidenta Policajného zboru bude internou záležitosťou policajtov, aby si interným výberom zvolili nového Prezidenta Policajného zboru podľa pravidiel vydaných Národnou radou.

Z terajšieho Ministerstva vnútra sa odčlení administratívna časť súvisiaca s políciou, a začlení sa do Policajného zboru ako podporná servisná organizačná jednotka policajného zboru, podliehajúca Prezidentovi Policajného zboru. Ostatná podstatná časť Ministerstva vnútra zostane v zostave vlády ako doteraz, a bude naďalej zodpovedať za záležitosti štátnej správy (samosprávy).

Záležitosti Európskej únie

V roku 2004, keď Slovenská republika vstupovala do Európskej únie, Národná rada SR prijala ústavný zákon, ktorý upravuje pravidlá spolupráce Národnej rady SR a Vlády SR v záležitostiach Európskej únie. Je to v podstate veľmi stručný zákon ktorý má iba 4 články a celkovú dĺžku 2 strany.

Pri analýze Ústavy v mojich predchádzajúcich úvahách som poukazoval na tesnú prepojenosť Národnej rady a vlády, čo odporuje základnému demokratickému princípu nezávislosti zákonodarnej a výkonnej moci, a je primárnym zdrojom korupcie v najvyšších miestach riadenia spoločnosti. A navyiac, postavenie vlády je evidentne dominantnejšie ako postavenie Národnej rady, v dôsledku čoho je Národná rada (hoci deklarovaná ako najvyšší orgán moci ľudu) paradoxne viac-menej

podriadeným vláde, čo je práve opačne ako by to v správnej demokracii malo byť.

Aj v ústavnom zákone k záležitostiam Európskej únie sa dominancia výkonnej moci nad zákonodarnou ešte viac zväzňuje. Pravidlá sú nastavené tak, že o právne záväzných aktoch a iných aktoch Európskych spoločenstiev a Európskej únie, sa rozhoduje na úrovni zástupcov vlád členských štátov Európskej únie! Nie na úrovni Európskeho parlamentu! A Národná rada iba MÔŽE (!!!) schvaľovať stanoviská Slovenskej republiky k nim! Dokonca v ďalšom bode zákona sa píše, že sa to schvaľovanie môže delegovať z celej Národnej rady iba na jej výbor, čo znamená neskutočnú degradáciu vlády ľudu v záležitostiach Európskej únie!

Je to priam na hlavu postavená demokracia, že vláda resp. poverený člen vlády iba predkladá Národnej rade návrhy právne záväzných aktov o ktorých budú rokovať zástupcovia vlád členských štátov Európskej únie, a k tomu Národnej rade predkladá návrh stanoviska Slovenskej republiky k tým aktom. Národná rada resp. ňou poverený výbor má dva týždne na schválenie návrhu stanoviska Slovenskej republiky k aktom. Ak sa však Národná rada k návrhu stanoviska nevyjadrí, alebo dokonca ho nechváli alebo neschváli iné stanovisko, tak člen vlády je jednoducho viazaný pôvodným predloženým vládnyim návrhom stanoviska za Slovenskú republiku.

Tento ústavný zákon na záver stanovuje, že:

Národná rada Slovenskej republiky najmenej raz za rok, na základe správy podanej vládou, rokuje o záležitostiach súvisiacich s členstvom Slovenskej republiky v Európskych spoločenstvách a Európskej únii a schvaľuje odporúčania pre vládu v nasledujúcom období.

Z toho vyplýva, že prakticky Národná rada, predstaviteľ vlády ľudu, sa uspokojuje v záležitostiach Európskej únie s tým, že raz za rok si nechá predložiť správu vlády a schvaľuje iba odporúčania pre činnosť vlády v nasledujúcom období. Keď si predstavím terajšie previazané fungovanie Národnej rady a vlády („pod jednotným velením“ straníckych predsedov alebo straníckych centrál), tak aj popísané

„schvaľovanie“ vládou vypracovaných stanovísk Slovenskej republiky je viac-menej formálnou záležitosťou schvaľovania „samým sebe“...

Je symptomatické, že takýto „laxný“ postoj Národnej rady, ktorá prenecháva legislatívne záležitosti Európskej únie na vládu, sa vinie celou účasťou Slovenskej republiky v európskych orgánoch.

Najokatejšie to vidno na europoslancoch Slovenskej republiky, ktorí sú volení úplne oddelene od poslancov parlamentu, a navyše nikde nevidno, že by pred každým rokovaním Európskeho parlamentu prebehlo aspoň konzultačné rokovanie Národnej rady SR k plánovaným aktom Európskej únie, pričom by Národná rada dávala europoslancom za SR záväzné „noty“ ako majú v Europarlamente vystupovať, diskutovať a hlasovať za Slovenskú republiku.

Situácia je práve opačná, že dokonca Národná rada ani nemá záujem aby europoslanci „skladali účty“ v Národnej rade zo svojich aktivít v Europarlamente! To je totálna odtrhnutosť od záujmov Slovenskej republiky! Nielenže europoslanci nie sú viazaní pokynmi Národnej rady, nekonzultujú ani svoju činnosť s Národnou radou, a teda z hľadiska záujmov Slovenskej republiky sú úplne „nezávislí“ (!!!). A dokonca sa europoslanci dobrovoľne vzdávajú aj svojej osobnej vôle pri práci v Europarlamente, lebo prakticky okamžite po svojom nástupe do funkcie europoslancov sa organizujú v rôznych európskych „politických frakciách“. Takže potom politické centrály tých „frakcií“ riadia prácu našich europoslancov, vo vlastných záujmoch, veľmi pravdepodobne dosť vzdialených záujmom Slovenskej republiky...

Aj z krátkeho prehľadu vzťahov orgánov na úrovni Európskej únie vidno, že **demokratické deficity sú tu úplne podobné tým ktoré máme na národnej úrovni v Slovenskej republike.** Zatiaľ čo na vnútroštátnej úrovni máme možnosť „vlastnými silami“ odstrániť nedostatky demokracie prijatím nového návrhu Ústavy SR (ak voliči budú ústavnou väčšinou voliť politickú stranu ktorá pôjde do parlamentných volieb s návrhom novej ústavy), tak na Európskej úrovni vieme zatiaľ svoj vplyv presadzovať len novým systémom výberu europoslancov zastupujúcich Slovenskú republiku.

Ako som už spomínal, v správnej demokracii je neobhájiteľné, že europoslancami môžu byť „rôzne“ nezávislé osoby, ktoré vzídu z „nejakých“ izolovaných volieb, pričom tieto osoby vôbec nie sú viazané (doslova!) vôľou vládnuceho ľudu, vôľou ktorá sa premieta v činnosti Národnej rady. Preto v návrhu nového systému demokracie navrhujem, aby aj europoslanci boli súčasťou poslanskej pyramídy, ktorá sa vytvorí zhruba z 6000 poslancov individuálne zvolených vo svojich volebných okrskoch.

Len stručne zopakujem ako by to malo fungovať po novom: Každý europoslanec po svojom zvolení v Národnej rade bude súčasne členom štyroch previazaných zastupiteľstiev, a to Európskeho parlamentu, Národnej rady, ale aj svojich „domovských“ okresných a obecných zastupiteľstiev. Tým budú europoslanci vlastne robiť prepojenie Európskeho parlamentu s Národnou radou, s praktickou znalosťou problémov aj na nižších poslanskejších úrovniach. Hoci to budú najlepší zo všetkých zvolených 6000 poslancov, tak aby títo najvyšší poslanci zvládali prácu vo viacerých zastupiteľstvách, tak budú si môcť vybrať pre prácu v každom z vyšších zastupiteľstiev po jednom platenom asistentovi. Teda poslanec Národnej rady bude mať nárok na jedného asistenta, a poslanec zvolený aj do Európskeho parlamentu aj druhého asistenta.

Ako na to

V tomto dokumente uvedená základná analýza Ústavy Slovenskej republiky je neradostným čítaním. Hoci ja sám som už dávnejšie podvedome tušil, že „niečo nie je v poriadku“ v našom súčasnom systéme demokracie, tak výsledok analýzy a rozsah objavených zdrojov problémov ma úplne ohromili. K jednotlivým zisteným problémom som uvádzal aj návrhy ako ten-ktorý problém odstrániť, aby systém riadenia spoločnosti sa stal nielen viac demokratickým, ale súčasne aj odolným voči mnohým zásahom zvonku, čo ako často vidíme vo svete (v terajšom systéme sa „dosadzovanie“ vlád zvonka krajín deje ako na bežiacom páse!). V rôznych tzv. „banánových republikách“ sú do

najvyšších pozícií parlamentu aj vlády a štátneho aparátu dosadzované bábky takmer doslova ako zajace vyťahované z kúzelníkovho klobúka. A ľud nemá žiadne nenásilné demokratické mechanizmy aby nežiaducich funkcionárov dostal z funkcií, a aby mal hlavné slovo pri rozhodovaní o svojej krajine.

Aj na Slovensku, je ten systém demokracie podobný, a hoci problémy nie sú až také vypuklé, tak čoraz častejšie sa objavujú hlasy občanov volajúce po „**imperatívnom mandáte**“ teda o odvolateľnosti zvolených poslancov v prípadoch ak voliči stratia dôveru v poslanca. Požadované „odvolanie“ nevyhovujúceho poslanca sa zdá byť jednoduchým riešením aj pri súčasnom volebnom systéme s výberom politických strán, ale keď si uvedomíme, že poslanec bol zvolený len ako jeden z kandidátov na volebnej listine politickej strany, a čo všetko by muselo byť urobené na jeho odvolanie, tak ten postup vychádza na výrazne komplikovanejší ako samotné voľby v ktorých bol poslanec zvolený. Najmä pri veľkých volebných obvodoch, ako je napr. na Slovensku, kde v parlamentných voľbách je celá krajina jedným volebným obvodom.

Z problémovej odvolateľnosti by malo vyplývať vážne ponaučenie pre voličov, aby vo voľbách zodpovednejšie hlasovali, aby si pred voľbami dôkladne preštudovali volebné programy politických strán, teda aby hľadali čo najlepších svojich zástupcov (poslancov), aby sa čo najviac znížilo riziko, že zvolený poslanec sa stane pri práci sklamaním svojich voličov.

Lenže mnohí ďalší ľudia už tiež sami „odhalili“ viaceré mnou spomínané problémy súčasného systému demokracie, aj iné, a uvedomujú si, že vlastne úplne zákonite súčasný používaný systém opakovane spôsobuje podobné problémy, nech si občan zvolí takú alebo onakú stranu. Takže pomaly sa povedomie občanov odkláňa od vnucovanej myšlienky zmeny riadenia spoločnosti len voľbou „nových“ politických strán, a to smerom k novým myšlienkam zásadnejšej úpravy nového systému demokracie.

Je zaujímavé, že vo svete sa „predáva“ prakticky takmer len jediný model systému demokracie, ktorý „sme si zaviedli“ aj na Slovensku po skončení éry socializmu v roku 1989. A napriek tomu, že sú s ním celosvetovo problémy, tak nie sú žiadne správy že by existovala nejaká

diskusia odborníkov, vedcov, ktorí by sa zaoberali akútnymi problémami súčasnej demokracie a predkladali svetu svoje návrhy ako ten systém postupne zdokonaľovať. Napriek tomu sa ľuďom v dôsledku dennodenných skúseností už otvárajú oči, zamýšľajú sa nad systémom, a s prekvapením dochádzajú k záverom, že ten systém ktorý v súčasnosti používame má veľmi ďaleko k demokracii, teda k systému kde skutočne rozhoduje (a teda vládne!) sám ľud.

V situácii, keď sme si vyššie popísali v čom sú hlavné problémy a čím by sa mohli vyriešiť, tak ostáva visieť vo vzduchu podstatná otázka „**akým postupom sa tá zmena dá zrealizovať**“, teda čo treba urobiť aby sa ľud mohol prepracovať k lepšiemu systému demokracie. Tým sa logicky dostávame k popisu krokov potrebných pre dosiahnutie zmeny systému, a to cestou úplne korektných demokratických postupov, presne v rámci súčasných ústavných a zákonných pravidiel. Myslím, že to je realizovateľné, pokiaľ bude medzi občanmi dostatočne silné a široké presvedčenie o správnosti cieľového stavu, aby čo najviac členov spoločnosti presne dopredu vedelo že „**Toto musíme urobiť!**“.

Súčasný volebný systém je postavený na politických stranách (alebo hnutiach), ktoré súperia o voličov, aby im tí dali čo najväčší počet hlasov pre zisk čo najväčšieho počtu parlamentných „kresiel“. Keď chceme, aby návrh novej demokracie mal šancu byť zavedený, tak **treba VO VOLBÁCH dostať do Národnej rady správne „proľudové“ strany**, ktoré budú rozhodnuté za návrh zahlasovať. Čím viac „kresiel“ v Národnej rade bude obsadených podporovateľmi zmeny systému riadenia, tým výraznejšie a rýchlejšie bude možno zmeny vykonať prijatím nových zákonov.

Prvou podmienkou zavedenia nového systému je, aby občania v čo najširšej miere pochopili v čom je podstata súčasných problémov našej demokracie, a v diskusiách na rôznych fórach si ujasňovali čo najviac detailov pravidiel, ktoré bude nutné zaviesť. Na ten účel vznikol aj tento dokument čo čítate, a diskusná internetová stránka „DemokraciaNahlas.sk“. Ľudu musí byť jasné ako chce vládnuť!

Druhou podmienkou je, aby politické strany kandidujúce do parlamentných volieb vo svojich volebných programoch a v predvolebných vyhláseniach deklarovali podporu zmenám pravidiel

a vôľu presadiť ich v Národnej rade. Propagácia požadovaných zmien bude zreteľným znamením „proľudovosti“ politických strán.

Tretou podmienkou je, aby v parlamentných voľbách voliči hlasovali v čo najväčšom počte za strany, ktoré budú kandidovať do volieb s cieľom zavedenia zmeny pravidiel. Podpora tých strán bude musieť byť taká výrazná, že získajú výraznú ústavnú väčšinu mandátov v Národnej rade, teda viac než 90 mandátov! Čím viac, tým lepšie! Takouto podporou voličov, získaním ústavnej väčšiny v parlamentných voľbách, voliči na Slovensku vyšli jasný signál do sveta, že navrhované zmeny si ľud vzal „za svoje“, a v takejto obrovskej väčšine ich dopredu schvaľuje.

Čo prinesú meny pravidiel

Zavedením zmien do pravidiel riadenia spoločnosti, by sa mala upokojiť „politická scéna“ a hlavné prínosy by mali spočívať v nasledovnom:

- Do riadenia spoločnosti sa konečne dostane vôľa ľudu cez poslancov rovnomerne „rozložených“ po celej krajine, s priamym mandátom a zodpovednosťou každého jedného poslanca svojmu volebnému okrsku.
- Odstráni sa množstvo rôznych volieb, v rôznych cykloch, s rôznymi pravidlami, do rôznych nepreviazaných poslaneckých zoskupení, a ostanú jedny jediné voľby raz za štvorročné obdobie.
- Výrazne sa zjednoduší a sprehl'adní volebný proces, odstránia sa riziká veľkých manipulácií. A to sa odrazí aj na znížených nákladoch na voľby.
- Z volieb sa vytratí narastajúci vplyv peňazí a mohutných volebných kampaní politických strán, kandidáti na poslancov sa budú iba lokálne prezentovať pred okruhom voličov svojho volebného okrsku.
- Občania si budú voliť poslancov zo svojho prostredia, pričom zhruba z každej tisícky voličov (rozsah volebného okrsku) vziđe

jeden jediný poslanec, ktorý sa stane súčasťou asi šesťtisícového poslaneckého zboru. Tento zbor na základe ústavne daných výberových pravidiel zostaví poslaneckú pyramídu od najnižších obecných zastupiteľstiev cez okresné zastupiteľstvá až po Národnú radu a po poslancov do Európskeho parlamentu.

- Národná rada bude najvyšším orgánom moci, všetky ostatné organizácie (najmä vláda, štátna správa) budú nezávislé, pracujúce podľa písomných pravidiel vydaných Národnou radou.
- Výkon moci bude na nezávislej vláde odborníkov a štátnej správe riadenej Národnou radou len písomne cez legislatívu (zákony, vyhlášky, nariadenia, ...), s plnou osobnou zodpovednosťou za plnenie zadaných úloh.
- Vláda ako doterajšie najvyššie centrum politickej moci (a štátna správa) sa zmení na vládu odborníkov, ktorí nebudú podliehať politickým „čistkám“ po každých parlamentných voľbách. Budú tvoriť stabilnú pyramídu štátnej správy (po novom samosprávy) od vlády cez okresné úrady až po obecné úrady, kde budú dorastať odborníci, a cez dané interné pravidlá budú postupovať po kariérom rebríčku nahor. Budú sa môcť plne venovať odbornej práci, aj v dlhších časových horizontoch než terajšie štvorročné volebné obdobie, bez strachu o stratu miesta z politických dôvodov.
- Zavedením nezávislosti vlády a parlamentu sa účinne odstráni doterajší systémový zdroj korupcie a manipulácií so štátnymi prostriedkami.
- Verejnoprávne médiá sa naviazaním na Národnú radu stanú skutočným informačným zdrojom neskresleného spravodajstva, so silnými vzdelávacími a kultúrnymi funkciami služby občanom.
- Súkromné médiá budú na základe ústavy povinné poskytovať poslancom primeraný priestor (platený Národnou radou) na slobodnú diskusiu.
- Inštitút referenda sa po jednoduchej úprave možných odpovedí a po odstránení akéhokoľvek limitu na účasť voličov stane konečne funkčným nástrojom demokracie.

- Súdnicstvo sa stane skutočne nezávislým, a stanovením interných pravidiel hodnotenia sudcov a ich kariérneho postupu sa posilní nestrannosť sudcov a ich zodpovednosť za svoje rozhodnutia.
- Zrušením inštitútu vyšších územných celkov a posilnením funkcie okresov sa zjednoduší a sprehľadní územné členenie, ktorému budú prispôsobené štruktúry všetkých orgánov demokratickej moci (poslanecká pyramída, výkonná moc, súdnicstvo, ...).

Koniec špinavosti politiky

Situáciu v politike trefne vystihuje bonmot: *„S ľuďmi v politike je to podobne ako s ľuďmi v polícii, lebo obe by potrebovali kvalitných ľudí, ale obe majú problém kvalitných ľudí motivovať a pritiahnúť.“*

O politike sa medzi ľuďmi oddávna hovorí, že je špinavou záležitosťou, od ktorej slušní ľudia veľkým oblúkom bočia. Ani v súčasnosti, akože v demokratickom systéme, sa nedarí vnieť do politiky slušnosť, pričom najväčší podiel na tom má systém politických strán a nimi „zabezpečené“ previazanie parlamentu a štátnej správy. V „hre“ sú obrovské peniaze štátneho rozpočtu, s ktorými sa dajú robiť úžasné „čary“, len treba na to mať „správne“ danosti, pričom slušnosť a čestnosť sú prakticky takmer nežiaduce...

V prostredí, kde si vládne strany môžu samé sebe písať pravidlá a podmienky práce, kde strany samé seba „kontrolujú“, kde štátni úradníci majú imunitu a nepotrebatelnosť, kde priamo disponujú armádou a políciou, a sú nimi chránené, je pri takýchto neobmedzených možnostiach prakticky nepredstaviteľné, že by sa aj ten najslušnejší jedinec (alebo politická strana) nezvrhli na odlúda bažiacoho po moci a peniazoch. Takže je takmer zákonité, že každému kto sa „posadí“ na ten politický kolotoč sa zatočí hlava, a prestane vnímať svoje okolie z ktorého vzišiel, a v záujme ktorého mal pracovať.

Je smutné, že označenie „politik“ sa stalo synonymom pre znôšku najhorších ľudských vlastností, a zdanlivo nebolo v súčasnom systéme založenom na politických stranách vidno možnosť zmeny k lepšiemu. V súčasnosti používaný politický systém má také nastavenie, že pre

dosiahnutie úspechu „v politike“ treba robiť špinavosti, inak politik alebo strana nemajú šance. Preto sa ukazuje, že **jedinou cestou na zmenu k lepšiemu bude potrebné zmeniť stranícky politický systém**, odstrániť z neho „choré“ prvky, zjednodušiť a sprehľadniť pravidlá.

Myslím, že s novým systémom sa skončí aj rola súčasného „politika“, špičkového odborníka v špinavých hrách, lavírujúceho medzi stranami, medzi parlamentom a štátnou správou. V novom systéme budú volení poslanci, ktorí budú zastupovať svoje volebné okrsky, a čo je hlavné, nebudú mať žiadne priame väzby na výkonnú štátnu správu. Vôľu svojich voličov budú spracovávať do legislatívnych dokumentov (zákony, nariadenia, vyhlášky, ...), ktorými budú riadiť štátnu správu, plne v zmysle príslovia „**kto zadáva pravidlá ten má moc a vládne**“. Pri týchto činnostiach poslancov prakticky nebude vznikať priestor pre špinavé politické hry s možnosťou a cieľom nadobudnutia veľkých „špinavých“ peňazí. Všetko sa bude v zastupiteľstvách schvaľovať väčšinovo, každý poslanec bude viazaný skutočne len svojím svedomím a vedomím, zodpovednosťou voči svojim konkrétnym a známym voličom zo svojho volebného okrsku. Skončí doterajšie „dirigovanie“ a manipulácia poslanca zo strany jeho straníckeho vedenia.

Toto všetko by malo viesť k tomu, že poslaneckej funkcii sa vráti vážnosť a dôstojnosť, kde by sa maximálne využili pozitívne vlastnosti ľudí, takže by skončila obava ísť do politiky z obavy pred „zašpinením“ svojej osoby. Príchod kvalitných, vzdelaných a skúsených poslancov bude mať vplyv na zvýšenie kvality legislatívy a tým pádom aj jednoznačnejší výkon štátnej správy trvalými zamestnancami štátnej správy, kde na každej pozícii bude človek zodpovedať len za kvalitu svojej práce, bez obáv či na tejto pozícii „prežije“ s politickou stranou aj ďalej než po koniec volebného obdobia.

Bude ale záujem o zmenu?

Od ukončenia socializmu v roku 1989, Slovensko už vlastne 30 rokov sa nazýva demokratickou spoločnosťou. Zdanlivo je to krátka doba, ale

pri porovnaní s dĺžkou ľudského života je zrejmé, že za ten čas dospela celá jedna nová ľudská generácia, a naopak jedna celá generácia odišla. Najmladšie generácie už žijú len so skúsenosťami s demokraciou, a prakticky neustále je im prizvukované, že žijú v tom najlepšom a najspravodlivejšom systéme spravovania spoločnosti.

Aby ani na chvíľu nemali dôvod zapochybovať o tom, že žijú v „zlatom veku“, tak sa na nich z výkladov a predajných pultov vábivo usmievajú kvantá tovarových prebytkov, a všadeprítomná vtieravá reklama im sľubuje, že na riešenie hocijakého neuhu, na splnenie každého sna, stačí len kúpiť ten práve ponúkaný „zázračný“ produkt, a vec je vyriešená. Stačí na to iba jedna jediná vec, mať peniaze, najlepšie čo najviac peňazí, čo je ľuďom predkladané ako neklamné znamenie úspešnosti človeka. Nový spoločenský systém ich motivuje k sebeckosti a dravosti, aj na úkor okolia, lebo to je návod na úspech. Týchto návodov v najpestrejších farbách sú plné romány, kiná, televízne obrazovky, kde sú všetci aktéri úspešní a šťastní...

Takže ľudia už od detstva sa snažia úporne naplňovať svoje sny postavené viac-menej na ekonomických parametroch, kde najdôležitejšími ukazovateľmi na rebríčku spoločenskej úspešnosti sú veľkosť vlastnej haciendy, lokalita jej umiestnenia, značka auta, ako aj exotičnosť dovolenkových destinácií. Neustále počúvajú, že treba hľadať najľahšiu cestu k naplneniu svojich kritérií životného úspechu, neobzerať sa na okolie, nezaujímať sa o „takú banálnosť“ ako môže ich dravá snaha ovplyvňovať nielen ten akýsi nezaujímavý abstraktný „rozvoj celej spoločnosti“, ale dokonca aj s tým spojenú konkrétnu budúcnosť ich vlastných detí.

Sú neustále pod tlakom presvedčovania, že pravidlá konfliktov snažení všetkých členov spoločnosti sú priam ideálne, máme tú fantastickú nepoškvrnenú demokraciu, ktorá zabezpečí spravodlivosť všetkým, najúžasnejšiu sľubovanú budúcnosť! A k tomu stačí len v období štyroch rokov vhadzovať do volebných urien hlasovacie lístky s názvom tej „najsprávnejšej“ politickej strany, a o nič viac sa netreba starať. Máte zaručenú všeobecnú pohodu, máte to najlepšie z najlepšieho, tešte sa, „užívajte si to“, nie je absolútne žiadny dôvod na systéme nič meniť! Každá nespokojnosť ľudí je predsa riešiteľná tým,

že v ďalších voľbách nebudete voliť terajších „prefláknutých“ súčasných politikov, ale pod vplyvom ohlupujúcich volebných kampaní a bombastických sľubov dáte svoj hlas práve tej strane, ktorá znovu najviac rozpráva o „zmene“...

No po takejto stručnej analýze súčasného stavu takto „zdemokratizovanej“ spoločnosti sa natíska vtieravá otázka: Nájdu sa v súčasnej, už takto (pre)vychovanej spoločnosti ľudia, ktorí sú schopní pochopiť a uvedomiť si, že tie terajšie pravidlá demokracie nie sú také ideálne spravodlivé a bezchybné ako nám médiá a politici denno-denne nahovávajú? Lebo tak, ako na každej používanej veci, tak aj na demokracii už spod ošúchaného, pôvodne krásneho laku, presvitajú doteraz viac-menej viditeľné nedostatky. Používaním sa prejavili nielen vlastnosti ktoré sú dobré a ľudia ich budú chcieť zachovať, ale aj vlastnosti, ktoré im vadia, a radi by ich vylepšili. Ale nájde sa dostatok občanov, ktorí si jasne uvedomia a pochopia nedostatky toho 30 rokov používaného produktu čo nazývame demokraciou, a budú vôbec mať záujem na jeho zlepšení?

Mnohí autori a diskutéri na internete majú obavy, či už spoločnosť neprekročila tú hranicu, za ktorou je už presvedčenie väčšiny občanov o kvalite ich života a úžasnosti demokracie také neotrasiteľné, že nepovažujú za potrebné niečo na tom meniť, a už vôbec nie pre zmenu niečo sami osobne urobiť. Takejto spoločnosti, v podstate vnútorne mŕtvej, by už reálne hrozilo, že vo svojich povrchných ilúziách by nielen že nebola schopná pozorovať zmeny ohrozujúce demokratický systém ich spoločnosti, ale najmä by nebola schopná včas a primerane zareagovať na odvrátenie už ani reálnych fatálnych hrozieb.

Mojím osobným životným krédom je viera v dobro človeka, a tiež viera, že pokiaľ sa ľudom správne vysvetlí problém, tak sú schopní aktivizovať sa, a aj konať v záujme dobrej veci. A to bola aj moja motivácia prečo som spísal tieto svoje postrehy o problémoch súčasnej demokracie, a prečo ich predkladám ľudom na pochopenie a konanie.

Nie je v silách samotného jednotlivca priviesť do života takýto navrhovaný nový systém demokratického systému riadenia. Musí sa o jeho potrebe presvedčiť čo najviac ľudí v spoločnosti, dokonca až ústavná väčšina, a musia svoje presvedčenie, svoje pranie zmeny, aj

skutočne vyjadriť podporou v parlamentných voľbách, aby sa naplnilo nasledovné motto:

My musíme byť tou zmenou, ktorú si prajeme vidieť vo svete okolo nás!

Mahátma Gándhí

Aj keď bude presvedčenie väčšiny národa stáť za návrhom nového systému demokracie, nebude to jednoduchá prechádzka ružovým sadom uviesť ho do reálneho života. Tí, ktorí v súčasnom systéme sú pri moci, a výrazne z nej profitujú, sa nebudú ľahko vzdávať svojich výhod, a je možné predpokladať, že za zachovanie súčasného stavu použijú všetky možné aj nemožné prostriedky.

V prvej etape zavádzania nového systému, v parlamentných voľbách, sa ukáže sila presvedčenia občanov. Netreba k tomu žiadne špeciálne výkony alebo úkony, stačí ak sa iba zúčastnia volieb, a v tajnom hlasovaní dajú svoj hlas proľudovým stranám, ktoré budú kandidovať do volieb s čo najväčšou paletou bodov realizácie zmien v diskutovaných pravidlách riadenia spoločnosti, pre vytvorenie navrhovaného nového demokratického systému. Nie je potrebná ani nejaká špeciálna dávka odvahy, lebo voľby sú na princípe tajného hlasovania, takže nikto nemôže zistiť kto za čo hlasoval.

Predpokladám, že snahou terajších mocných bude „vymyslieť“ niečo, čo by zmarilo získanie ústavnej väčšiny voličov vo voľbách. Tá snaha bude enormná, a je ťažké domyslieť kam až sa bude dať „demokracia“ pre ten účel pokriviť. Jedna taká „finta“ je už viackrát úspešne odskúšaná na referendových hlasovaniach, pričom väčšina voličov si ani neuvedomila ako nenápadne sa tým zmenili podmienky hlasovania. Stačilo v predreferendovej kampani mohutne medializovať „nezmyselnosť“ alebo „nepotrebnosť“ referenda, a zároveň politické strany mohutne vyzývali svojich sympatizantov a „slušných“ ľudí, aby vôbec nešli hlasovať, resp. ako sa hovorilo aby „hlasovali nohami“. Takéto nedemokratické výzvy sa ospravedlňovali ako prípustná a nevinná obštrukcia „slušných“ ľudí, právo neísť k voľbám, ale v princípe sa jednalo o narušenie demokratickej TAJNOSTI hlasovania! Totiž každý kto v takejto vybičovanej spoločenskej atmosfére išiel hlasovať, bol automaticky onálepkovateľný ako „neslušný“ nevzdelaný

dedičan, a mohol byť vystavovaný napádaniu a osočovaniu za svoje hlasovanie (lebo predsa z mediálnej predprípravy referenda bolo „jasné“, že keď už niekto šiel hlasovať tak „určite“ hlasoval za tú možnosť ktorá nevyhovovala „slušným“!)

Viem si podobne predstaviť, že v zúfalej snahe odradiť voliča od hlasovania za navrhovanú zmenu systému demokracie, by možno „klasické“ politické strany jednotne vyhlásili, že je „pod ich úroveň“ ísť do volieb s „takýmito extrémistickými stranami“ (rozumej pronárodnými), a že žiaden „slušný demokrat“ nemôže súhlasiť s takýmito zmenami, a stiahli by (ako jeden muž!) kandidatúry svojich strán z volieb. Zdanlivo by to bolo výhodou pre tie proľudové strany, lebo by to znamenalo ich výraznejšie víťazstvo vo voľbách, ale opäť by sa tým nenápadne zmenil princíp tajného hlasovania na netajný! V takej spoločenskej atmosfére každý kto by šiel za takýchto podmienok do volebnej miestnosti by bol automatický „jasný“, a odsúdeniahodný, a myslím, že by to mohlo mať značný vplyv na účasť voličov v hlasovaní. Najmä preto, že k vystaveniu sa riziku odsudzovania okolím za účasť na hlasovaní by si vyžadovalo podstatne vyššiu dávku občianskej odvahy než pri riadnom tajnom hlasovaní. A to už ani nehovorím o tom, ako by mohol byť spochybňovaný mandát víťazných proľudových strán pri úmyselne spôsobenej malej účasti voličov...

No a potom v druhej etape, po vyhlásení výsledkov volieb, bude potrebné odolať ďalšej vlne nátlakov na zvolených zástupcov ľudu, lebo z veľkej anonymnej masy voličov hlasujúcich za zmeny sa voľbami vykryštalizuje podstatne menšia množina poslancov strany proľudových strán (z celkového počtu 150 kresiel Národnej rady), ktorá sa po voľbách stane terčom „spracovávaní“. A keďže tu už každý jeden poslanec bude musieť osobne odolávať obrovským tlakom, tak pre to, aby svoju „misiu“ proľudové strany dotiahli až do úspešného hlasovania o zmene ústavy, budú bez zveličovania potrebovať obrovskú odvalu a morálnu osobnosť svojich poslancov...

Myslím, že na ilustráciu tej zložitej situácie sa na úplný záver hodí ďalší výrok človeka, ktorý svoj život zasvätil boju za spravodlivosť a demokraciu, a získal z neho nasledovnú skúsenosť:

*Spočiatku vás ignorujú,
potom vás zosmiešňujú,
potom s vami bojujú,
a potom zvíťazíte...   Mahátma Gándhí*

Doslov

Množina nedostatkov našej demokracie uvedená v tomto dokumente je dosť rozsiahla, ale myslím si, že ich aj sami budete vedieť ďalej dopĺňať. Na základe svojich osobných skúseností, na základe pozorovaní, hľadania „kľučiek“ v zákonoch, objavovania ďalších formulácií ktoré vám „nehrajú“,

Aj moje uvádzané návrhy nových pravidiel demokracie považujem za prvý pokus formulácie základov nového systému riadenia spoločnosti, ktorý spoločne môžeme spracovávať. Aby systém bol funkčnejší a prehľadnejší, a aby eliminoval problémy, na ktoré naša spoločnosť denne naráža. Podobne, ako nemusíme byť šéfkuchármi na zistenie že je polievka slaná, tak ani pre zistenie, že v niektorom zákone je „problém“ nemusíme byť hneď ústavnými právnikmi. Myslím že stačí zdravý gazdovský rozum a trochu venovaného času. Vieme na divné veci upozorniť, ponúknuť svoje predstavy riešení, aby to potom na záver právnici spísali v paragrafovom znení...

Na širokú diskusiu o systéme demokracie sme vytvorili webovú doménu DemokraciaNahlas.sk, kde sú ponúknuté tiež texty zákonov spomínaných v dokumente (aj s farebným zvýraznením popisovaných ustanovení), aby neskúsenejší videli ako na to. Musíme sa zaktivizovať, je úplne nedostatočné iba šomrať alebo vykrikovať na námestiach požiadavky aby „politici“ urobili nápravu! Väčšine politikov súčasný stav vyhovuje, prečo by sa púšťali do práce ktorá smeruje proti nim...

Nebude to jednoduché ani ľahké, ale pokiaľ chceme zmeniť systém podľa našich predstáv, nemôžeme tento postup zanedbať. Ako

najvhodnejších „pracantov“ na túto tvorbu vidím mladú generáciu, študentov, ktorí môžu ukázať čo im vadí, a ako by si predstavovali demokraciu svojej budúcnosti. Dokonca o tom majú právo (aj povinnosť) diskutovať s pedagógmi počas vyučovania, napr. na hodinách občianskej náuky, alebo po vyučovaní medzi priateľmi či doma s rodičmi...

Ústava SR je tým „zákonom zákonov“, od ktorého sa odvíjajú všetky ďalšie zákony nášho právneho systému. Nie je taká rozsiahla a zložitá, že by malo byť problémom ju pozorne prečítať, pochopiť a podrobne zanalyzovať. Hoci na nutnosť zmeny našej Ústavy v posledných mesiacoch naliehavo poukazovalo viacero verejných činiteľov, akosi tie výzvy zanikli v predvolebnom virvare.

A pritom práve teraz by som očakával, že v období predvolebnej kampane sa budú najmä nové strany vo svojich volebných programoch predháňať v ponukách na zmenu systému. Možno zo začiatku nie celý komplex problémov, stačilo by aspoň niektoré, už dlhodobo rezonujúce v spoločnosti (napr. úprava volebných zákonov, referenda, nezávislosť súdnictva, verejnoprávne médiá, pod.). Toto môžu byť tie témy, ktoré „prebudia“ voličov, zaujmú ich, a podnietia na odovzdanie hlasov pre tieto strany...

Ale politická scéna práve naopak, takmer unisono „varuje“ pred „otvorením“ Ústavy, čím zrejme predpokladajú, že občanov odradia od štúdia Ústavy. A prečo by sa potom mal občan namáhať a vôbec Ústavu čítať a analyzovať, a rozmyšľať nad ňou, keď ju ani nemá otvárať? Jasná uspávacia taktika na občanov...

Avšak bez toho, že by následne voliči vo voľbách mohutne podporili tie strany, čo idú do volieb s ponukou odstránenia deformácií systému demokracie, je naivné očakávať zavedenie lepších demokratických pravidiel. Pozor! Odstránením deformácií systému, nie iba sľubovaním „zmeny“ výmenou politických figúrok, ktoré sa na politickej scéne vymieňajú kolom dokola ako drevení apoštoli na orloji!

O problémoch samotného hlasovania vo voľbách som sa dost' obšírne rozpisal v predchádzajúcich kapitolách, aké mohutné sú mechanizmy na manipuláciu s voličmi, už dlho pred voľbami, ale najmä počas volebnej

kampane. Namiesto toho, aby si počas volebnej kampane v pokoji v hlave usporiadal svoje skúsenosti s politikmi, tak ho médiá zaplavujú množstvom rôznych tzv. „informácií“, ktoré majú za účel voliča doslova „zahltiť“ balastom, aby napokon volil nie podľa svojich priorít, ale podľa podsúvaných „preferencií“...

Množstvo voličov pod takýmito tlakmi radšej voliť nejde, a rozširujú rady tých, čo si myslia že je zbytočné chodiť k voľbám, lebo sa cítia v tej mediálnej záplave úplne stratení a zneistení (čo je vlastne aj jedným z účelov manipulácie). Netrúfajú si zodpovedne vybrať tú správnu stranu, aj s obavou z toho, že ak sa „netrafia“ do tej „správnej“ voľby, tak ich začnú „demokrati“ mediálne dehonestovať (aj keď anonymne) rôznymi nálepkami...

Evidovaných oprávnených voličov je vyše 4 milióny, a len malá časť z nich by mohla zodpovedne vyhlásiť že je zorientovaná v politickej scéne, vo volebných programoch kandidujúcich strán, v špinavostiach, ktorými sa strany účelovo a bez dôkazov „oblievajú“. Ale ani zďaleka si nemyslím, že jedine takáto hlboká zorientovanosť je podmienkou zodpovedného hlasovania pre politikov! Sú aj mnohé iné rozhodovacie kritériá, na základe ktorých si ľudia obľúbili niektorých politikov alebo zanevreli na iných. Niekomu imponuje príjemný hlas politika, ľahko pochopiteľné vyjadrovanie, niekomu úprimný pohľad, mimika, inému oblečenie, gestikulácia, účes, chôdza, temperamentné jednanie, a možno niektorí občania vyhodnocujú aj „auru“ politikov. Aj z takýchto (zdanlivo zanedbateľných) vlastností si každý skladáme komplexný obraz osobnosti človeka, tak prečo by ony mali chýbať pri rozhodovaní o hlasovaní vo voľbách!

Preto vrelo odporúčam každému ísť do volebnej miestnosti, a hodiť do urny hlasovací lístok tej strane, ktorej kandidáti vám najviac imponujú, aj keď možno máte iba minimálne vedomosti o tom, ako sú na tom s volebným programom alebo v „rebríčkoch prieskumov“. Veľká účasť voličov vo voľbách nie je samoučelná napr. kvôli štatistike! Čím viac voličov sa zúčastní volieb, tým je väčšia istota, že sa v sumári miliónov rôznych jednotlivých názorov voličov vyprofiluje skutočne najlepšia strana...

Nedajte sa pri svojom rozhodovaní ovplyvniť pokusmi ani „výstrahami“ politológov, keď možno vašu vybranú stranu dajú v prieskume na „nezvoliteľné“ miesto, a odradia vás od voľby tej strany „múdrymi“ radami, aby ste volili inú stranu, aby váš hlas „neprepadol“! To je manipulácia voliča ako vyšitá, lebo deformuje skutočné rozloženie sympatií voličov k jednotlivým stranám! Aj keby tá strana, ktorej ste dali svoj hlas, skutočne neprekročila tú hranicu 5 % pre vstup do parlamentu, aj tak váš hlas prispeje k tomu, že tá strana bude mať reálnejší prehľad o rozsahu svojich voličov. A lepšie sa jej bude pohybovať na politickej scéne (aj keď neparlamentnej), keď bude mať „za chrbtom“ silnejší mandát od voličov. Ako príklad úspešnosti ignorovania takýchto manipulácií je prípad z minulých volieb, keď sa do parlamentu dostala strana, ktorá bola dlhodobo v „prieskumoch“ umiestňovaná ako nezvoliteľná „pod čiarou“...

Takže nedajte sa odradiť od svojho rozhodovania vo voľbách, a choďte podporiť „svoju“ stranu. Vyberajte si podľa svojho zdravého „gazdovského“ názoru, a nedajte sa odradiť „šlachetnými“ radami z médií. Vaša voľba je tajná, takže nemusíte sa „spovedať“ nikomu ako ste hlasovali podľa svojho vedomia a svedomia... Na ilustráciu toho sa mi hodí jeden odpočutý rýmovaný ľudový bonmot, pre niekoho možno nie celkom gramaticky a básnicky korektný, ale výstižný: *Vol'te ľavých, a či pravých, ale iba z vlastnej hlavy!*

K tomu už len dodám: *A počúvajte pri tom hlas svojho srdca...*

* * *

O dokumente

V tomto dokumente uvedená základná analýza Ústavy Slovenskej republiky je neradosným čítaním. Hoci autor sám už dávnejšie podvedome tušil, že v našom súčasnom systéme demokracie „niečo nie je v poriadku“, tak výsledok analýzy a rozsah objavených zdrojov problémov ho úplne ohromili...

Je zaujímavé, že vo svete sa „predáva“ prakticky len jediný model systému demokracie, ktorý „sme si zaviedli“ aj na Slovensku po skončení éry socializmu v roku 1989. A napriek tomu, že sú s ním celosvetovo problémy, tak autor nenarazil na žiadne zdroje že by existovala nejaká diskusia odborníkov, vedcov, aj bežných ľudí, ktorí by sa zaoberali akútnymi problémami súčasnej demokracie, a predkladali svetu svoje návrhy ako ten systém postupne zdokonaľovať...

Logicky po analýze vždy nasleduje návrh krokov potrebných pre dosiahnutie zmeny systému. A keďže sa nám ide o demokraciu, tak by to malo byť cestou úplne korektných demokratických postupov, presne v rámci súčasných ústavných a zákonných pravidiel...

O autorovi

Stanislav Šuchter (*1950), informatik, absolvent Elektrotechnickej fakulty Slovenskej vysokej školy v Bratislave v odbore Technická kybernetika, špecializácia Matematické stroje. Toto štúdium začínal v roku búrlivej politickej atmosféry roku 1968, kedy sa v spoločnosti intenzívne diskutovali témy smerovania a obrody spoločenského systému, čo nemohlo nezanechať stopy na formovaní jeho politického zmýšľania. V roku 1989, keď aj na Slovensku došlo k demokratizácii systému, bol na vrchole svojej odbornej profesionálnej dráhy, a vďaka svojim kritickým a analytickým schopnostiam a metodikám práce sa intuitívne pokúšal hľadať odpovede na nové spoločenské problémy, ktoré začali rezonovať vo verejných médiách aj súkromných diskusiách. Tak sa v jeho hlave postupne rodil materiál, ktorý po skončení profesnej kariéry spísal do dokumentu, ktorý máte teraz v rukách...